

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

CEZMİ ERSÖZ

Hata Yaptıysam
Aramızda Kalsın

(Yol Öyküleri)

**Kurucusu
KEMAL KARATEKİN**

TEKİN YAYINEVİ

CEZMİ ERSÖZ
HATA YAPTIYSAM ARAMIZDA KALSIN

ÖYKÜ

© Tekin Yayınevi
TÜRKÇE YAYIN HAKLARI

Kapak Tasarım
SERMİN SEZER

Redaktör:
KEMAL KUTU

1. Basım
Mart 2008

Baskı ve Cilt
Yaylacık Matbaası
Litros Yolu, Fatih Sanayi Sitesi, No: 12
Topkapı / İstanbul
Tel: (0212) 567 80 03

TEKİN YAYIN DAĞITIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Ankara Cad. Konak Han 43
Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0212) 527 69 69 - 512 59 84 Fax: (0212) 511 11 22
[http:// www.tekinyayinevi.com](http://www.tekinyayinevi.com)
E-posta: info@tekinyayinevi.com

Cezmi Ersöz

HATA YAPTIYSAM ARAMIZDA KALSIN

Yol Öyküleri

Cezmi Ersöz, 1959 yılında İstanbul'da doğdu. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. Daha sonra İstanbul Siyasal Bilimler Fakültesi Siyaset ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu. Önceleri edebiyat dergilerinde şiirleri ve eleştirileri yayımlandı. *Cumhuriyet*, *Güneş*, *Özgür Gündem*, *Aydınlık* gibi günlük gazetelerde yazdı. Daha sonra haftalık *Deli* dergisinde yazmaya başladı. Halen, *Leman* dergisinde yazıyor. Kitapları: *"Kafka Market"* (Yazılar, 1991), *"Şehirden Bir Çocuk Sevdin Yine"* (Şiirler, 1993), *"Hayat Bir Emrin Var mı?"* (Deneme, 1993), *"Haritanın Yırtılan Yeri"* (Röportajlar / Yazılar, 1994), *"Ancak Bir Benzerim Öldürebilir Beni"* (Deneme, 1994), *"Son Yüzler"* (Röportajlar, 1994), *"Saçlarının Kardeş Kokusu"* (Deneme, 1995), *"Annelik Oyunu Bitti"* (Deneme, 1996), *"Yok Karşılığı Yüzünün"* (Yazılar / Şiirler, 1997), *"Kırk Yılda Bir Gibisin"* (Yazılar, 1997), *"Hayallerini Yak Evi Isıt"* (Yazılar / Şiirler, 1998), *"İçime Gir Ama Sigaranı Söndürme"* (Öykü, 1999), *"Bana Türkçe Bir Ekmek Ver"* (Öykü, 2000), *"Şizofren Aşka Mektup"* (Anlatı, 2001), *"Yine Seninle Geldi Hayat"* (Anlatı, 2002), *"Suçtur Umutsuzluğa Kapılmak"* (Anlatı, 2004), *"Ölürsem Beni Seninle Ararlar Şimdi"* (Deneme, 2004), *"Açıkla Bana Bu Işığı"* (Portre, 2004), *"Zarfını Ben Açardım Sana Yazdığım Mektupların"* (Mektup, 2005), *"Derinliğine Kimse Sevgili Olamadı"* (Yazılar / Şiirler, 2006), *"Kendi Kendine Konuşmaktır Aşk"* (Oyun, 2007), *"Hata Yaptıysam Aramızda Kalsın"* (Öykü, 2008).

İÇİNDEKİLER

• Manevi Ağabeyim ve Tutku Suçları Üzerine....	9
• Dostum, Bu Yürüyüş Kaç Gün Sürer...	17
• Münevver Teyze	23
• "Burada Allah Yoktur, Peygamber İzine Çıkmıştır!"	28
• Oligarşinin Çayı	33
• Berivan, Kafka'yı Anıyor	38
• İkinci Kemancı	45
• Üstelik, Arkamızda İsa Bile Vardı...	50
• Beyaz Kemerli Asker ve Devrim...	58
• Son Barutunu Benim İçin Saklıyordu...	61
• Başkanım, Paket Emin Ellerde!..	65
• Borcumuz Ne Kadar Hakkârî?..	70
• 'Kentin Melekleri'	76
• Huriye Abla	83
• Herkes İşini Yapıyor	88
• Neriman Abla	94
• "Bir Teröristin Kulak Memesi	98
• Bacım Saz	104
• Gizlendiği Yerde Vurmuştu Onu Hayat	107
• Çalın Kapıyı, Mutlaka Açılacaktır...	114
• Sen Şimdi Yazar Mısın?	117
• Geceyi Savcının Evinde Geçirmek	126
• Müsait Olduğumda Ararım Seni...	130
• Keçi, Zina ve Benim Çocuk Kalmış Ülkem...	137
• Epistemolojik Yalnızlık!..	142
• Sosyalizm Kadar Güzel Bir Dosttu O: Meksikalı	146
• Ruhların Davetsiz Konukları	155
• Vazgeçtim, İntihar Etmiyorum...	158
• Gittik, Şırnak'ı Gördük	163
• Sahi Bir Mendil Niye Kanardı	166
• Halkımız Seni Bekliyor Abi...	170

Ebedi ağabeyim
Şeref Öztürk
Usta'ya

Öncekilerin ve bu kitabımın
hazırlanmasında büyük emeği
geçen, **Kemal Kutu** arkadaşımın
anısına saygıyla...

MANEVİ AĞABEYİM VE TUTKU SUÇLARI ÜZERİNE...

Romanı masanın üzerine öfkeyle fırlatıp attığımı hatırlıyorum. Hiç yapmadığım bir şeydi, ama yaptım... Sonra kendime kızdım, neden böyle davrandım, diye. Ancak, kitapta okuduğum bölüme duyduğum öfke, kendime yönelik kızgınlığımın çok üstündeydi... Kitabın yazarı, Marki de Sade'dı. Acı çektirmekten zevk alan ya da acı çekmekten haz duyan insanları anlatan Fransız yazar. Sadizm ve mazoşizmin yazarı. İnsanlardaki iki tekinsiz, karanlık, hastalıklı duygu. Dilimize pek çok kitabı çevrilmiş ve 18. yüzyılın ortalarında yaşamış, bu ilginç, sıra-dışı yazarın yanılmıyorsam, *"Tutku Suçları"* adlı kitabıydı okuduğum. Şöyle bir bölüm vardı kitapta: "Kadının biri gecenin bir yarısı evine aldığı adamla, -aşığı, sevgilisi diyemiyorum çünkü- şöminenin önünde tarifsiz bir hazla sevişmektedir. Bu sırada kadının üç-dört aylık bebeği ağlamaya başlar. Kadın bebeğini susturmaya çalışır ama başaramaz; sonunda onu öfkeyle şöminenin alevlerine atıp, sevişmeye kaldığı yerden devam eder. Bebeğinin alevlerin ortasında yanarken attığı çığlıklar, kadının sevişme çığlıklarına karışır. Adam da duymazlıktan gelir, bebeğin ölürken attığı çığlıkları..." İşte, tam bu anda kitabı, *"Olur mu böyle bir şey, lanet olsun, ne rezil bir roman bu!"* diyerek, masanın üzerine fırlatıp atmıştım...

"Marki de Sade, böyle bir acımasızlığı nasıl düşlemiştir?" diye merak ettim önce. Yoksa birinden mi duymuştu bu olayı? Belki de ona, bu olayın tanıkları olan; o kadın ya da adam an-

latmıştı olayı... Nasıl olmuşsa olmuştu ama benim asıl isyanım; insan denen varlığın, üstelik bir annenin cinsel tutkusunu bebeğinin canından çok daha önde tutmasıydı. Bebeğinin çıkıklıklarını duymasına rağmen sevişmeye gözü dönmüş bir şekilde devam etmesineydi en çok... Demek, ki insanın karanlığını henüz çok iyi bilmediğim bir dönemdi.

Benzer sarsıntıyı, daha henüz geçtiğimiz aylarda bir yaratığın, annesinin gözü önünde 17 aylık bir çocuğa tecavüz ettiğini gazetelerden okuduğumda da yaşamıştım. Demek, bu da vardı insan denen tekinsiz varlığın içinde. Demek, iki yüz elli sene önce yaşamış olan Marki de Sade'in kitaplarında yazılanlar akıldışı fanteziler değildi. Kimi insanlarda cinsel tutku insani tüm değerlerin üstüne çıkabiliyordu. Çok ürkütücüydü ama bir o kadar da gerçekti, ne yazık ki...

Bugünlerde annemle eski günlerimizi çok konuşuyoruz... Güzel günleri özlediğimiz o eski günleri... Oysa beklenen o güzel günler hiç gelmemişti. Belki de güzel günleri düşlediğimiz günlermiş, en güzel günler. Ya da her şey, hep o iyi günleri beklemekten ibaretmiş... Annemin inanılmaz güçlü bir belleği var. Geçmişte olanları neredeyse saatine varıncaya kadar hatırlıyor.

Şimdi sizin de gördüğünüz bu fotoğraf, 1949 yılında çekilmiş. Annemle babam yeni evlenmişler. Annem, Urfa'dan babamın görev yaptığı Zonguldak'a gelin gelmiş. Annem orada 19-20 yaşlarında. Yüzündeki incelikli asalete bakın. Parmaklarının kıvrılışına, elindeki mendili zarifçe tutuşuna...

Babam o tarihte 35 yaşında bir yüzbaşı. Kendinden emin ve heybetli bir duruşu var. Mutlu mu mutsuz mu pek belli değil; sanki annemse biraz şaşkın sanki. Babamın gücü karşısında hafif bir eziklik içinde sanki, ama pek belli etmiyor gibi. O yıllarda babama, "*Komutanım*," dermiş ve içeri girdiğinde ayağa kalkar, o oturmadan oturmazmış. Yıllar sonra bu duruma çok güldüğümüzü hatırlıyorum. Çünkü babam emekli olduktan ve yaşlandıktan sonra annemden çok korkmaya başlamıştı. Evin idaresi yılların sonunda yavaş yavaş annemin eline geçmişti.

Evde sigara yasağı koyduğu günleri çok iyi hatırlıyorum. Babamın koridorlarda, kapı girişlerinde liseli çocuklar gibi gizli gizli sigara içip bana da kaş göz ederek, *"Annenin buraya geldiğini görürsen, hemen bana haber ver,"* deyişini de... Annem haklıydı oysa. Çünkü babam sigara yüzünden hayatını kaybetti. Çok içerdi çünkü. Ve alkol... Çünkü hayata çok kırgındı son yıllarında. Biz hariç tüm yakınlarını kaybetmişti. Bir gün bana, *"Oğlum, uzun yaşamak insana hayatın bir intikamı sanki, sevdiklerimi toprağa vermek hep bana düştü!"* demişti. *"Hepsi gittiler, bir ben kaldım..."* Neyse, bunları niye anlatıyorum ben şimdi. Galiba annemle babamı anlatmaya doymuyorum. Çünkü eksik yaşanmış çok şey var hayatımızda... Geç anlaşılmış ya da zamanında anlaşılmamış çok şey... Evet, bu fotoğrafta bir de 6-7 yaşlarında küçük bir çocuk var. Babam ona asker elbisesi giydirmiş. Adına, Murat, diyelim. Oldukça ciddi bir asker selamı vermiş. Elbisesini benimsemiş. Sanki çok güçlü değil de, güçlü görünmek istiyormuş gibi bir havası var. Uniformalarını çok yüceltenlerin çoğunda böyle bir ruh hali yok mudur? Yüzünde, kırgın mı, buruk mu, yoksa öfkeli mi olduğu çok da iyi belli olmayan bir ifade var. Belki de hepsi vardır. Ama sanki birbirine karışmış bu duygular...

Nasıl bir çocukluk geçirdiğini benden öğrendiğinizde, yüzündeki bu ifadeyi sizin daha iyi yorumlayacağınıza eminim...

Yıl, 1942. İkinci Dünya Savaşı'nın en karanlık yıllarından biri. Ekmeğin, şekerin, tuzun karneyle alındığı yıllar. Mevsimlerden, kış. Babam, yaveri Onbaşı İrfan'la at sırtında tatbikat-tan dönüyorlar. Yolda kar bastırıyor. Hava kararmış. Uzaktan aç kurtların uluma sesleri geliyor... Babam ve yaveri yanından geçtikleri derenin kenarından kurt seslerini bastıran bir başka ses duyuyorlar. İnsanın içini yakıp geçen bir inilti sesi; bazen uzun ve yakarış dolu bir çığlığa dönüşüyor, ardından tekrar çaresiz bir iniltiye... Duruyorlar. Atlarından inip derenin kenarına iniyorlar. Sesin geldiği tarafa doğru yöneldiklerinde, derenin kenarındaki bir çalılığın dalına takılmış bir bebek görüyorlar. Beyaz bir kundağa sarılmış, soğuktan, açlıktan ve ağla-

maktan mosmor kesilmiş, iki, en fazla üç aylık bir bebek. Ölmek üzere...

Bebeği babam hemen kucağına alıyor ve yaveriyle birlikte dörtnala Orduevi'ne getiriyorlar. Hemen kundağı değiştiriliyor, ardından süt iştiriliyor. Yorgunluktan ve amansız soğuktan annesi, babası, kim olduğu bilinmeyen bu bebek deliksiz bir uykuya dalıyor. Askerlik gibi katı bir mesleği olan babam, dünyada tanıdığım en yufka yürekli ve şefkatli erkeklerden biriydi. Heidi'nin çizgi filmlerini seyrederken bile gözlerinin dolduğunu biliyorum. Ama en çok, kahramanların acı kadere yenildiklerini anlatan Türk filmlerinde... Abilerimle babamın bu haline hem çok gülerdik, hem de için için üzüldük. Çünkü onun bu duygusallığı, yaşanmış hayal kırıklıklarının bir sonucuydu da... Seyrettiği, tanık olduğu bütün o melodramlarda kendi hayatını görüyordu çünkü...

Askerlik yapanlar bilir. Hemen her birlikte askere geç gitmiş ya da uzun yıllar firar ettikten sonra yakalanmış, yaşı hayli ilerlemiş, çoğu beyaz saçlı erler vardır. Onlara garip bir acımayla karışık saygı duyulur, bu yüzden eğitime çıkartılmazlardı. Orduevlerinde ya garsonluk yaparlardı, ya da subayların evlerinde emireri görevi uygun görülürdü onlara... Subayların alışverişlerini yaparlardı, onların çocuklarını büyütürlerdi...

İşte, böyle bir er, kurtarılan bebeği hemen benimseyip sevmiş ve babama, *"Komutanım, bu garibe ben bakayım, izin verin!"* demiş. Babamsa, o eri gözü tuttuğu için, *"Peki,"* demiş, *"bebeğin bakımı sana ait, ama bana her akşam bebeğin durumuyla ilgili bilgi vereceksin!"* Anlaşmışlar...

Ancak babamın gözüne o günden sonra uyku girmemiş. Bu bebeği kim dereye atmış olabilir? Babası, anası kim olabilir, bu zavallının?... Nasıl yaratıklar bunlar? İnatçıydı babam, iyi bilirim. Jandarmalara haber salmış: *"Toplayın, dereye yakın olan köylerdeki tüm insanları, birliğe getirin!"* diye...

Birliğe birer ikişer gelen köylülere bebeği göstermiş ve *"Bu bebeğin anasını, babasını, yakınlarını tanıyor musunuz?"* diye

sormaya başlamış... Önceleri tanıyan çıkmamış ama bir gün yaşlı bir kadın, birliğe gelip Murat'ı görünce *"Bu, Gülfidan'ın bebeği,"* demiş.

"Kim, bu Gülfidan? Kocasını kim? Nerede otururlar?" Sorular ve araştırmalar birbirini takip etmiş.

Gülfidan'ın oturduğu ev bulunmuş; evin çevresi araştırılmış ve bahçeye gömülü bir ceset çıkartılmış. Bu ceset, Gülfidan'ın kocası, bizim bahtsız Murat'ın babasıymış. Baltayla parçalara ayrılmış bir durumda gömüldüğü yerden çıkartılmış. Ve çok kısa bir süre içinde, Gülfidan'la birlikte cinayeti işleyip kaçtığı adam yakalanmış. Sorgularında, yaptıkları her şeyi itiraf etmişler.

Gülfidan, kocasını uyuduktan sonra, tutkuyla bağlandığı adamı eve almış. Kocasını uyurken baltayla parçalayıp bahçeye gömmüşler. Kaçmaktan başka çareleri kalmayınca, Gülfidan bebeğini yanına almış ve yola koyulmuşlar. O kararı nasıl verdiler, bilmek ve anlamak şu an hiç kolay değil. Bilinen tek şey var, kaçarlarken bizim Murat'ı o soğuk dereye atmışlar; ya da ikisinden biri atmış. Sonuçta ağır hapse mahkûm olmuş, cezaevini boylamışlar.

Marki de Sade'in hikâyesine ne çok benziyor değil mi? Üstelik bizim yaşanmış hikâyemizde bir de feci bir cinayet var üstüne üstlük.

Fransa, Paris nire, Zonguldak, Rüzgârlı Meşe nire? Demek ki karanlık tutkular, sınır, kültür, din ve milliyet tanımıyor-muş. Dünyanın her yerinde cinsel tutkuyu tüm etik değerlerin üstünde görüp yaşayan insanlar var ve olacaklarmış; bunu görüyoruz. Okuyarak, düşleyerek ve hatta bizzat yaşayarak...

Bu olaydan sonra, bahtsız Murat, askerlerin maskotu olup çıkar. Acıma, sahiplenme, utançla karışık bir sevgi ve tabii, biraz da babamın gözüne girme duygusu... Ancak babamın erlerden ısrarla istediği bir şey var: *"Sakın, ha!"* diyor erlerine, *"Murat'a annesiyle, babasıyla, yani yaşadıklarıyla ilgili hiçbir şey anlatmayın; ben, o biraz daha büyüsün, elimden geldiğin-*

ce, onu en az üzecek şekilde anlatmaya çalışırım..." Gerçi bu dehşetengiz olayı o minicik çocuğa nasıl ve ne yolla anlatacağını o da bilmiyor ama ne yapsın... "Bir yolunu bulurum," diye düşünüyor...

Ancak olaylar, babamın istediği gibi olmuyor... Erlerden biri ya da birkaçı çenelerini tutamayıp daha doğar doğmaz hayatın sillesini yemiş Murat'a her şeyi anlatıyorlar... Bunun üzerine Murat ağlayarak gelip babama sarılıyor ve "*Baba beni buradan götür, ben burada kalmak istemiyorum,*" diyor. Babamı, babası olarak bellemiş çünkü; hayatında tek güvendiği insan babam oluvermiş doğal olarak... Onu kurtarıcısı olarak görüyor. Ayrıca, yaşına göre çok olgunmuş Murat, annemin anlattığına göre... Acılar, yıkımlar olgunlaştırır bizi... "Annem," dedim... İşte tam bu olay patlak vermişken, annem Zonguldak'a gelin geliyor. Babam gelir gelmez durumu anneme anlatıyor, annem hiç üşenmeden babama, "*Getirin o çocuğu, ben bakarım, burada kalsın,*" diyor. Annemle babam uzun yıllar birbirlerine "Siz," diye hitap ettiler. Bize gelince, ben babama hayatım boyunca, "Sen," diyemedim. Hep "Siz..."

Küçük Murat, annemi hemen benimsiyor ve "Annem," demeye başlıyor. En sonunda bizim yetim, bir aile sıcaklığına kavuşuyor. Büyük ağabeyim geç doğmuş. Bu yüzden evde bütün sevgi Murat'a akmış. Annem anlatıyor; bir gün, bir öğlen saatinde, mutfakta bulaşık yıkarken kapı çalınmış, gidip kapıyı açmış. Karşısında, yöresel kıyafetler giymiş bir kadın vardır. Toplu, kısa boylu. Annem, "*Buyurun, ne istemiştiniz?*" diye sorar. Kadın bir süre annemi süzdükten sonra, Laz şivesiyle, "*Benim çocuğum sizdeymiş, onu almaya geldim,*" der... Annem kısa bir şok yaşıyor; çünkü uzun zamandır bu kadının nasıl biri olduğunu çok düşünüp merak etmiş. İşte o kadın bir anda karşısına çıkmış. Ama hemen toparlamış kendisini, "*Anlıyorum ama kocam gelsin, ona sormadan karar veremem,*" demiş...

Akşam babam gelmiş. Annem ona durumu anlatmış. Babam, annemden daha büyük bir şok içine girmiş: "*Asla, bu ço-*

cuğu o kadına geri veremem!.. Böylesi canavar ruhlu bir kadın, nasıl bu kadar kısa bir zaman içinde serbest bırakılır!” diye bağırarak evin içinde dört dönmeye başlamış... Evet. İktidarda Demokrat Parti vardır. Seçimler yaklaşmıştır. Oy avcılığı için Adnan Menderes Hükümeti af çıkarmıştır. Müebbet hapse mahkum Gülfidan ve âşığı, 7-8 sene yatıp çıkmışlardır...

Ancak, tam burada, asla söylenmeden geçilemeyecek çok önemli bir ayrıntı vardır: Murat, annesinin kapıya geldiğini ve *“Çocuğumu istiyorum!”* dediğini duyduğu anda mutfaktan bir bıçak alıp annesinin üzerine doğru koşmuş; annem onu zor bela zaptetmeye çalışırken: *“Benim annem değilsin, defol, buradan, benim annem bu!”* diyerek, anneme sarılmış ve *“Ne olur, anne, beni ona verme; ben burada, sizinle kalayım, ne olur, vermel”* diye ağlamaya ve yalvarmaya başlamış.

Annem babama bu olayı da anlatmış ve babamı çocuğu Gülfidan'a vermemek konusunda ikna etmiş... Gülfidan ertesi gün yine gelmiş. Annemin artık içi çok rahat: *“Murat’ı size vermiyoruz; o artık bizim çocuğumuz! Bir daha bizi rahatsız etmeyin!”* demiş.

Gülfidan, çocuğunu geri almak için daha sonra babama dava açmış ve davayı kazanmış. Bir gün polisler bizimkilerin evine gelmiş ve Murat’ı alıp annesine götürmüşler... Ancak babam Murat’a bir şekilde sahiplenmiş. Onu elinden geldiğince okutmayı başarmış. Manevi oğlunu nasıl sahipsiz bırakabilirdi ki?!

Hiç unutmuyorum; beyin kanaması geçirip Haydarpaşa Askeri Hastanesi’ne kaldırılmıştı. Haber alır almaz hastaneye koşmuştum... Başında annem ağlıyordu. Babamın bilinci yerinde değildi. Annem, *“Baban ölüyor oğlum; doktorlar umudu kesti!”* deyip bana sarılmıştı, hiç unutmuyorum. Ben o zaman lise ikinci sınıftaydım... Babam yattığı yerden bir şeyler söylemeye çalışıyordu ama ne dediği anlaşılmıyordu. Ama hep aynı şeyi söylüyordu. Annemle iyice yaklaştık yanına; tekrar tekrar söylediği o cümleyi en sonunda anlayabilmıştık, anneme soruyordu: *“Çocukların harçlığını verdiniz mi?”*

Ben, manevi ağabeyim Murat'ı 8-9 yaşlarımdayken gördüm. O zaman İstanbul Altunizade'de oturuyorduk. Babamın hatırını sormaya gelmişti. Bugün gibi hatırlıyorum. İri yarı, biraz şişmanca biriydi. Babamın elini öpmüştü. Sanıyorum, bir şirkette teknikerlik yaptığını, söylemişti. Alnında boncuk boncuk terler birikmişti ve hep gözlerini kaçıırıyordu bizlerden...

Çok kırıgın, çok yaralı biriydi; her halinden belliydi. Olmasın mı?.. Onu bir daha hiç görmedim. Yaşıyor mudur? Yaşıyorsa, kim bilir, nerededir?

Bu yazıyı bir yere bağlamak gerekiyor mu, bilmiyorum. Babamı çok özlemişim; bu gece bunu bir kez daha iyi anladım. Keşke, onunla daha çok konuşabilseydim. Bana, hayatı, insanların ilginç, tuhaf, karanlık yanlarını, nelere üzülüp nelere sevindiğini biraz daha anlatsaydı ve ben onu daha çok dinleyebilseydim, diye üzülüyorum... Kaybede kaybede büyüyor insan...

Şimdi artık o yok... Bense, şu an gözyaşlarımdan ötürü önumdeki ekranı zor bela görüyorum.

Hayat böyle bir şey işte; hepinize iyi şanslar diliyorum...

DOSTUM, BU YÜRÜYÜŞ KAÇ GÜN SÜRER?..

Ertesi gün çok işim vardı: iki toplantı, iki röportaj. Yakında yayınlanacak olan bir kitabım ve bir panelle ilgili ön görüşmeler. Zaman kalırsa, okunacak birkaç dergi ve yarım kalmış bir romanı okuyup bitirme isteği. "Bu akşam içki yok, oğlum!" dedim ve yatmaya hazırlandım. Henüz gece yarısı bile olmamıştı. Paketimdeki sigaraları saydım; toplam, 7 sigara içmiştim gün boyu. "Yarın, bu sayı en fazla 5 olacak tamam mı?!" diye emir verdim kendime. Tam uykuya dalacaktım ki cep telefonum çaldı. Arayan Suavi'ydi. Sesine ve şarkılarına hayran olduğum gibi, kişiliğine de saygı duyarım onun.

"Suavi nasılsın?"

"Sağol dost! Sen nasılsın? Bu saatte rahatsız etmiyorum ya?"

Suavi arkadaşlarına hep, "Dost!" diye hitap eder. Bazı insanlar hitap şekilleriyle anılırlar. Suavi de öyle...

"Ne demek? Beni istediğin zaman arayabilirsin dostum!"

"Dost, yarın sabah 10'da Haydarpaşa Garı'nda sanatçı dostlarla birlikte toplanıyoruz. F Tipi cezaevlerini protesto eden bir basın açıklaması hazırladık. Onu okuduktan sonra, Ankara'ya, Meclis'e kadar yürüyeceğiz. Seni de aramızda görmek istiyoruz..."

Hiç düşünmeden, *"Tamam, dostum, geliyorum!"* dedim. F Tipi hücreler ve hapishanelerdeki uygulamalar birçok duyarlı insanı olduğu kadar beni de, derinden yaralıyor ve düşündürüyordu. Ama sonuçta bizler her zaman azınlıkta kalıyorduk. Ne acıydı ki, milyonlarca insanın gündeminde değildi F Tipi cezaevleri, işkenceler, ölüm oruçları, yargısız infazlar...

Ve bunları aklımdan geçirdikten sonra kendi gerçeğime, gündelik dünyama döndüm. Tabii, çoktan uykum kaçmıştı.

Evet, *"Hayat, siz planlar yaparken olanlardır,"* demişti, John Lennon. Ne kadar haklıymış: Ertesi gün yapmayı düşündüğüm tüm işlerim artık önceliğini kaybetmişti artık. *"Neyse,"* dedim kendime, *"yarım kalmış dergileri ve romanı yolda okuyup bitiririm hiç olmazsa."* En uzun, en verimli okumalarımı, otobüslerde, trenlerde yapmışımdır çünkü.

Sabah erkenden kalktım, çantamı hazırladım. Tahminime göre en fazla üç gün sürerdi bu yolculuk. Çünkü yıllar önce yine böyle bir yürüyüşe katılmışımdı: Ankara Merkez Cezaevi'nde yatan düşünce suçlularını ziyaret etmek ve onların özgür bırakılmasını talep etmek için yapıldı bu etkinlik. Bu yüzden, ona göre hazırladım çantamı.

Karaköy'den kalkan şehir hatları vapuru Haydarpaşa Limanı'na yanaşırken ne yalan söyleyeyim: Dehşete düşmüştüm. Garın neredeyse her metrekaresine iki polis düşüyordu. Toplum polisleri, robocoplar, siviller, kalkanlılar. Neredeyse, gördüğüm her yerde polis panzerleri, ekip minibüsleri, içinde silme polis olan otobüsler park etmiş, sanki benim gara ayak basmamı bekliyorlardı! Sayıları, asla, polisler kadar çok olmasa bile hatırı sayılır bir gazeteci ve televizyoncunun ortasında beni bekliyordu yürüyüşçü dostlarım. Onların arasında en uzun boylu ve en dikkat çekici olanı Suvai'ydi. İlk onu fark ettim, bu yüzden. Bembeyaz, uzun sakalı, lacivert beresi, elinde şık bir baston, ütülü ve şık spor kıyafetleriyle beni heyecanlı bir gülümseyişle karşıladı: *"Hoş geldin, dost! Seni bekliyorduk. Birazdan basın açıklaması okunacak ve ardından yürüyüşe geçeceğiz..."*

Bir ara yanıma, bizimle beraber yürüyecek olan ressam bir arkadaş geldi:

"Nasıl yürüyeceğiz onca yolu merak ediyorum?" dedi, kaygılı bir ses tonuyla.

"Daha önce yürüdüğümüz gibi olmayacak mı? İki saat otobüslerle, ardından bir saat bir yürüyüş, sonra tekrar otobüslere binip iki saat sonra..."

"Hayır, bu defa böyle olmayacak; hiçbir araca binmeden yürüyeceğiz Ankara'ya."

Kaygılanma sırası bendeydi artık:

“Hiçbir araca binmeden mi; Ankara'ya, yürüyerek öyle mi?”

Mayıs ayının sonları olmasına rağmen, o gün neredeyse temmuz sıcığı yaşıyorduk. Bunaltıcı bir nem vardı üstelik.. 450 kilometre... Vay, canım dostum!..

Tam bu sırada, Suavi basın açıklamasını okumaya başlamıştı:

Tecriti, F Tipi cezaevlerini, cezaevlerinde insanlık dışı uygulamaları, bu durumu protesto etmek için ölüme yatan insanların dramlarını anlatıyor ve *“Biz, aydınlar, sanatçılar olarak bu gidişe dur demez, kamuoyunu uyarmazsak, hepimizin bu insanlık suçuna ortak olacağımızdan,”* söz ediyordu.

İşte, tam bu anda kendimden utandığımı hatırlıyorum: Cezaevindekiler ve dışarıdaki yakınları bu denli ağır bedeller öderken, ben kalkmış İstanbul-Ankara arasının kaç kilometre olduğunu, arada otobüse binip binmeyeceğimizi düşünüp kaygılanıyordum.

Zaten son zamanlarda kendimden bu anlamda şüphelenmeye başlamıştım. Ne yani, herkes yürürse ben de yürürdüm. Ne vardı yani. Onların canı yok muydu?

“Ama yine de bazı şeyleri bilmek de benim hakkım,” diyerek suçluluk duygularımı bastırmaya çalışıyordum. Sonuçta her yıl birkaç kere İstanbul-Ankara arası yürümüyordum. Yani, böyle bir hobim yoktu, inanın!..

Gazetecilere bir şeyler anlatan Suavi'nin etrafı biraz olsun boşalmıştı ki *“Dostum,”* dedim, *“yol boyu hiçbir araca binmeyecek miyiz?”*

Suavi, o an gözlerini cesurca ufka, sanıyorum, Ankara'ya doğru dikti ve: *“Evet, dostum, hiçbir araca binmeden yürüyeceğiz! Bu yürüyüş Cumhuriyet tarihinin en uzun, en kararlı yürüyüşü olacak. Yorulduğumuzda, kırlarda, parklarda, ağaçların altında biraz dinlenip sonra yolumuza devam edeceğiz. Bu yolda ölmek var dönmek yok! Şu anda tüm devrimci kamuoyunun gözü bizim üzerimizde. Tarihi misyonumuz bize bunu emrediyor...”*

İnsanım, sonuçta ben de. Aklımdan o an geçenlere söz geçiremiyordum: *“Hiçbir araca binmeden... Cumhuriyet tarihinin*

en uzun yürüyüşü... Kırılarda dinlenmek, bakın, burası kulağa hoş geliyordu... Ölmek var, dönmek yok!.. Tarihi misyon... Devrimci kamuoyu... Bizi izleyen gözler... Tarihin altın sayfalarında gururla ışıldayan isimlerimiz..." Hani, olur ya, gücüm tükenir, Bolu yakınlarında düşüp ölürsem, insan hakları şehidi olarak anılmanın o unutulmaz övücü... Peki, annem ne yapardı bu durumda; yazmayı düşündüğüm kitaplar, şiirler, ya köpeğim, ödenmemiş borçlarım; ya evime haciz gelir de kitaplarıma el koyarlarsa!.. Bu kaygılar birbirinin içine geçmiş ve denetlenemez bir şekilde beynimden akıp dururken gayri ihtiyari şu sözler dökülmüştü ağızımdan: *"Dost!.. Suavi dost, bu yürüyüşümüz yaklaşık kaç gün sürer sence?"*

Dost, bu defa yine aynı kahramanca ifadeyle kolunu boynuma dolayıp: *"Tahmin etmek zor, dost! Faşistler yolda bize saldırabilir. Başımıza türlü belalar gelebilir. Bunlar olmazsa yirmi, yirmi iki gün sürebilir. Eğer aksilikler çıkarsa, bir ayı geçer..."*

Suavi'nin bu sözleri karşısında gözlerim dolu dolu olmuştu. Yolda bize saldırabilirlerdi, değil mi? İşte bunu hiç düşünmemiştim. Yirmi iki gün. O da aksilikler çıkmazsa. Yoksa, bir ayı da bulabilirdi...

Yok yok; belki de en iyisi Gebze yakınlarında ölmektir! Başımdayım devrimci kamuoyu. Tarihin altın sayfaları rüzgârda hışırdıyor. Sayfaların arasında adım gururla parlıyor. Güneş batıyor. Omuzlardayım. Yüzümde anlamlı ve tatlı bir gülümseme, halkımı kucaklıyorum. "Dost, hava çok sıcak değil mi? Dost!.. Dost!.. Ne güzel bir şeydi, tarihe iz bırakmak? Dost, arada birer miyiz bir otobüse; ha, ne dersin? Dost, yapma! Tarih bize mi bakıyor?"

İşte, böyle. Ama bir tesellim vardı: Yürüyüşçülerden biri olan Sevgili Şanar Yurdatapan başta olmak üzere, çoğu, neredeyse altmışa merdiven dayamışlardı. Onlar yürürse, ben de yürürdüm. Ağlayacağım ama ağlayamıyordum bir taraftan da. 450 kilometre. Canım, dostum! Ve sonunda, Cumhuriyet tarihinin en uzun ve muhtemelen benim Gebze yakınlarında ölüp tarihe geçeceğim yürüyüş başlamıştı. Göğsüm gururla inip kal-

kiyordu. Önümde sözcümüz Suavi dost, merdivenleri birer birer inip sahil yoluna çıktık. Nedense, yürüyüşün metrelerini sayıyordum.

Evet, tam 75 metre gitmiştik ki Kadıköy Emniyet Amiri, etrafındaki üst düzeydeki polislerle birlikte önümüzü kesti:

"Suavi Bey, Merhaba, hayrola nereye böyle?" diye sordu Polis Amiri.

"Ankara'ya, Meclis'e..."

"Neden? Sorabilir miyim?"

"F Tipi cezaevlerini, cezaevlerindeki insanlık dışı uygulamaları protesto etmek ve bu durumu kamuoyuna ve Meclis'teki ilgili bakanlara anlatmak için..."

"Anlıyorum ama size izin veremem. Çünkü, sizin yoldaki güvenliğinizi sağlayamam."

Suavi, kararlıydı:

"Çekilir misiniz önümden? Yürümek bir vatandaş olarak benim en doğal hakkım. Engel olamazsınız."

"Suavi Bey, siz benim sevdiğim bir sanatçısınız. Başınıza bir şey gelmesini istemem..."

Bu inatlaşma bir süre daha sürdü. Ve sonunda biz Ankara yürüyüşçüleri kendimizi bir polis otobüsünde bulduk. Kibarca gözaltına alınmıştık. Cumhuriyet tarihinin en uzun yürüyüşü 75 metrede sonlanmıştı. Tarihin altın sayfaları kimsesiz bir rüzgârda artık bensiz hışırdıyordu!

Bindirildiğimiz polis otobüsünü bir gazeteci ve televizyoncu ordusu takip ediyordu.

Önce Haydarpaşa Numune Hastanesi'ne götürülüp sağlık muayenesinden geçirdiler bizi.

Nasıl mı? Hemşire soruyor:

"Kendini nasıl hissediyorsun?"

"Fena değil."

"Tamam o zaman, çık dışarı!.."

"Ama çok merak ediyorsanız bir şey söylemek istiyorum: Duygularım altüst, tarihin altın sayfalarına geçme şansımı kaybettim, ama şu an mutluluktan size sarılabiliyim. Derin bir üzüntüyle, çocuksu bir sevinç arasındayım, bu nasıl bir şey sizce?"

"Bu durum bizi aşar. Evet, sıradaki..."

Ardından Hasanpaşa Karakolu'na götürdüler. Burada ne-dense polisler çok iyi davrandılar bize. Bu durum sanatçı oldu-ğumuzdan ötürü müydü, yoksa Cumhuriyet tarihinin en uzun yürüyüşüne çıkıp ve sadece 75 metre sonra gözaltına alındığı-mıza acıdıkları için miydi, pek anlayamadım!

Ve en sonunda Kadıköy Adliyesi'ne getirildik. Tek tek ifade-lerimiz alındı. Suavi'nin ifadesini alan savcı, bizden sayılırdı. Yakasını sıkıca ve öfkeyle tutup:

"Suavi Bey, inanın üzerimde bu cüppe olmasaydı, ben de sizinle yürürdüm."

"Aşkolsun size; kutluyorum," demesin mi?

Adliyenin koridorunda bir kadın polis heyecanla elindeki cep telefonunu uzatarak:

"Kocam sizin hayranınız, ona bir merhaba, der misiniz?" diye önümü kesince tarihin altın sayfalarından çoktan uzakta olmadığını anlamıştım...

İfadelerimizi verip serbest bırakıldıktan hemen sonra an-nem aradı:

"Oğlum, sen neler yapıyorsun?"

"Bir şey yok anne, iyiyim merak etme..."

Ve ardından telefonum susmak bilmedi.

Ancak 75 metre yürümüştük ama gözaltına alınmamız, Türkiye'nin neredeyse en çok izlenen birçok televizyon kana-lında birinci haber olarak veriliyordu.

F Tipi cezaevleri, hapishanelerdeki insanlık dışı uygulama-lar, ölüm oruçları artık ülkenin gündemindeydi...

Hemşireye sarılamamıştım ama işte o an kendimi tutama-yıp Suavi'ye: *"Dostum benim, yürürdük, değil mi 450 kilomet-reyi; engellemeselerdi, yürürdük, değil mi?"* diye sarılarak ağ-lamaya başladım...

MÜNEVVER TEYZE

Annem huzurevinde...

Bunu kime ne zaman söylemek zorunda kalsam hüznü bir suçluluk duyuyorum o an. Ve hemen ardından eklemek zorunda kalıyorum: “Kendisi istedi. Orada rahatı yerinde. Doktoru, hemşiresi, bakıcıları...” vs.vs...

Ama pek öyle değil biliyorum. Evet, kendi istedi; evet, her tür imkanı var ama yaşlı bir insanın ölümünü tek başına bir odada beklemesi, nereden bakarsanız bakın, tarifsiz bir acı... Can Yücel demişti bir keresinde: *“Yaşlılık yaş iş”* diye. Hiç unutmam.

Çok istedim, birlikte kalalım, diye ama bir hafta bile dayamadı benim koşullarıma. Çünkü annem en geç saat dokuzda, olmadı, dokuz buçukta uyumak ister. Sigara ve alkolün adeta yeminli düşmanıdır. O evdeyken, dışarıda hava eksi yirmi derecede olsa balkona çıkıp sigara içmem gerekiyordu. Üstelik benim de kendisi gibi erkenden yatmamı istiyordu. Oysa annem sabah namazına kalktığında, benim uykum ancak geliyordu...

Dahası, inanılmaz derece hassas ve alıngandır. Her sözden her davranıştan gizli bir mana çıkarmaya hazırdır... Ve onuruna çok düşkündür. Asla öyle düşünmeseniz de, size yük olduğunu düşünür ve bunu kendine çok dert eder.

Allahtan annem oldukça inançlı bir insandır. Bu inanç onu, ölüm korkusundan, hastalık endişelerinden, yalnızlık acısından koruyor. Sevdiklerinin, yakınlarının büyük bir bölümünü peş peşe kaybettiği halde; gözleri sevgi ve umutla parlar hep. Yaşama sımsıkı sarılıdır. Bazen gündelik, basit sorunları dert

edip abarttığımda aklıma annemin o koşullarda bile heyecanla koruduğu yaşam sevinci gelir ve o an kendimden utandığımı çok bilirim.

Neyse ki annemin gelip gideni, ziyaretçisi çok. Ama öyle yaşlılar var ki orada, yıllardır kimsesi gelip hatırını sormamıştır. Onları tanırım: Bütün gün salondaki yıpranmış koltuklarında oturup; yola ya da kapıya bakıp iç geçirirler. Kapı her açıldığında bakışları hemen oraya yönelir; gelen kendileri için mi gelmiştir yoksa? Hemen anlarlar, bir başkasıdır. Gözleri hüznle gölgelenir, başları öne düşer. Koltukları gibi yıpranmış umutlarıyla bakışları, yine yola ve kapıya çevrilir. Ta ki uykuları gelene dek...

Bu yaşlılardan biri de 76 yaşındaki Münevver Teyze'dir. Pencereden kapıya ya da yola bakmadığı zamanlar, başında beyaz tülbenti, elinde tespihiyle koridorda volta atıp durur. Anneme her ziyarete gittiğimde mutlaka karşılaşır, elini öper, hayır duasını alırım. Sitem etmeden de duramaz: *"Evladım, daha sık gel, anneni ihmal etme, seni çok özleyiyor."*

Bu sözleri her söylediğinde bağıma tuz basılır, o başka...

Hoşsohbet, cana yakın bir kadındır aslında Münevver Teyze. Annemle de çok iyi anlaşır. Ta ki annemi en son ziyaret ettiğim güne kadar. O gün, hafta içi bir öğleden sonraydı. Annemin kapısının önündeki koridorda elinde tespihi, başında tülbenti koridorda volta atan Münevver Teyze'yle karşılaşmıştım. Her zaman olduğu gibi, elini öpüp hayır duasını aldım. O her zamanki sitemini yine yaptı; ben yine sarsıldım.

Tam o anda annem odasının kapısını açtı, beni Münevver Teyze'yle konuşurken görünce; ondan hiç beklemediğim bir öfkeyle bana: *"Gel, buraya; konuşma onunla, çabuk!"* diye bağırdı.

Ne yapacağımı bilemedim, elim ayağım birbirine karıştı. Münevver Teyze'nin yüzüne, mahcubiyet ve çaresizlik dolu bir ifadeyle: *"Ne oldu, nesi var annemin, neden böyle?"* diyebildim zor bela ama Münevver Teyze benim kadar şaşkın ve çaresiz değildi. Koridorda volta atmaya devam etti...

Annemin odasına girdim. Şaşkınlığım sürüyordu. Üstelik haksızlığa uğramıştım. Suçum, annemin en yakın arkadaşlarından biriyle sohbet etmektir!

“Anne, niye öyle yaptın? Ayıp oldu Münevver Teyze'ye, ne oldu ki şimdi durup dururken?”

Annem tepkisinden hiç ödün vermeyerek: *“Bir daha konuşmanı istemiyorum onunla; selam da verme!..”*

“Anne, o senin arkadaşın, Münevver Teyze, neden selam vermeyecekmişim? Sorun nedir; inan, anlamadım!”

“Orospu ol!” dedi annem birden.

Gözlerim yuvalarından fırlamıştı. Kelimeler dudaklarımın arasından öylece çıkıyordu, adeta kekeleyerek: *“Şimdi... Anne. Bu bizim Münevver Teyze... Durmadan tespih çeken... Elini öptüğüm... Orospu, öyle mi?”*

“Evet, maalesef öyle... Buradaki herkes biliyor, artık kimse konuşmuyor onunla...”

Şaşkınlığım merak dolu bir hayranlığa dönüşmüştü artık. Sıra dışı bir öykünün içinde olduğumu hissetmiştim. Münevver Teyze'ye duyduğum hayranlığı annem fark etmemeliydi...

“Anne, nasıl olur, Münevver teyze seninle yaşıt değil mi; bu yaşta oluyor mu böyle şeyler, yani sakın bir iftira olmasın, hani?”

Ama bunları söylerken kendimi çok tutmama rağmen gülmekten kendimi alamamıştım (yaşlıların cinsel istekleri bile gülünç geliyor çoğumuza. Haksızlık var burada).

“Gülme, öyle!” diye bağırdı annem, *“sen de ahlaksızsın, onun gibi!”*

“Anne, tamam; diyelim, ben ahlaksızım ama Münevver Teyze'ye ne oluyor?”

Evet, işin gerçeği şuydu: Gerçekten Münevver Teyze, huzurevinin erkekler bölümünde hem de bir adamla sevişirken görevliler tarafından yakalanmıştı! Ve bu olay çok kısa bir zaman içinde herkes tarafından duyulmuştu. Orada kalan erkeği

ve kadını olsun; sevişmek, cinsellik gibi eylemlerden en azından çeyrek yüzyıl önce vazgeçtikleri için Münevver Teyze'nin yaşadığı bu tatlı kaçamak huzurevinin tarihine karanlık bir skandal olarak geçmişti hiç şüphesiz.

Münevver Teyze, geleneklere, tabulara başkaldıran biri olarak benim gözümde artık sıradışı bir insandı. Hem de çok sıradan bir şey yaptığı halde. Son sığınağı olan huzurevinde artık istenmeyen bir kadın oluvermişti...

Annemin yanından ayrılırken; aklımda, artık sadece Münevver Teyze'nin bundan sonra neler yaşayacağı takılı kalmıştı.

Aradan iki gün geçmeden annemi aradım. Halini hatırlını sordum. Ama sezgileri çok iyidir, bilirim. Niyetimi hissetti hemen: *"Münevver'i merak ediyorsun, değil mi?"*

"Yok, anne, nereden çıkartıyorsun? Ben seni merak ettim," diyerek, korkuyla savunmaya geçtim. Bu yaşta hâlâ annemden çekinirim. Gerçek bir Osmanlı kadınıdır çünkü. Kimseye eyvallahı yoktur. Lafını sakınmadan söyler. Biz onunla birbirimizi çok iyi tanırız. Münevver Teyze'nin öyküsünden etkilendiğimi, hatta onu yazmak istediğimi çoktan anlamıştı...

"Bugün, basın toplantısı gibi bir şey yaptı burada," dedi...

Huzurevinde, basın toplantısı yapan bir Münevver Teyze fotoğrafı düşünün: Elinde tespihi, başında tülbentiyle mikrofonların karşısına geçip oturuyor ve yaşadığı olaylarla ilgili kamuoyuna ve basına açıklama yapıyor! Üstelik bunu anlatırken annemin sesinde muzip bir tonlama var.

Evet, Münevver Teyze basın toplantısında kendisini dinleyen huzurevi sakinlerine (hem huzurevi, hem sakinler, biraz tuhaf oldu, farkındayım!) şu açıklamayı yapar: *"Arkadaşlar, uzun süredir benimle selamlaşmıyor ve konuşmuyorsunuz. Bu beni artık çok üzüyor. Yaşadığım olaya gelince; evet yaşadım, yalan değil, sizden mi saklayacağım? Aranızda benim orospu olduğumu düşünenler olabilir. Ama değilim, bunu iyi bilin. Ben o*

adamla para karşılığı için değil, istediğim için yattım. Ben erkekleri seviyorum. Sevişmeyi seviyorum. Bu yaştayım diye, duygularımı bastıramam. İçinizden geliyorsa, siz de yapın, anlarım, hatta saygı duyarım.”

Muhteşem, değil mi?

Dayanamadım, iki gün sonra yine aradım annemi: “Anne, nasılsın, bir şeye ihtiyacın var mı?” dememe kalmadan:

“Münevver’in konuşması etkili oldu gerçekten. Artık ona selam verip konuşanlar var. Hem hoşgörülü olmak lazım, evladım!” deyiverdi.

Münevver Teyze'ye ilk selam verip konuşanlar arasında annem de varmış!..

“BURADA ALLAH YOKTUR, PEYGAMBER İZİNE ÇIKMIŞTIR!”

Askerliği bitirip geri dönmüştüm şehrim. Gelişimden birkaç hafta sonra abimi askere aldılar. Abimin yaşı da geçkindi ve naif bir insandı. Ağrı'daki sürgün birliğinde -ki ceza niteliği taşıyordu o sürgün yeri- askerlik yapmak zorunda kalan abim, mektuplarında çektiği zulümden ve baskılardan bahsediyordu. Ağrı, Türkiye'nin en soğuk yerlerinden biri. Taş taşıyorlarmış. Bitip tükenmek bilmeyen baskılar ve nöbetler, kendisini yıldır-mıştı. Mektup yazmıştı bana, *“Yanıma gel!”* demişti. Otobüse binip Ağrı'ya gittim. Abimi gördüğüm an derinden sarsıldım. Berbat durumdaydı. Psikolojisi altüsttü. *“Ben bu askerliği bitiremeyeceğim,”* dedi bana. *“İntihar etmeyi düşünüyorum...”*

Onu sakinleştirdim, moral verdim, sonra Van'a geçtim. Van'da birkaç gün kaldım. Son gün otobüs biletimi aldım, bir kafeye gittim. Otobüsün kalkma saatini, o kafede çay içerek beklerken; sivil bir görevli yanıma geldi, küstah bir şekilde, *“Pasaport, pasaportunu göster!”* dedi. Ben buna bir anlam veremedim. “Herhalde,” diye düşündüm, “beni yabancı sandı, sarışın ve mavi gözlü olduğum için beni turist sandı.” Nüfus cüzdanımı çıkardım, kendisine gösterdim. Tuhaf bir durum vardı, adam hâlâ, *“Pasaport!”* diyordu. Hatta, bazen, “pasaport,” diyemiyordu, “pasport,” diyordu. Polisti. Sivil polis...

“Memur bey, ben Türkiyeliyim, turist değilim, bu da kimli-ğim. Başka ne istiyorsunuz benden,” dedim. *“Sen şüpheli şahıssın,”* dedi.

“Nereden anladınız,” dedim. “Ben anlarım, ben polisim, her şeyi bilirim,” dedi.

“Evet,” dedim, “ne olacak şimdi?..” “Benimle geleceksin,” dedi. Kalktık, meğer oturduğum kafenin en üst katı Van Emniyet Müdürlüğü imiş. Evet, gittiğim yere bakın...

Asansöre bindik, en üst kata çıktık. Polis önde, ben arkada, içeri girdik. Gördüğüm manzara korkunçtu. Emniyetin büyük duvarının üzerinde *“Burda Allah yoktur, Peygamber izine çıkmıştır,”* yazıyordu. İçeri girdiğimde burnuma çok ağır bir koku geldi. Kloroform, tendürdiyot kokusu. O kokuyu hâlâ unutamam. Hemen anladım, o işkence kokusuydu. Yakaladıkları, gözaltına aldıkları insanlara Van Emniyet Müdürlüğü'nde işkence yapıyorlardı o tarihlerde polisler. Ve inleyen insan sesleri geliyordu kulağıma. Çok etkilenmiştim.

Beni bir odaya aldılar. Birkaç dakika sonra, odaya uzun boylu, kemikli, esmer bir adam girdi. Kolunda, kalın, ciltli bir defter vardı. O defteri hâlâ unutamam. Adam koltuğa oturdu, defteri açtı. Bir süre sonra anladım ki defter, arananların adlarının yazıldığı, polisin aradığı insanların listesinin olduğu defterdi. O an içime büyük bir korku düştü. İsmimin çıkacağından korktum. Bir süre sürdü araması, neredeyse, yarım saat geçti. Sonunda, *“İsmin burada yok,”* dedi. Bu sefer beni gözaltına alan polis geldi ve, *“Çantayı aç,”* dedi bana. Çantamı açtım; içinde iç çamaşırlarım, ilaçlarım, en gerekli eşyalarım ve birkaç kitap vardı. Kitaplardan birini aldı polis, baktı. Bu Güner Sümer'in bir oyun kitabıydı. Kitabın arkasını çevirdi; okumaya başladı. Arka kapaktaki yazıların içinde *‘faşizm’* sözü geçiyordu. Birden adamın gözleri parladı ve bağırdı: *“Ben demedim mi sana şüpheli şahıssın diye, bu ne?” “Ne var bunda?”* dedim, *“yasal bir kitap, her yerde satılıyor... Faşizm, sözcüğü geçer ya da geçmez, ne olmuş yani?”* deyince, *“Sen çok ileri gidiyorsun!”* dedi bana.

Bu sefer, *“Ne istiyorsunuz benden?”* diye çıkıştım. *“Sen şüphelisin!”* dedi bana yine. Bu arada polis, kemerine asılı ta-

bancaya elinin ayasıyla habire garip bir şehvetle vuruyordu. Bu, beni çok rahatsız eden bir davranıştı. *"Memur bey, ikide bir silahınıza niye vuruyorsunuz anlamadım, ne yapmaya çalışıyorsunuz, beni vuracak mısınız, vurmaya mı niyetlisiniz?"* der demez bir yumruk geldi suratıma. Hiç beklemediğim bir andı. Toparlandım. Kalktım yerden. Dedim ki; *"Bu yumruğun hesabını sana soracağım!"* Bunun üzerine ağır bir küfür savurdu bana. *"Si.tir lan!"* dedi. *"Bu küfürün hesabını da bir gün soracağım senden, biliyor musun?"* dedim. Polis etkilendi tepkimden, çıkışımdan, *"Benimle gel!"* dedi. Beni bir odaya soktu, daktiloya bir kâğıt taktı, kâğıdı çıkardı, şunlar yazılıydı: "Van Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltına alındım. Sorgum yapıldı, ifadem alındı, işkence görmedim ve gönderildim."

"At, buraya imzanı!" dedi. *"Peki,"* deyip imzamı attım. *"Ve şimdi si.tir ol git buradan!"* dedi. *"Bunun da hesabını soracağım!"* dedim. O an neye güvendim bilmiyorum ama bunlar çıktı ağızımdan. Emniyeti terk ettim. Otogara geldim, otobüse bindim, perdeyi çektim. *"Bu şehri görmek istemiyorum,"* dedim. Ve 28 saatlik yolculuğa başladım. Ama hâlâ suratımda polisin attığı yumruğun acısı vardı.

Ve aradan 11 sene geçti. 1995 yılının bir Kasım ayında beni Van'dan aradılar, bir kültür merkezinden... Yörem Kültür Kafe. Oranın yetkilileri, *"Van'a gelip burada bir etkinlik yapar mısınız,"* dediler. *"Tabii,"* dedim, *"çok mutlu olurum, Van'da olmak beni mutlu eder."*

Ve Van'a geldim. Beni bekleyen yüzlerce insan vardı. Salona girdim, her taraf hınca hınç doluydu. Söyleşim sırasında, yeri geldi, 11 sene önce, 1984 yılında Van Emniyet Müdürlüğü'nde yaşadığım olayları anlattım. Yediğim yumruğu, o kokuyu, işkence gören insanların attığı çığlıkları ve en önemlisi duvardaki yazıyı: *"Burada Allah yoktur, Peygamber izine çıkmıştır."*

Herkes büyük bir ilgiyle dinliyordu konuşmayı, büyük bir sessizlik vardı ve konuşmama şöyle devam ettim: *"Vanlı ol-*

madığım halde; askerdeki abisini ziyaret eden bir insana hiçbir şey yapmadığı halde bu zulmü gösteren bir coğrafyada, sizlerin neler yaşadığınızı çok iyi anlıyorum. Bu bana yapıldıysa, burada yaşayan insanlara kimbilir neler yapılmıştır,” diye devam ettim.

Ve söyleşi bitti, dışarı çıktım. Dışarıda, kafenin bir başka bölümünde beni bekleyen dostlarım vardı, beni oraya çağıran insanlar vardı. Beni çağıran insanlar arasında HADEP’li Belediye Başkan Yardımcısı Necmettin Sapmaz da vardı. Partinin yerel temsilcileri ve sanatçı dostlarım beni bekliyorlardı. Onların yüzlerinde çok tuhaf bir ifade gördüm. Çok gergin görünüyorlardı, anlam veremedim.

“Neyiniz var?” dedim. “Yok bir şey abi!..”

“Bir şey olmuş galiba,” dedim. “Yok bir şey; hadi, yemeğe gidelim,” dediler. Bir lokantaya gittik. Yemek yerken tekrar sorma ihtiyacını duydum. Çünkü gerçekten bir gerginlik vardı. “Anlatır mısınız, ne oldu arkadaşlar; bir problem mi var?” dedim. Sonra, anlatmak zorunda kaldılar. “Sen konuşma yaparken, konuşma yaptığın salonda sivil polis varmış, telsizle haber vermiş emniyete,” dediler. “Ve Terörle Mücadele Timleri, sen konuşma yaparken burayı sardı. Amirleri yanımıza geldi, ‘Ben bu adamı gözaltına almak istiyorum,’ dedi.” Bunun üzerine HADEP’li Belediye Başkan Yardımcısı Necmettin Sapmaz Amire şunları söylemiş: “O bizim misafirimizdir, onu almak için bizi çiğnemen lazımı!”

On saniye bir sessizlik olmuş. Emniyet Amiri’yle HADEP’li Belediye Başkan Yardımcısı birbirlerine 10 saniye bakmışlar. Ve o 10 saniyede o coğrafyadaki bütün zulüm tarihi, ezilmişlik, kavga, direniş, başkaldırı tekrar canlanmış. O 10 saniyede ezilmişlik, kavga, direniş, başkaldırı tekrar canlanmış. O 10 saniyede bölgenin kaderi hayat bulmuş bakışlar üzerinde. Emniyet Amiri, *“Peki,”* demiş, *“anladım.”* Çıkmış, polisleri geri çekmiş ve gitmişler. Çünkü o 11 senede çok şey değişmiş ve büyük bir başkaldırı yaşanmıştı. Kürt insanı kendi kimliğine ve

haklarına sahip çıkmıştı. Çok sayıda insanın hayatına mal olsa da. Artık güvenlik güçleri pervasızca, diledikleri zorbalıkları yapamıyorlardı. Ve Emniyet Amiri orada Belediye Başkan Yardımcısını çiğnemeyi göze alamamıştı.. Çünkü bedeli çok ağır olacaktı. Çünkü, köprülerin altından çok sular akmıştı. İsyanın ve umudun suları...

O an çok duygulanmıştım. Eğer bir kere daha gözaltına alınsaydım Van'da, bir kez daha yenilmiş olacaktım. Ve 11 sene öncenin intikamını aldığımı hissettim. 11 sene önce, sıradan bir yolcu iken yediğim yumruğun, bana söylenen küfürün hesabını sormuştum ve Kürt halkının verdiği kavgaya, direnişe o an çok büyük saygı duydum. Çünkü onurumu onlara borçluydum.

Van'ı bir daha asla unutmadım.

OLİGARŞİNİN ÇAYI

Güneşli bir Pazar günüydü. Kış olmasına rağmen, hava oldukça sıcaktı. Uzun süren bir hastalıktan yeni çıkmıştım. Boğaz'da bir çay bahçesine gidip roman okumak istiyordum. "Her şeye rağmen, yaşamak güzel şey," dedirten bir duygu içindeydim... Bunları düşünürken, telefonum çaldı. Arayan, Öğrenci Koordinasyonu'ndan bir üniversiteliydi.

"Geliyorsunuz, Cezmi Bey değil mi?" dedi, "sizi bekliyoruz!.."

"Nereye?" diye sordum. "Nereye gelecektim ben?"

"İstanbul Üniversitesi'nin önünde basın toplantısı yapcağık ya, saat 13.00 de... Birçok sanatçı, aydın, sendikacı geliyor. Gelirim, demiştiniz hani..."

Hatırlamıştım... Derin bir mahcubiyet içinde: *"Çok özür dilirim, dalgınlık işte; tamam, geliyorum,"* dedim.

Giyinip hazırlanırken, "Olsun," diyordum içimden, "basın toplantısı, çok uzun sürmez. Beyazıt'tan bir arabaya atlar, oradan Boğaz'a geçer, yine okurum kitabımı." Defalarca okuduğum halde yine okumayı özlediğim Wirginia Woolf'un, *"Dalgalar"* adlı romanını çantama koyup yola düştüm.

Üniversitenin önü hayli kalabalıktı. Öğrenciler, velileri, sanatçılar, aydınlar, sol partilerin yöneticileri, sendikacılar, basın mensupları, kameramanlar... Ve meraklı bir halk topluluğu... Belli ki Öğrenci Koordinasyonu iyi çalışmış, geniş bir duyuru yapmıştı... Son günlerde sol ve demokrat görüşlü üniversite öğrencilerine aşırı sağ görüşlü kişiler saldırılar düzenliyor ve bu saldırılarda tabanca ve kesici aletler kullanıyorlardı. Bu saldırılar sırasında çok sayıda öğrenci yaralanmıştı. Basın top-

lantısı, bu saldırıları protesto etmek ve kamuoyuna duyurmak için yapılacaktı.

Kalabalığın içinde sevgili dostum ÖDP (Özgürlük ve Dayanışma Partisi) Başkanı Ufuk Uras'ı gördüm. Selamlaşıp toka-laştık. Tam birbirimize hal hatır soracaktık ki, polis otobüsünün üzerine çıkmış sivil bir polis memurunun elindeki megafonla şöyle bağırdığını duyduk:

“3 saniye içinde dağılmazsanız, hepinizi gözaltına alacağız!..”

Evet, üç saniye, doğru okudunuz.

Ufuk bana baktı, ben Ufuk'a baktım... *“Ne diyor bu adam, üç saniye mi, diyor,”* diye sordu Ufuk... Şaşkınlığı yüzünden okunuyordu. *“Evet,”* dedim, *“üç saniye, dedi...”*

Bu adam bizi Gazman zannediyor herhalde... Buharlaşmamız gerekiyor o halde şimdi...

Biz bunları konuşurken, bir anda ortalık karıştı. Sözüne son derece sadık olan yüce Türk polisi alanda toplanan kalabalığa, *“Allah Allah!”* nidalarıyla saldırdı. Manzara Mohaç Meydan Muharebesi'ni andırıyordu... Coplar havada uçuyor, çığlıklar, kaçışmalar, toz duman... Bir anda Ufuk'u kaybettim ve *“Ne oluyor?”* dememe kalmadan, yaklaşık iki metre boyunda bir polis tarafından itile kakıla bir ekip otosuna doğru sürüklendiğimi fark ettim.

“Yürü, ulan!” diyordu bana; bu “kibar” ve “minyon” polis...

Kabalığa hiç gelemem: *“Bakın Memur Bey, bana, ulan, demeyin ve gereksiz şiddet kullanmayın. Geliyorum işte...”*

Yine *“Yürü, ulan; konuşma fazla!”* deyince; *“Memur Bey, siz hiç aile terbiyesi almadınız mı?”* diye sordum masum bir merakla; ama soruma yanıt alamadan kendimi polis otobüsünün içinde buldum.

Otobüsün içi dışarıdan daha kötüydü. Öğrenciler, polislere ağır hakaretler ediyor, bunun üzerine polisler de öfkeden çıldırmış bir vaziyette copları ya da tekme tokat girişiyorlardı...

Bir ara öğrencilerle polislerin arasına girip: *“Yapmayın, etmeyin; vurmayın, yazıktır!”* gibi şeyler söyledimse de, pek de-

gişen bir şey olmadı. Fazladan iki üç cop kafama yedim sadece... Baktım dünyayı değiştiremiyorum, "Bari çantamdaki kitabı okumaya başlayayım," dedim. Ama anlamam ne mümkün. Zaten oldukça zor bir kitap.

Bu sırada arkalarda oturan öğrencilerden biri yanıma gelip: *"Cezmi abi, defalarca gözaltına alındım, ama gözaltında roman okuyan ilk sana rastlıyorum; aşk olsun be abi, ne kadar soğukkanlısın!.."*

"Soğukkanlılıktan değil be dostum, korkumdan ve çaresizlikten okuyorum... Hem siz de biraz sakın olun, birinizin kafası kırılmadan buradan bir gidebilsek, çok iyi olacak. Baksana, polisler çıldırmış vaziyette..."

Çıldıran polisler arasında en çok dikkatimi çeken iri yarı bir kadın polisti. Otobüsün kapısından içeri her girenin kafasına spor olsun diye durmadan cop indiriyordu... Kadınlara nendense şiddeti yakıştırmıyordum. Ama o üniformanın içinde kadın erkek ayrımı kayboluyordu sanıyorum...

Bir ara oturduğum koltuğun önünde bir kitap gözüme çarptı: *"Yüreğinin Götürdüğü Yere Git."* Susanna Tamarro... Yüreğimizin değil, polisin zorla götüreceği yere gidecektik bu güneşli Pazar günü... Sabah kalktığımda neye niyetlenmiştim oysa...

Elindeki terlemiş copuyla başımda dikilen kadın polis hışımla çekip aldı yüreğinin götürdüğü yeri: *"Bırak onu, benim o; kim, onu oku dedi sana?!.."*

Neye uğradığımı şaşırmıştım ama çabuk toparladım kendimi: *"Hem hümanist değerlerden bahseden böyle bir kitabı okuyorsunuz, hem de durmadan insanların kafasına copla vuruyorsunuz; bu bir çelişki olmuyor mu?"* diye sormuş bulundum...

Kadın polis bir elinde kitaba bakıp, öbür elindeki copuyla yanımdaki öğrencinin kafasına vururken; *"Ben hem okurum, hem döverim, sana ne?!"* demesin mi...

Gözaltında kitap okumaktan çok daha ilginç ve sıradışı bir durumdu bu... Ve sözün bittiği andı üstelik...

Otobüsümüz hınca hınç dolmuş, tam Vatan Caddesi'ndeki Emniyet Müdürlüğü'ne doğru yola koyulmuştuk ki, otobüsün ön kapısına biri vurup duruyordu: *"Beni de alın, beni del Arkadaşlarımdan beni ayırmayın, bensiz gidemezsiniz!.."*

Pencereden, "Kim, bu gözaltına alınma meraklısı?" diye baktım ki bizim müzisyen Ferhat Tunç değil miymiş bu?!

Polisler de hemen tanımışlardı onu: *"Ferhat Bey şu an yer yok burada, siz arkadaki otobüsle gelin..."*

Ferhat; *"Arkadaki otobüste de yer yokmuş, beni buraya gönderdiler; lütfen, kapıyı açın!"* diye ısrar edince otobüsü kullanan polisin şöyle dediğini hatırlıyorum: *"Ferhat Bey, artık bir dahaki eylemde alırsız sizi, şu an, inanın yapacak bir şey yok!.."*

Ferhat yılmıyordu: *"Arabamla gelsem olur mu?"*

Polis gaza basarken: *"Bakın, o daha iyi olur!"* deyip yola koyuldu... Ferhat, Emniyet'e arabasıyla gelmişti.

Emniyet'in giriş kapısında kimlik yoklamalarımızı yapıp saat, kemer, para gibi özel eşyalarımıza zabıt tutup el koyduktan sonra; öğrencileri alt kattaki hücrelere, sanatçı, aydın, sendikacı ve parti yöneticilerini de en üst kattaki bir salona çıkardılar... Ve böylece uzun bir bekleyiş süreci başlamıştı...

Salondakilerin çoğu birbirini tanıyordu. Hemen hepsi değişik zamanlardaki gözaltılardan derin dostluklar geliştirmişlerdi... "Tanıdık kimler var?" diye etrafıma göz atarken, yanıma esmer, zayıf ve son derece ciddi ifadeli bir adam gelip oturdu: *"Cezmi arkadaş, sağlığınız düzeldi mi, ilaçlarınızı düzenli alıyor musunuz,"* diye sorunca, afalladım. Şaşkınlıkla sordum: *"Siz benim hasta olduğumu nereden biliyorsunuz?"*

"Cezmi bey, hani zatürre olmuştunuz; size ben bakmıştım, ne çabuk unuttunuz?"

"Aman Tanrım!" dedim, evet oydu, Çapa Tıp Fakültesi'ndeki doktorem. Bana çok emeği geçmişti. Onu hastanede hep beyaz önlükle gördüğüm için, birden tanıyamamıştım...

"Sağ olun hocam" dedim, *"iyiyim sayenizde, ilaçlarımı düzenli olarak kullanıyorum... İyi de hocam siz burada ne arıyorsunuz?"* diye sordum mahcup bir merakla...

*“Ben Sağlık Emekçileri Sendikası Başkanı”yım. Öğrenci arkadaşlar basın toplantısına beni çağırmışlardı. Sonra da bu-
radayız işte...”*

Garip bir rahatlık duygusu dolmuştu içime... Ve sonra da
“Bu dünyada doktoruyla birlikte gözaltına alınan kaç hasta
vardır?” diye sordum kendime...

Ve saatler ilerdikçe sigaralarımız tükenmeye başlamıştı.
Başta birbirine gönül rahatlığıyla sigara ikram edenler, yavaş
yavaş bu konuda cimrileşmeye, azalan sigaralarını gizli ceple-
rine saklamaya başlamışlardı... İşin kötüsü, akşam olmuş, bir
bardak çay bile içememiştik. Açlık duygusundan çok, sigara
ve çayın yokluğu daha fazla acı veriyordu... Hava kararmaya
başlamış ve henüz ne zaman Nöbetçi Mahkeme'ye çıkarıla-
cağımız belli olmamıştı. Dışarıdaysa, gazeteci, televizyoncu
ve avukatlardan oluşan bir ordu bizi bekliyordu...

Sonunda arkadaşlardan birinden bir sigara buldum. “Şim-
di bir bardak çay olsaydı, ne harika olurdu?” diye düşünürken,
yan odada dosya yazan bir polis, küçük tüpünde bize çay
yapmış getiriyordu... Serap görüyorum sandım... Sigaramı
heyecanla yakıp polisin tuttuğu tepsiye doğru yönelip mucize-
nin gerçek olup olmadığını tam anlamaya çalışırken, bir parti
liderinin uyarısıyla irkildim: *“Oligarşinin çayını içmiyoruz, arka-
daşlar!..”*

Olur muydu bu, yapılır mıydı şimdi: *“Arkadaşım, ne alaka-
sı var, Allah'ın Rize çayı bul”* diyebilirdim ancak...

Herkes bir an duraklamış, yanlış bir şey yapmamak için
birbirini kollamaya başlamıştı.

Polis memuru ise şaşkın, elinde çay dolu tepsi: *“Arkadaş-
lar, inanın oligarşinin çayı değil, kendi ellerimle yaptım!..”* de-
mesin miydi..

BERİVAN, KAFKA'YI ARIYOR

Daha henüz uyanmıştım. Bir duş alıp kahvaltımı hazırlamaya başlamıştım ki, kapımın zili çalındı. Pek orali olmadım. Afyonum patlamadan kapımı pek açmam. Beni o halde kimsenin görmesini istemem çünkü. Ama gelen kimse çok ısrarlıydı. Bu defa kapıya vurmaya başladı. Resmen yumrukluyordu. Durumun ciddi olduğunu anladım. Perdeyi hafifçe aralayıp gelenin kim olduğunu görmeye çalıştım. Resmi giyimli bir karakol polisi elinde bir takım dosyalarla kapıma can havliyle yumruklar atıyordu. Bu adama, "Beni biraz bekleyin, çayımı içeyim, afyonum patlasın, sizinle öyle görüşeyim," demek yersiz olacaktı... Hem Türk polisinden ne kadar kaçılabilirdi ki... Bir yere kadar kaçılabilirdi, sonra işte böyle sabahın köründe insanı daha afyonu patlamadan yakalarlardı...

Kapıyı açıp polise, "Buyurun, kimi aramıştınız, bir yanlışlık olacak herhalde?" diyemeden onun, "*Cezmi Ersöz burada mı oturuyor?*" sorusuyla karşılaştım...

Ne cevap vermeliydim... "Tanımıyorum, o kişiyi!" desem, bana ayıp olacak. "Evet, o benim!" desem, bu da pek akıl kârı değil... Kimsenin kendinden bu kadar emin olması doğru değil çünkü. İnsan kendisini tanımak için yıllarını harcıyor da yine de tanıyamıyor.

Benimle yapılan söyleşilerde en çok korktuğum sorudur bu ki, genellikle de ilk soru olur: "Cezmi Ersöz kimdir?" Bu soruyu duyar duymaz, her defasında, "Eyvah, yandık!" derim içimden, "şimdi ben ne diyeceğim?.." Bu soruyu atlatmanın en iyi yolu, "Bakın, benim çok iyi bir arkadaşım var, size onu an-

latayım, onu size anlatırken, siz beni daha iyi tanıyacaksınız!" demek olabilir... Ya da şöyle bir yöntem izlenebilir: "Beni bana siz anlatır mısınız; sahi, kimim ben; yani bunu yaparsanız beni öyle mutlu etmiş olursunuz ki, size minnettar kalırım!.."

Bütün bu iç diyaloglar yıldırım hızıyla geçiyordu aklımdan. Ama biraz dalgınlaşmış olmalıyım ki, polisin kapımın önünde sabırsızlıkla beklediğini fark ettim. "*Siz Cezmi Ersöz, değil misiniz kardeşim?*" Yalan söylemek çare değildi ve şu anda beni kurtaramazdı. Ben de polise en doğrusunu söyledim: "*Bazen...*"

Polis afallamıştı: "*Ne demek, bazen?!.. O musunuz, değil misiniz kardeşim; işimiz var, bizi oyalamayın!..*"

"*Bazen, tamam, bu benim, diyorum. Bazen öyle yabancı oluyorum ki kendime, bu ben olamam, diyorum. Biliyorsunuz şair Arthur Rimbaud, ben bir başkasıyım, demiş... Öyle doğru söylemiş ki... Hem, insan ne zaman kendisi olabilir ki? Duruma göre değişiyor. Aslında, Memur Bey, insan kendisini bu lunca bir daha bırakmamalı, ona sımsıkı sarılmalı. Ama işte, sorun insanın kendisini bulması. Ben bazen sabaha kadar uyumam, kendimi beklerim. Bir gelse, derim, bir gelse; ona bir sarılısam, bir daha asla onu bırakmam...*"

Polisin artık beni dinleyecek tahammülü kalmamıştı. Beni hafifçe itip içeri girdi... "*Kardeşim, bazen, ya da değil, yani birkaç dakika ifadenizi alıp gideceğim... Büyütülecek bir şey değil bu... Felsefenin lüzumu yok...*"

Polis rahat tabii, ondan ifade alınmıyor. İnsan zor durumda kalınca felsefeye sarılır. Benim başka neyim var ki!.. Bir de küçük bir köpeğim var. O da benimle yaşamaya başladığından beri tuhaflaştı. İki de bir gözlerini gözlerime dikip dakikalarca bakıyor. "Sen kimsin, ben kimim; biz burada ne arıyoruz, ne bekliyoruz; hayatın bir anlamı var mı?" diye soruyor sanki bakışlarıyla...

Polisi salona buyur ettim, ama yine de hareketsiz, kapının önünde dikilip duruyordu. "*Buyurun, salona geçin!*" diye üsteledim ama yerinden kıpırdıyamıyordu...

“Köpeğinizi çekebilir misiniz? Ben köpekten çok korkarım...”

Bu iriyarı Türk polisinin küçücük bir köpekten korkmasını hiç yadırgamadım. Hatta rahatladım. Üzerinde üniforması, belinde tabancası olmasına rağmen köpekten korkuyorsa, polisin de bizler gibi bir insan olduğunu, insan olduğu için de insanın halinden anlayabileceğini, geçirdim aklımdan... Baktım, yine felsefe yapıyorum, hemen toparlanıp hayatın basit gerçeklerine alıştırmaya çalıştım kendimi. Köpeğimi arka odaya gönderip mutfığa geçtim. Polise ve kendime çay doldurdum...

“Hangi konuda ifademi alacaksınız? Şikâyet nedir?”

Polis çayından birkaç yudum aldıktan sonra, dosyadan birkaç resmi kağıt çıkarttı. Şöyle, bir göz gezdirdikten sonra:

“Siirt’te yaptığınız bir konuşmada, ‘Kızım olursa, adını, Berivan koyacağım!’ demişsiniz... Bu sözünüz yüzünden Siirt Cumhuriyet Savcılığı sizin için soruşturma başlatmış. Ne diyebilirsiniz, böyle bir şey dediniz mi?”

“Evet, dedim ama bunda ne var ki...”

“Savcılık öyle demiyor ama; niçin böyle söylediğinizi öğrenmek istiyorlar...”

Hadi, gelin de bu durumda felsefenin o karanlık derinliklerine inmeyin, oraya saklanmayın. Ama şu var ki felsefenin karanlıkları; bu ülkenin mahkemelerinden, kanunlarından, savcılarından ve bu devasa saçmalıklardan daha aydınlıktır...

“Ortada bir niyet var ama henüz bunu gerçekleştirmedim.”

“Ne niyeti?” diye sordu polis...

“Kızımın adını Berivan koyma niyeti...”

“Ama olursa koyacaksınız... Sorun burada... Savcıyı bu konuda ikna etmeniz gerekiyor...”

Saçmalık karşısında yapılacak en büyük hata öfkeye kapılmaktır. Aslında öfke, felsefe eksikliğinden kaynaklanır. Böylesi durumlarda hayatın saçmalığına karşı felsefenin içinde büyük bir kıta kadar yer kaplayan saçmalık felsefesine sarılmak gerekir. Demir demiri, saçmalık saçmalığı keserdi..

“Evet, itiraf ediyorum. Berivan ismini seviyorum. Söylenişi kulağa çok hoş geliyor. Müzikal bir tınısı var. Ama hayat rastlantılarla dolu. Belli mi olur, ilerde bir gün karşıma kulağa çok daha hoş gelen başka bir isim çıkar, o zaman tercihim değişir. Aslında beklemek gerekir...”

Polis, elinde kalem, kulağını ağzıma doğru yaklaştırmış, gözlerini kül yutmaz bir ifadeyle kısmış, suçumu ne zaman kabulleneneceğimi bekliyordu. Ama ben konuştukça bundan bir türlü emin olamıyor, emin olabileceği anı büyük bir sabırsızlıkla bekliyordu.

“Neyi beklemek gerekir?” diye sordu, gizemli bir ses tonuyla.

Ses tonu bir an için bana ürkütücü gelse de, biraz önce onun köpeğimden korktuğunu hatırlayınca hemen toparladım kendimi. Ben de onun gibi gözlerimi kısıp ağzımı kulağına doğru yaklaştırmakla: *“Madem ifademi istiyorsunuz, ben de veriyorum. Yazın lütfen: Söz konusu kadın henüz bulunamamıştır. Kadın bulunacak ve ona evlenme teklif edilecek. Kabul ederse, evlenilecek. Kadın hamile bırakılacak...”* İfademi alan polisin kafası karışmış olacak ki: *“Bu nasıl ifade? Siz ne diyorsunuz?”* diye atıldı...

Ben gayet sakin: *“Siz istemediniz mi; işte ifademi yazdırıyorum,”* dedim ve hiç aldırmadan devam ettim. Polis memuru, mecburen yazıyordu. *“Dört ay sonra ultrasondan bakılacak, çocuğun kız olduğu öğrenilecek. Dokuz ay on gün sonra çocuk doğacak, adı Berivan konulacak.”* İfadem bu kadardı.

“Bakın memur bey, daha ortada Berivan yok. Yani suç unsuru yok. Ortada suç unsuru yokken beni nasıl suçlayabilirsiniz!?!.. Bakın beni kızdırmayın, aklımda çok tehlikeli bir isim var, kızıma o adı verebilirim. İnanın onu koyduğum an bu ülke karışır, paramparça olur. O zaman gelip bana yalvarırsınız, Berivan koy ya da ne istersen koy, diye.”

Memur bir anda telaşlanmıştı. *“Beyefendi nasıl bir isim bu söyleyin bana? Yapmayın, kıymayın bu ülkeye, yazıktır.”* “Ha-

yır, söylemiyorum,” dedim. Tabii bunları onunla konuşurken gülmemek için kendimi zor tutuyordum.

Polis, baktı olacak gibi değil, vazgeçti gözlerini dikkatle kısıp beni dinlemekten. O gizemli dedektif halinden sıyrılıp yine o karakol polisi haline döndü. Rahatlamış görünüyordu. Önündeki kâğıda bir şeyler karaladı, çayından son yudumlarını aldı. Dosyasını topladı. Göz ucuyla köpeğimi kapattığım odaya bakarak, *“Ben ifadenizi yazdım, biraz karışık oldu ama inşallah savcılar anlar, bana müsaade, çay için teşekkürler!”* dedi.

Polisi kapıya kadar geçirdim. Elini uzattı, tam, *“İyi günler,”* diyecekken, saçmalığa yeterince doymamış olacağım ki *“Kafka’yı yakalayabildiniz mi?”* diye sordum... Tam kapıdan çıkacak ve özgürlüğüne kavuşacaktı ki *“Hangi Kafka’yı?”* deyiverdi sıkıntılı, bir ses tonuyla.

“Hangi Kafka olacak, Franz Kafka, Çek asıllı romancı...”

“Aranıyor muydu?”

“Aranmaz olur mu... İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi aylardır kendisini arıyor. Bence hâlâ bulunamadı. Siz Berivan’la uğraşacağınıza, onu yakalamaya çalışın...”

Polis, Kafka’nın kim olduğunu çıkartamadı ama bozuntuya vermemek için ve kendinden emin bir tavır takınarak, *“Merak etmeyin, kim olursa olsun er geç yakalanır; kimse kanundan kaçamaz!”* deyip kaçır adım ve arkasına bakmadan uzaklaştı evimden.

Polisin aklını karıştırmak için değil, gerçekten doğruyu söylemiştim. Kafka aylardır aranıyordu...

O günkü duruşmayı unutamıyorum. Aralarında Yaşar Kemal, Gencay Gürsoy, Orhan Pamuk, Ahmet Altan, Şanar Yurdatapan, Nilüfer Göle gibi ülkemizin tanınmış bir çok sanatçısı ve bilim insanı İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi’nde Terörle Mücadele Yasası, yani, meşhur 8. Madde’yle yargılanıyordu. Bu maddeden yargılanan bir sanatçı dostumuzun yaptırımın altına hepimiz imzamızı atıp *“Bu sanatçıyı yargılıyorsa-*

nız, bizi de yargılayın; onu hapse atacaksanız, bizi de atın!" diyerek bir anlamda mahkemeye kendimizi ihbar etmiştik. Ve mahkeme de mecburen bize de dava açmış ve ifadelerimizi almak için bu duruşmaya çağırmıştı.

Salonda büyük bir medya ordusu vardı. Sanatçılar, bilim insanları bunu fırsat bilerek çok etkili ve dikkat çekici savunmalar yapıyorlardı. Kimisi bir anısını anlatıyor, kimisi şiir okuyor, kimisi geçmişte özgürlük mücadelesi vermiş kahramanları anarak savunmasına başlıyor ve bu duruşmanın bir gün tarihe geçeceğini vurgulayarak, savunmasını bitiriyordu. Sıra, oyuncu ve tiyatro yönetmeni Mahir Günşiray'a gelmişti. O da boş durur mu... Son derece etkili ve teatral jestlerle, Franz Kafka'nın, "*Dava*," adlı romanından bir bölüm okuyarak başladı savunmasına:

"Siz kim oluyor da bizi yargılıyorsunuz? Bu mahkemenin anlamı nedir? Siz önce kendinizi yargılayın. Nedir, bu oyun? Son verin artık bu saçmalıklara... Nedir, bu soytarılık?..."

Salonda çıt çıkmıyordu... Bütün kameralar Mahir Günşiray'a dönmüştü. Yüzünde flaşlar patlıyordu. Mahkeme heyeti son derece şaşkındı. Kısa bir sessizlik oldu. Günşiray, romanın o bölümünü bir daha okudu. Çok etkilenmiştik savunmasından. Mahkeme Başkanı hâkim, öfkeyle susturdu Mahir Günşiray'ı:

"Ne demek istiyorsunuz siz?.. Biz burada oyun mu oynuyoruz?.. Siz, şimdi bize soytarı mı demek istiyorsunuz?"

Salonda kısa bir dalgalanma olmuştu. Kimse hâkimin bu denli öfkeleneneceğini hesaplayamamıştı. Belli ki soytarı sözcüğü hâkimin çok ağına gitmişti. Yüzü hiddetten kıpkırmızı, iki de bir aynı şeyleri tekrarlıyordu:

"Biz burada oyun mu oynuyoruz?.. Ne demek soytarı? Bu mahkemeye düpedüz hakaret..."

"Yaz, kızımı!" dedi hâkim, önünde oturan zabıt kâtibesi kıza: "Sanık Mahir Günşiray mahkeme heyetine hakaret etmiştir..."

Mahir Günşiray hâkimin öfkesini biraz olsun yumuşatmak için söz hakkı istedi. Hâkim, "Evet, konuşun," anlamında bir hareket yapınca, sanatçı kendisini şu sözlerle savundu:

"Söylediğim sözler bana ait değildir. Franz Kafka'nın, 'Dava,' adlı romanından bir bölümdür. Mahkemeye hakaret kastım yoktur..."

Hâkimin öfkesi dinecek gibi değildi. Önündeki dosyalara elinin tersiyle vurarak, "Kafka mı, o mu demiş bize, soytarı, diye; kim bu Kafka, ne hakkı var, yüce mahkemeye hakaret etmeye?!" diye bağırdı...

Mahir Günşiray biraz şaşkın ama çok da tedirgin bir sesle: *"Ünlü romancı efendim. Franz Kafka..."*

"Nerede yaşar bu adam?..."

Salondan, "Yaşamıyor, öleli çok oldu," gibi hafiften sesler yükseldi, ama hâkim duyacak gibi değildi. Duysa bile öylesine öfkeliydi ki, öldüğüne inanmazdı zaten... Sinirli bir şekilde za-bit kâtibesi kıza yine dönerek:

"Yaz, kızım! Kafka adlı şahıs derhal bulunacak, mahkemeye çağrılıp ifadesi alınacak!.."

O günkü duruşma böyle bitti ama Kafka hâlâ bulanamadı-ğı için dosya hâlâ da kapanmadı... Kafka bulunup da Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde ifadesi alınır mı bilemem! Ama biraz zor görünüyor!..

İKİNCİ KEMANCI

Kısa bir hikâye bu... Kısa ve çarpıcı.

Yıllar önce, İstanbul'da çalıştığım gazeteye bir okurum geldi. Buyur ettim, ağırladım; gazetedeki odamda çay ısmarladım. Yıllardır beni arıyormuş. İnce, uzun boylu bir gençti. İzmir'de Hukuk Fakültesi'nde okuyordu. Görünce İsmet İnönü'nün gençliği aklıma geldi, ona benziyordu. Sürekli konuşuyordu, yakınıyordu. Adı, İlkey'di... Onca işin arasında onun sorularına yanıt vermeye çalıştım. Kendisine garip bir yakınlık duymuştum. Daha sonra, İstanbul'da gidecek yeri olmadığını söyledi. Çaresizdi. İlkey'i evimde konuk ettim. Akşamları, boyna yakınıp duruyordu... Özellikle kadınlardan... Bir türlü sevgilisi olamıyormuş. Kadınların ne aradığını, sordu bana. Kadın ruhundan anladığımı, kendisine kadınları anlatmamı istedi. Ben de kendimce bir şeyler söylemeye çalıştım.

"Abi," dedi, "ben hep ikinci kemanı kaldım. Asıl sevgililerine gidiyorlar, onlarla beraber oluyorlar, onlarla bir şeyler yaşıyorlar, sonra bir problem çıkıyor, beni arıyorlar. Ben onların yaralarını sarıyorum, teselli ediyorum. Zamanımı harcıyorum. Sonra nasıl oluyorsa, tekrar asıl sevgililerine dönüyorlar. Ben hep ikinci kemanı kalıyorum."

Bir hafta evimde kaldı. Ona, kadınlarla ilgili kitaplar verdim. Bazı yazılarımı okudum. Başımdan geçen aşkları, serüvenleri anlattım... Yaşadığım çarpıcı ilişkilerden örnekler verdim. Oysa o hep aynı şeyi söylüyordu: *"Abi, kadınlar hep güçlü adam istiyorlar. Güçlü olmazsan vermiyorlar."*

“Vermiyorlar,” deyimi ona aitti... Hep sözlerinin sonunda *“Abi kadınlar bana niye vermiyor?..”* diye yakınıp duruyordu...

Ben de sık sık kadınlara birer cinsel obje gibi yaklaşmamasını, onları anlamaya çalışmasını; kadınların cinsel obje olarak görülmekten rahatsız olduğunu söylüyordum durmadan...

Bir hafta boyunca evimde konuk olduktan sonra, artık yerince bunalmıştım. Onu dinlemekten, sorularına yanıt vermekten artık yazılarımı yazamaz hale gelmiştim... Fakat onu böylesine çaresiz bırakmak da istemiyordum... Okuduğu ve yaşadığı şehre yolladım. Laf aramızda yol parasını bile verdim... Otogarda benimle vedalaşırken gözleri doldu... *“Abi senin iyiliklerini nasıl unuturum?.. Sen büyük insansın!”* deyip otobüsüne binip gitti...

Aradan aylar geçti. Bu sürede zaman zaman telefonlarla konuştuk... Gecenin geç saatlerinde arar; *“Abi, kadınlar bana niye vermiyor? Niye ben hep ikinci kemancıyım?..”* diye yakınıp dururdu...

Takılıp kalmıştı o konulara. Dedim ya, aradan aylar geçmişti. İzmir’de Ayrıntı Kitabevi’nde söyleşim ve imza günüm vardı...

Sanıyorum aylardan mayıstı... Havanın sıcak olduğunu hatırlıyorum. Kitabevi çok da kalabalıktı. İzmir’in dört bir tarafından okurlarım beni dinlemeye gelmişlerdi... Ben de oldukça heyecanlıydım...

Söyleşimin en hararetli yerinde, birden kitabevinin kapısı açıldı... Beş altı genç içeriye girdiler. Bir baktım, en önlerinde bizim İlkey!.. Şaşırdım. Ama gelişleri bir tuhaftı...

“İlkey, merhaba!” dedim; *“nasılsın?”*

“Sen sus... Konuşma!..” dedi, sert ve kaba bir sesle.

İnanılmaz sarsılmıştım.

“İlkey, senin neyin var?” diye sordum şaşkınlıkla.

"Seninle konuşacak bir şeyim yok benim!.." diye bağırdı bana. Ve hemen ardından cebinden bir bildiri çıkardı... Gözlerime inanamıyordum, bu bir şaka mıydı?..

Sonra, başladı bildiriye okumaya... Ne yozluğumu bıraktı, ne sistemin yazarı olduğumu... Hatta kadınları etkilemek için yazdığımı da söylüyordu... Müzikte Ahmet Kaya ne ise, edebiyatta da ben o imişim... Arabesk bir kültürü temsil ediyordum... İnsanları pasifleştiriyordum... Devrimcilikten hiç nasibimi almamışım...

O, acımasız bildirisini okurken, evimde konuk olduğu geceler, "Kadınlar bana niye vermiyor, niye ben ikinci kemancıyım, kadınlar niye beni hiç anlamıyor?" diye yakınmaları gözümün önüne geliyordu... Beynimden vurulmuşa dönmüştüm...

Kitabevinin sahipleri yanıma geldi. Güçlü kuvvetli insanlardı. *"Atalım mı bunları?"* diye sordular: *"Hayır. Dokunmayın! Genç insanlardır, fikirlerine saygı duyalım, hiçbir şey yapmayın!"* diye uyardım.

Bildirilerini okudular ve kapıya doğru yöneldiler.

"Bir dakika arkadaşlar... Ben de kendi fikrimi söyleyim, kendi savunmamı yapayım, izin verirsiniz. Buyrun, oturun, tartışalım!" dedim.

İlkay döndü:

"Hayır, biz bildirimizi okuduk gidiyoruz!.. Seninle konuşacak bir şeyimiz yok!.." diye tekrarladi ve kapıyı çarpıp gittiler.

Rahatsız olmuşum, söyleşiye devam edemedim... Üç-beş okurum da kitabevini terk etmişti... İzmir'den çok üzgün ve kırgın bir şekilde İstanbul'a döndüm...

Yine aradan aylar geçti. Bir gün Beyazıt'taki Çorlulu Ali Paşa Medresesi'nde tek başıma çayımı içerken, üzerime doğru, uzun boylu birinin geldiğini gördüm. Tanıdığım birisiydi... Bir baktım ki o; bizim İlkay...

"Abi, elini öpeyim!.." dedi.

"Çek elini; dokunma bana! Ahlaksız herif!" dedim.

"Abi, beni bağışla!" dedi çok ezik bir sesle.

Ben kolay bağışlayan bir insanım. Yüzündeki o çaresizlik ifadesini görünce:

"Peki, otur bakalım!" dedim bir çay söyledim.

"Söyle, ben sana ne yaptım?" diye sordum, zor bela bastırđığım öfkeyle... *"Geceler boyu sorunlarına çareler bulmak için çırpınıp durdum. Evimde kaldın. Sana kitaplar verdim. İzmir'e giderken cebine yol parası koydum. Benden ne kötölük gördün ki, bu acımasızlığı yaptın bana? Hadi, anlat, inan çok merak ediyorum!.."*

"Abi, dedi, o gün kantinde oturuyorduk arkadaşlarla. Canım çok sıkılıyordu. Afişlerde de senin İzmir'e geleceğın yazılmıştı, Ayrıntı Kitabevi'ne... Birden aklıma bu fikir geldi..."

"Hepsi bu mu?" diye sordum hayretle.

"Evet, abi, hepsi bu... Sadece, can sıkıntısından..."

"Peki, hiç mi vicdanın sızlamadı o bildiriği okurken?"

"Abi, dedim ya, canım çok sıkılıyordu!.."

"Peki, yanındaki o zibidiler kimdi?" diye sordum.

"Onlar, benim müridlerimdi abi," dedi. *"Benim canım sıkılıncı, onların da canı sıkılıyordu."*

Bir çay daha içti.

"Peki," dedim, *"seni ve can sıkıntını bağışlıyorum."*

Tekrar sarıldı. Ayrılrken, giderayak seslendim:

"İlkay, maşallah, bayağı devrimciymişsin yahu, ne bildiriydi o... Aşkolsun sana..."

"Eh, abi, o kadar da olsun," dedi...

Aradan bir süre daha geçti. Belki iki, belki üç yıl... Bir gün Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi'nde tek başıma yürüyorum. Arkamdan birisi bağırdı:

"Cezmi abi, nasılsın?"

Döndüm uzun boylu bir adam. Önce tanıyamadım.

"Buyurun, kimsiniz? Tanıyamadım," dedim.

"Tanıyamadın mı, abi, ben İlkay," dedi, *"İzmir Hukuk'tan..."*

“Vaay, İlkay, n’aber?” diye sordum şaşkınlıkla.

“Teşekkür ederim abi, her şey iyi gidiyor...”

Şöyle bir baktım, üzerinde kalın kaşmir, pahalı bir palto vardı... Deri bir çantası, kaliteli gözlükleri dikkat çekiyordu... Bayağı da kilo almıştı. İyi beslendiği belliydi... Yanaklarına kan gelmişti, o zayıf, çelimsiz çocuğun...

“Hayrola, İlkay?.. Maşallah, iyi görünüyorsun...”

“Evet, abi,” dedi, “hep biz mi ezileceğiz?..”

“Ne iş yapıyorsun? Nerede çalışıyorsun İlkaycığım,” diye şaşkınlıkla sordum...

“City Bank’ta avukatlık yapıyorum abi,” dedi...

“City Bank’ta mı?” diye sordum şaşkınlıkla... “Sen, o bir zamanların devrimci İlkay’ı ha?.. Bir Amerikan bankasında çalışıyorsun, öyle mi?”..

“Eee abi, hayat böyle... Para olmadan hiçbir şey olmuyor...”

“Peki,” dedim, “o meşhur can sıkıntısına ne oldu?”

“Abi, para kazanınca onu da yendim...”

“Kadınlar, peki?” dedim, “onlarla aran nasıl, ikinci keman-cıydın yal..”

“Para olunca, veriyorlar abi...” dedi. “Sen kafanı yorma, benim için artık üzülme...”

Ve kalabalığın arasında kayboldu gitti...

Bir daha onu hiç görmedim. Görmek de istemedim...

ÜSTELİK, ARKAMIZDA İSA BİLE VARDI...

İstanbul'da yerel bir radyoda program yapıyordum... Her hafta programıma konuyla ilgili konuklar çağırıyor, canlı yayında düşüncelerini soruyor, fikirlerini öğreniyordum. Konuklarla dinleyiciler arasına pek girmemeye dikkat ediyordum... Anılar, düşünceler, tanıklıklar, görüşler, hemen hiç sansüre uğramadan dinleyicilere ulaşıyordum...

Programımda, ülkemizde, neredeyse gündemden hiç düşmeyen Ermeni Sorunu'nu tartışmayı istedim bir keresinde.

Ermeni Cemaati'nden, Ermeni yazar ve düşünce insanlarından birini radyoya çağırmak için kolları sıvadım... Ama konuştuğum bir çok Ermeni, bu konuda isteksiz ya da cesaretsizdi. Başlarına bela almak istemiyorlardı. Onlara göre, ülkemizdeki insanların büyük çoğunluğu bu konuda özgürce ve açıkça tartışma olgunluğundan uzaktaydı henüz...

"Peki, kim çıkar konuşur, kim lafını esirgmeden söyler ve düşüncelerinin arkasında cesurca durur," diye soruşturmaya başladım... Birçoğu onun adını verdi... "Cemaatimizin en cesur insanıdır o," dediler. Ama birkaç kişi de "Aman, abi, sakın onu çıkarma; ne olur ne olmaz, başına dert alırsın!" diye de uyardı değil... Cesur ve lâfını sakınmadan konuşan insanları sevdiğim için bu uyarılara kulak asmadım... Yeterdi artık; bu ülkede birileri çıkıp sorunlarını cesurca konuşabilmeliydi... Korkunun ecele faydası yoktu... Başımıza ne geldiyse, bu boyun eğişler, bu korkular yüzünden gelmemiş miydi?

Soyadı, Aktaş'tı... Adını söylemek istemiyorum; başı, gerçekten derde girebilir...

Aradım, buldum. Yüzünde kendisinden çok emin bir ifadeyle dolaşıyordu. Kendisine, *"Programıma çıkabilir misiniz?"* diye sorduğumda, *"İşte, sonunda beni anladılar; bu er geç olacaktı, kimse beni yok sayamaz!"* der gibi bakıyordu bana...

Bu, ufak tefek ve belli belirsiz gülümseyen adamın yüzünde hayatın bütün sırlarını sakladığını hissettiren bir hal vardı sanki... Seve seve kabul etti, programıma çıkmayı...

Program gününe daha beş gün olmasına rağmen: *"Hadi, bir an önce gidelim, gerçekler saklanmaya gelmez; güneş, balçıkla sivanmaz,"* demeye başlamıştı... Beş gün daha sabretmesi gerektiğine, onu güç bela ikna ettim. Sanki hayatını benim programıma çıkmaya kurgulamıştı... Bir ara bana sarılıp öptü, sonra gözlerimin içine bakıp: *"Bu program için beni düşündüğüne göre, sen de seçilmiş bir insansın,"* dedi...

İster istemez havaya girmiştim. Binlerce yazı yazdığım ve birçok kitaba imza attığım halde, kendimi hiç böyle hissetmemiştim... İçimden, *"Bu işte bir iş var ama hadi hayırlısı,"* diyerek yanından ayrıldım...

Ve sonunda program günü gelip çattı. Radyoya gittiğimde onu stüdyoda oturur buldum. Heyecanını belli etmemeye çalışıyordu. *"Geç kaldınız,"* dedi bana.

Şaşırmıştım:

"Daha bir saat var ama..."

"Olsun bu gün özel bir gün, hem dünyanın bin bir hali var... Ne olur ne olmaz. Erken yola çıkmak lazım."

Sanki o, programın hazırlayıcısı, ben de onun acemi ve heyecanlı konuğuydum:

"Hazır mısınız bakalım?"

Bozuldum ama belli etmemeye çalışarak:

"Hazırım, hazırım merak etmeyin. Asıl sizin hazır olmanız, o önemli..."

Yüzündeki o belli belirsiz gülümseme hüznü bir ciddiyete dönüşmüştü birden. *"Ben yıllardır bu güne hazırlanıyorum,"* der gibi bakıyordu bana. Sorumu değil, kendisini yanıtladı:

"İşte, o yüce an gelip çattı!.."

Radyonun yönetmeni geriye doğru saymaya başladı: 4,3,2,1... Ve ilk sorularımı sormaya başladım konuğuma:

"Bir Ermeni olarak, Türkiye'de yaşamak nasıl bir duygu? Sizin için 'Azınlık' olmak ne anlama geliyor? Kendinizi baskı altında hissediyor musunuz?"

5-10 saniye sustu; hemen yanıt vermedi.

Önce, nerede dünyaya geldiğini, Anadolu'nun yoksul bir kasabasında geçen çocukluğunu, demircilik yapan babasını, çilekeş annesini, kardeşlerini, okul yıllarında Müslüman çocukların kendisini ve kardeşlerini nasıl hırpaladığını, anlatmaya başladı... Duygusallaşmıştı. Gözleri bir an dolar gibi oldu. Ben de etkilenmiştim. Ama birden ses tonu değişti. Öfkelendi. Sesini yükseltmeye başladı. Baştaki duygusal hava yerini gerginliğe bırakmıştı...

"Bu topraklar bizim, sizin değil ki!.. Biz binlerce yıldır bu topraklarda yaşıyoruz... Sizler Orta Asya'dan at üstünde geldiniz buraya!"

Çocukluğundan ve çektiği sıkıntılardan bahsederken öylesine duygusal bir ortam yaratmıştı ki radyoda; üstelik canlı yayında olduğumuzu unutmuş, sanki bir meyhanede onunla baş başa dertleşiyormuşum gibi gelmişti bana...

"Siz buraya at üstünde geldiniz!" dediğini duyunca birden kendime geldim; geldim ama ne diyeceğimi de bilemiyordum. Düşüncesine saygım vardı ama saygıyla olacak işler değildi bunlar. Bizim bu "seçilmiş insan" milyonlarca insana açıkça hakaret ediyordu...

"Siz Türklerin boğazında Ermeni lokması vardır. Biz ürettik, siz gaspettiniz... Bu topraklardaki medeniyeti biz yarattık, siz gelip üstüne kondunuz!"

"Eyvah," dedim, içimden, "adam hızını alamadı; bir şey değil, radyo kapanacak, hadi radyo iki ayda bir kapanmaya hazır ama ben bu programı halklar arasında barışa bir katkı

olsun, insanlar birbirini tanısin, herkes eşit haklara sahip olsun diye yapmayı düşündüm, ama bu biraz daha böyle konuşursa yeni bir Türk-Ermeni savaşı çıkacak...”

Başladım masasının altından konuşuma ufak ufak tekme atmaya... Adam oralı bile olmuyordu... Belki de ona masanın altından attığım tekmeleri, “Sen çok büyüksün, işte cesaret dediğin bu olmalı... Göster şu Türklere gününü, ben konuşmıyorum sen konuş!” gibisinden bir işaret olarak anlamış, olacak ki son olarak şunu söylediğini hatırlıyorum:

“Türkler barbar millettir!”

Yönetmen arkadaşşa çabucak şarkı koyması için bir işaret yaptım ve programıma ara verdiğimizizi anons edip ayağa kalktım...

Bizimki merakla bana bakıyordu:

“Böyle önemli bir meselenin ortasında şarkı çalınır mı?” diye sorunca, *“Sen, şöyle gel bir dışarıya da; ben sana şarkıyı göstereceğim,”* dedim, bastıramadığım bir hiddetle...

Koridora çıktığımızda elim ayağım boşalmıştı sanki. Güçlkle konuşuyordum:

“Sen ne yaptığını sanıyorsun; ben Ermenilerin sorunlarını anlat diye çıkardım bu programa; sen bize durmadan hakaret ediyorsun, barbar, diyorsun. Senin bu yaptığın resmen şovenizm. Bizler yıllardır birlikte yaşıyoruz, geçmişte çok acı deneyimler yaşandı evet ama artık yeni bir sayfa açalım. Senden ricam artık hakaret etmeyi ve kışkırtıcılığı bırak. Barış mesajları ver. Ben radyonun kapanmasına boş verdim, kendi canını umursamıyorsan bile hiç olmazsa burada çalışan insanları düşün... Radyoyu birazdan faşist kardeşlerimiz basarsa, işte, o zaman sen seyret gümbürtüyü. Üstelik burası beşinci kat, kaçamayız da... Haydi başlayalım programa, lütfen, toparla konuyu!..”

Bir şey söylemedi. Sadece bulunduğumuz kattan aşağıya inen karanlık merdivenlere baktı...

Programımıza kaldığımız yerden devam ettik.

Ben birlikte ve barış içinde yaşayabilmemiz için üzerimize ne gibi görevler düştüğünü sordum, sordum ama diken üzerindeydin...

Yanıt vermeye hazırlanırken elimi sımsıkı tuttu önce ve gözlerini gözlerime heyecanla dikti:

"Bizi birbirimizden ayıramazlar Cezmi bey... Avrupalılar bizi birbirimize düşürmeye çalışıyor. Ama biz bu oyunlara gelmeyiz. Çabaları boşuna. Türk milleti yüce ve asil bir millettir. Ben, bir Ermeni olarak; Türk milletine çok şey borçluyum."

"Bu adam demin ne diyordu, şimdi ne diyor?" diye yine telaşlanıp masanın altından hafifçe tekmeler atmaya başladım... Bir taraftan da:

"Her millet kendince yüce ve azizdir, siz konumuza geliniz, Ermenilerin sorunları, talepleri..." demeye çalışıyordum.

"Yoo, Cezmi Bey, öyle demeyin, tarih üzerinde Türk Milleti kadar yüce ve asil bir millet daha görülmemiştir. Biz Ermeniler sizlerden hep sevgi ve saygı gördük. Bu ülkede yaşamaktan bu yüzden çok mutluyuz. Ermenileri kışkırtmaya çalışanlara buradan sesleniyorum: Bu oyunlara son verin; bizim huzurumuzu kaçırmayın! Biz burada kendimizi bir azınlık gibi hissetmiyoruz... Üstelik her türlü hakka sahibiz. Bıraksınlar bu soykırım hikâyelerini! Bu topraklardaki Ermenistan'a önce ben karşı çıkarım. Hem, bu vatan, bir bütündür, parçalanamaz..."

Bir kez daha araya girmeye, konuğumu tekmelemeye çalıştım ama nafile, dengeyi bir türlü sağlayamıyorduk... Bıraktım gönlünce konuşundu, zaten olanlar olmuştu...

Radyodan yine de korkuyla çıktık. Allah'tan gelen giden yoktu. Zaman gecenin yarısını bir hayli geçmişti...

Konuğuma bir taksi çevirdim. Binerken bana sarılmaya çalıştı:

"Cezmi Bey, sizi çok sevdim, çok cesur bir insansınız; bu ülkede kimse böyle bir program yapmaya cesaret edemez."

*Ermeni Cemaati size çok şey borçlu, inanın; aşkolsun sizel
Mümkünse, daha sık görüşelim!..”*

“Mümkünse, hiç görüşmeyelim!” diyecektim ama diyemedim... İçimden bir ses, “Siz daha çok görüşeceksiniz,” diyordu sanki...

Aradan birkaç ay geçti. Evdeyim, yazı yazıyorum. Telefonum çaldı. Açtım. Arayan Amerika'daki Ermeni Cemaati'nin ruhani lideriydi. Boston şehrinden arıyordu:

“Cezmi Bey, yaptığınız programın kasetleri buraya geldi. Çok etkilendik... Burada yaşayan Ermeniler adına size çok teşekkür ediyorum. Bizleri savunduğunuz için size minnettarız. Ermeniler sizi burada görmek istiyor. Bir konuşma yapmak için buraya gelerseniz, bizi çok mutlu edersiniz!..”

Önce ne diyeceğimi bilemedim.

“İlginiz için asıl ben çok teşekkür ederim; görevimiz, rica ederim!” diye kekeleyip duruyor, bir taraftan da “Acaba bizim ‘seçilmiş insan’ programının sadece ilk bölümünü mü Boston'a gönderdi?” diye düşünüyordum...

Tam bu sırada kapının zili çalındı. Gelen, postacıydı. Elinde sarı bir zarf vardı. Bir kağıt uzatıp *“Şurayı imzalar mısınız?”* dedi. İmzaladım ve hemen zarfa baktım. Beyoğlu İkinci Ağır Ceza Mahkemesi'nden geliyordu. Yaptığımız programda Türklüğe hakaret edilmiş. Programın sunucusu olarak ben de suçlu görülmüştüm ve ifade vermeye çağrılıyordum. 5 yıla kadar hapsim isteniyordu. Bir anda bulunduğum duygusal kenetlenmeden çıkıp zarf elimde telefona doğru koştum. Beklettiğim için özür diledim. Ruhani lider, kibar adamdı:

“Misafiriniz varsa rahatsız etmeyeyim; sizi sonra ararım,” dedi.

“Hayır,” dedim, *“misafirim değil. Sözünü ettiğimiz o programdan ötürü bize dava açmışlar. Türklüğe hakaretten 5 yıla kadar hapsimizi istiyorlar.”*

Adam neye uğradığını şaşırmişti. Telefonun öbür ucunda kekeliyordu:

“Cezmi Bey, bizim yüzümüzden hapis yatmanızı istemeyiz. Ne olur, gelin buraya, biz sizi burada yıllarca misafir edebiliriz!.. Hay Allah, çok üzıldüm şimdi!.. Yarın size uçak biletinizi göndereyim...”

Kendisine içtenliği ve söyledikleri için teşekkür edip telefonu kapattım...

İlk duruşma çok görkemli geçti. Olay basına yansımış, çok sayıda muhabir ve kameraman duruşmayı haber yapmak için mahkemeye gelmişlerdi; insan hakları savunucuları, yazarlar, sivil toplum örgütlerinin üyeleri, aydınlar, sendikacılar ve bir çok arkadaşım bize destek vermeye gelmişlerdi...

İfademe konuğumu savunarak başlamıştım. Kimi fikirlerine katılmasam da onun düşünce ve söz söyleme özgürlüğüne saygı duyduğumu belirtmiş, barış için insanların birbirini dinlemeleri ve anlamaları gerektiğini, geçmişte Ermenilerin yaşadıkları acılardan ötürü bu ülkenin bir yazarı olarak kendilerinden özür dilediğimi, söyleyerek sözlerimi bitirmiştım.

Bu arada ben konuşurken, sırtıma hafifçe birilerinin dokunduğunu hissetmiştim. Arkama döndüğümde sırtıma dokunan bu ellerin, önlerindeki İncil'den dua okuyup bana Tanrı'nın cesaret ve güç vermesini isteyen yaşlı Ermenilere ait olduğunu gördüm...

“Seçilmiş” konuğum ise konuşmasına zor duruma düşürdüğü için benden özür dileyerek başlamış, ardından sorunların olduğunu; ama bunların konuşularak aşılabileceğini, dahası bu ülkede yaşamaktan çok memnun olduğunu söyleyerek, bitirmişti...

Mahkeme, tam iki yıl sürmüştü. Ermeni konuğumun hapse girmesine neredeyse ramak kalmıştı. Radyo, 6 ay kapanmış, benimse işime son verilmişti.

Kendimi unutmuş, Ermeni konuğumun hapse girmemesi için elimden geleni yapıyor, hatta geceleri gizlice Allah'a dua ediyordum...

HATA YAPTIYSAM ARAMIZDA KALSIN

İki yıl sonra beraat ettik. Zaman zaman Ermeni konuğumla karşılaşırız.

“Yeniden radyo programı yapmayı düşünmüyor musunuz? Ermeni Sorunu’nu işlemeyi düşünürseniz ben emrinize hazırım, beni unutmayın; çünkü anlatılacak çok şey var, o gün yarım kaldı,” deyip duruyor...

Bense, *“Tabii, niye olmasın; ama şu an hiçbir radyoda program yapmıyorum; ama bir gelişme olursa sizi ararım,”* diyorum...

O ilk duruşma gününü bu gün bile hiç unutmuyorum. Yargılanıyorduk ama; Türk’üyle, Ermeni’siyle, Kürt’üyle; aydını, yazarı ve insan hakları savunucuları biz Türkiyeliler çoğunluktaydık orada. Bizleri yargılayan savcı ve hâkimler azınlıktaydı.

Üstelik, arkamızda, İsa bile vardı...

BEYAZ KEMERLİ ASKER VE DEVRİM...

Bugünlerde hep devrimi düşünüyorum sevgili!..

Yoran, yıpratın, ama büyülü ve inatçı bir düş gibi... Cesaret veren ve hiç unutulmayan masallar gibi...

Ne zaman devrimi düşünsem, bu düşle birlikte aklıma askerlikte tanıdığım hep o beyaz kemerli er gelir... Öylesine seviyordu ki beyaz kemerini ve öylesine bağlıydı ki ona, bu yüzden tam sekiz kez askerlikten firar etmişti. Birlikte, herkes ondan bahsediyordu. Öyküleri dilden dile dolaşıyordu. Zayıf, uzun boyluydu. Hatları sert ve oldukça esmerdi. İri gözkapakları vardı. Çok sakın, dahası, kendinden oldukça emin görünüyordu.

Onun için göze aldıklarından olsa gerek, beyaz kemeri nereye gitse fark ediliyordu. Üstelik iri tokalı, bir kadın kemeriymiş bu. Geceleri nöbet beklerken seyrederdim. Fosforluymuş sanki. Işıl ışıl parlardı. Göz alırdı.

Neredeyse hemen her gün, bu kemeri taktığı için subaylardan ve çavuşlardan dayak yerdı. Yüzüne ve bedenine sopalar ve tokatlar inerken; o sadece iki eliyle sımsıkı kemerine yapışır ve dayak atanlara kahkahayla gülerdi. Dayak yerken kahkaha atan, gördüğüm ilk insan oydu. Üstelik, hüznü; dahası, kavruk bir yüzü vardı. Ve ne tuhaftı ki bu yüz; askerlikte palaska yerine beyaz kemer taktığı için dövülürken kahkaha atan insana çok uyuyordu! İyi düşünülürse, bu dayak, bu acımasız ve rezil dünyaya çok yaraşıyordu!.. Çünkü bu er, asker elbisesinin üzerine beyaz kemer takmayan ve bunu yapmadığı için de başı derde girmeyen bütün erlerin yerine eziyet çekiyordu.

Yaşarken bilmezden geldiğimiz ve korkumuzdan sakladığımız bütün kötülükleri ve saçmalıkları, şimdi bu inatçı ve gözü pek erin beyaz, fosforlu kemeri aydınlatıyordu.

Ceza olsun diye, en gereksiz ve en uzak yerlerde nöbet tutturuyorlardı ona. Bir gece, kendisi gibi hüzünlü ve onurlu olan kavak ağaçlarının nöbetini tutarken yanına gidip: *"Beyaz kemerin yüzünden ne kadar dayanacaksın bunca eziyete?"* diye sordum.

Gecenin karanlığında ıslıl ıslıl parlayan kemerini okşadı hafifçe, sonra da: *"Bu kemerin bana çok iyiliği vardır ama sorma, söylemem. Ama iyiliği olmasa bile kemer aslında çok önemlidir,"* dedi...

Bir kemerin neden bu kadar önemli olduğunu soracaktım ki gecenin karanlığı ağaçların karaltısıyla birleşti. O an, sadece onun ışıltılı beyaz kemeri aydınlatıyordu bulunduğumuz yeri. Böyle bir anda sorum gülünç kaçabilirdi; vazgeçtim sormaktan.

Beyaz kemerli askerin ünü bütün askeri birliklere yayılmıştı. Onu merak eden ve görmek için çok uzak yerlerden gelen erler oluyordu.

Onun ziyaretine gelen kimse yoktu. Ama başkalarına gelen ziyaretçiler onun hakkında önceden çok şey duydukları için bir anda etrafını sarıyor, hem soru soruyor hem de gözlerini o iri tokalı, fosforlu beyaz kemere dikiyorlardı; büyük bir merakla, belki de kanayan bir hasretle...

Sonra, beyaz kemeri yüzünden subaylar ve yönetmelikler çok üstüne gelince yine firar etti. Yine yakaladılar, yine firar etti... Sonra ben teskere aldım ama onunla ilgili haberler geliyordu bana.

"Beyaz kemerini bize ver, sana hemen teskere verelim," demişler, kabul etmemiş...

"Ancak ben ölünce alabilirsiniz beyaz kemerimi," demiş...

CEZMİ ERSÖZ

Bugünlerde hep devrimi düşünüyorum, sevgilil..

Yoran, yıpratın ama büyölü ve inatçı bir düş gibi... Cesa-
ret veren ve hiç unutulmayan masallar gibi...

Bugünlerde hep devrimi düşünüyorum sevgili; çektiği zu-
lüm ne olursa olsun beyaz kemerinden asla vazgeçmeyen er
gibil..

Eğer bir gün şehrin sokaklarında beyaz kemeriyle dolaşın
çok yaşlı, hüzünlü ama gözü pek bir er görürsen; en çok dev-
rimi, düşlerimizi, biraz da beni hatırla, sevgili...

Ama en çok devrimi!

SON BARUTUNU BENİM İÇİN SAKLIYORDU...

Babam subaydı. Onun için darbeler ikiye ayrılırdı: "İyi darbeler, kötü darbeler." Örneğin kendisinin de içinde olduğu 27 Mayıs Askeri Darbesi iyi bir darbeydi. Halkın bu darbeden nasıl mutlu olduğunu anlatmak için, "*Kışlalarımıza geri çekilirken insanlar balkonlarından bizi karanfil yağmuruna tuttular,*" diyordu. Ama ona göre iyi bir darbe olan 27 Mayıs, önce kendi evlatlarını yemişti. İçinde babamın da olduğu ve ileride yine isyan edeceklerini düşündükleri yüzlerce muhalif subayı emekliye ayırdılar. Bu haksızlığa çok içerlediğini hatırlıyorum. Küskün birisiydi artık...

12 Mart Askeri Darbesi'nden başta umutluydu. Akıllı başında generallerin ülkeyi kurtaracağını ve bu kötü gidişata son vereceğini, düşünüyordu. Bırakın Kemalist bir subayı, kendisini sosyalist ve ilerici sanan bir çok aydın bile 12 Mart Askeri Darbesi'nden çok şey bekliyordu...

Babam o günler Deniz Gezmiş'in babası Cemil Gezmiş'le tanışmıştı. Kadıköy'deki bir emekliler kahvesinde dertleştiklerini hatırlıyorum. Denizlerin asılması gündemdeydi ve babam bu duruma çok üzülüyordu. Cemil Gezmiş'i teselli etmeye çalışıyor ve Meclis'in idam kararını onaylamayacağını söylüyordu...

Ama 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece, babam yıkılmış bir şekilde eve geldi. Salonda tek başına oturmuş ağlıyordu. Annemle ben uyanıp yanına giderek, "Ne oldu, neyin var?" diye sordüğümüzda, "Bizim çocukları astılar!" deyip elleriyle yüzünü kapatmıştı. Deniz, Yusuf ve Hüseyin bir kaç saat önce asılmışlardı... Babam, 12 Mart'ı bu geceden sonra hiç affetmedi...

12 Eylül darbesinin olduğu sabah ise uyuyordu. Televizyonda Kenan Evren, o esnada yanında oturan darbeci generallerle ülkeyi uçurumun kenarından nasıl kurtaracaklarını(!) anlatıyordu. Odasına gidip *"Baba, kalk darbe oldul"* diye uyardım.

"Ne, yine mi?" diyerek kalkıp giyindi.

Salona gelip televizyonun karşısındaki koltuğuna oturdu. Ve Kenan Evren'i görünce verdiği tepkiyi hiç unutmam:

"Çocuklar, bu bizim Zorti Kenan, şimdi yandık işte! Bu bizim sınıfın en tembel öğrencisiydi."

1938 yılında Harp Okulu'ndan teğmen olarak çıkan babam, ne yazık ki Kenan Evren'in sınıf arkadaşıydı... Ben çok küçükken birkaç kez görüştüklerini ama babamın ondan pek hazzetmediğini biliyorum.

Ama bu "Zorti" de neyin nesiydi?

Ona neden "Zorti" dendiğini sorduğumda bir şeyler anlattı da ben burada, onun anlattıklarını nasıl yazacağım onu düşünüyorum. Askeri tatbikatlar sırasında aynı çadırlarda çok kalmışlar. Zorti... Nasıl desem: Şişkinlik... Gaz... Kötü bir ses... Berbat bir koku...

12 Eylül'den bir süre sonra sevgili Şükrü Yavuz'un, *"Netekim,"* adlı kitabı yayınlanmıştı. Kitap, Mustafa Kamil Zorti'nin ağzından anlatılıyordu. Bir gün Şükrü'yü yolda gördüğümde Zorti'yi nereden bildiğini sormuştum. Yanılmıyorsam, general olan aile büyüklerinden biri de babam gibi Zorti'yle aynı çadırda kalma talihsizliğini yaşamış!.. 12 Eylül sırasında ordu komutanlığı yapan birçok generalin babamın askeri okullardan arkadaşı olduğunu biliyordum. Ama buna rağmen babam, ne olur ne olmaz diye birçok kitabımı istemeye istemeye yakmak zorunda kalmıştı. *"Baba, yapma, bizim ev aranmaz; yazık oluyor bu kitaplara!"* dediysem de ikna edememiştim onu. *"Sen bilmezsin bu devleti; bunlara güven olmaz, biz yine de önlemimizi alalım!"* demişti.

Evet, babam devletti, ama devletten korkardı.

Harp Okulu'nda okuduğu sıralar Nâzım Hikmet rüzgârları esiyormuş. Özellikle donanmada deniz subayı öğrencileri Nâ-

zım'ın şiirlerini çoğaltıp çoğaltıp elden ele dolaştırıyor ve neredeyse bir çok şiirini ezbere biliyorlarmış. Ve bir sabah sınıflarının kapısı sert bir tekmeye açılmış ve Okul Komutanı yanındaki subaylarla birlikte içeri girip emretmişler: *"Herkes ellerini sırasının üzerine koysun. Arama var!"* O gün sırasındaki çekmecedен, dolabından ya da çantasından özellikle Nâzım'a ait bir şiir, olmadı, öykü ya da roman çıkan kim varsa bahçeye indirip teker teker rütbelerini sökmüşler. Birkaç hafta sonra teğmen çıkacak olanlar er olarak sürgünlere gönderilmişler. Aralarında, şair A. Kadir de varmış. Babamda imzalı bir kitabı vardı: *"Meriç Boylarında..."* A. Kadir de er olarak Ağrı'nın Eleşkirt ilçesine sürgüne gönderilmiş.

Babam kitaplarımı yakarken bir ara elindeki romanı gösterip *"Bu yasak mı?"* diye sordu:

"Baba, elindeki Dostoyevski'nin romanı! Niye yasak olsun ki?.." diye yanıtladım.

"Bilmiyorum," diye başını önüne eğdi, *"Bizim zamanımızda bu yazarı okuyanların rütbeleri sökülüyordu de..."*

O Eylül günleri evlerin bacalarından çıkan dumanlar bütün ülkeyi kaplamıştı. Berbat bir koku çıkararak... Kömürlüklere saklanan, topraklara gömülen, Dicle'nin sularına atılan kitaplar ülkemde karanlık bir dönemin başladığını anlatıyordu...

Aradan birkaç gün geçti. Babamın Urfa'dan uzak bir akrabası geldi evimize. Adam perişan görünüyordu. Sesi ağlamaklıydı. Babamla misafir odasında konuşmaya başladılar. Oğlu gözaltına alınmış ve Ankara'daki işkence merkezi DAL'a (Derin Araştırmalar Laboratuvarı) götürülmüş. Darbeyi yapanların babamın sınıf arkadaşları olduğunu birilerinden öğrenince, soluğu bizde almıştı. Elindeki İstanbul-Ankara uçak biletini babama gösteriyor: *"Ne olur Albayım, oğlum işkence altında, oradan sağ çıkartmazlar onu. Gel benimle, bak uçak biletin hazır, kurtarırsan sen kurtarırsın onu, arkadaşların seni kırmaz!.."*

Babamsa kendini çok zor durumda hissediyordu: *"Oğlunun kurtulmasını çok istiyorum. Darbeyi yapan generallerle yıllardır görüşmüyorum. Şimdi kalkar biri, ağır bir laf eder, bu*

yaşta kaldıramam... Hem bugünlerde ortalık kıyamet yerine dönmüş. Böyle bir ortamda kimse kimseyi tanımaz. Ne olur, beni mazur gör!"

Adamsa, son çare olarak gördüğü babamı ikna etmek için çırpınıp duruyordu: *"Ne olur, gel benimle; mutlaka seni tanıyan biri vardır! Çocuğum işkencede ölmesin. Onu kurtarırsan sana ömür boyu minnettar olurum. Bak, uçak biletin de hazır. Haydi, gel, ne olur!.."*

Babam binlerce kez özür dileyerek, gelemeyeceğini, oğlunu kurtarmayı çok istediğini ama şu an bunun mümkün olmayacağını, söylüyordu. Oğlunun işkencede olma ihtimali ile kahrolan bir baba ile; belki de yakında kendi oğlu da aynı kaderi paylaşacak diğer baba, karşılıklı çırpınıp duruyordu.

"Ne olur, gel, oğlum işkencede ölecek! Generaller senin arkadaşın. Kurtarırsan, sen kurtarırsın onu."

"İnan gelemem; böyle zamanlarda kimse kimseyi tanımaz, mazur gör beni!.."

Sonunda adam kalkmak zorunda kaldı. Pencereden adamın gidişini seyrettim bir süre... Elinde babam için aldığı uçak bileti vardı... Omuzları çökmüştü. Başı önünde kendi kendine sayıklıyordu: *"Ne olur, gel, oğlum işkencede ölecek! Kurtarırsan sen kurtarırsın onu!.."*

Babam bu çaresiz adamı yolcu ettikten sonra, odasına kapanıp uzun süre çıkmadı oradan. Ağladığını kimsenin görmesini istemezdi.

Aslında benim gözaltına alınacağımdan korkuyordu babam. Sanıyorum tek barutluk gücünü benim için kullanmak istemişti. Biliyorum, ancak o zaman gururunu ayaklar altına alıp darbeci arkadaşlarını arayabilirdi...

BAŞKANIM, PAKET EMİN ELLERDE!..

Konya'nın Akşehir İlçesi'nde yıllardır gençlik festivali düzenleniyormuş. Dönemin Belediye Başkanı Demokratik Sol Parti'den Dr. Nuri Köksal, Kültür Danışmanı Taner Bey aracılığıyla beni davet etmişlerdi. Şenliğin adı: "Üniversitelerarası Kış Şenlikleri..."

Yıl 2002, aylardan şubat. Ver, elini, Akşehir!.. Ben yollarla varım. Hem Türkiye'nin dört bir tarafından gelen üniversiteli-lerle beraber olacağım, hem de Nasrettin Hoca'nın doğduğu yeri göreceğim...

Sabaha karşı vardım, Akşehir'e. Gördüğüm kadarıyla şirin bir ilçeydi. Öğleden itibaren etkinlikler başladı. Paneller, seminerler, söyleşiler, imza günleri, film ve slayt gösterileri... Her yer cıvılcıvılcı öğrenci kaynıyor.. Geceleri de konserler başlıyor; gençler, günün yorgunluğunu konserlerde çıkartıyorlar...

Bir sonraki gün benim söyleşim vardı. Konuşma yapmaya son derece elverişli bir salon. Beni büyük bir dikkatle dinleyen üniversite öğrencileri... Böylesi iyi düzenlenmiş bir etkinlikte yer almak beni keyiflendirmişti ama yaralı gelmişim ben oraya.. 2001 yılının 19 Aralık günü, Türkiye'nin dört bir tarafındaki cezaevlerine operasyonlar yapılmıştı. Toplam 22 cezaevinde 28 mahkûm ve tutuklu katledilmişti. Hem de bir çoğu kimyasal silahlarla... Yüzlerce yaralı vardı... Cezaevleri kanıyordu... Ülkem kanıyordu...

Konuşmamın bir bölümünü çok haklı ve kaçınılmaz olarak bu kanayan yaraya ayırmıştım. Cezaevlerinde tecrit koşulları başlamıştı... Mahkûmları üçer ve birer kişilik hücrelere zorla

yerleştiriyorlardı. Aileler ve mahkûm yakınları perişandı... Genelkurmay, basına bu konularla ilgili haber yasağı getirmişti. Bu yasak, bugün de bir biçimiyle sürüyor...

Sonra diğer bir konuya geçtim: Resmi ideoloji ve sansürü... Bu sansür yüzünden neredeyse bir yıl öncesine kadar Nasrettin Hoca'yı yanlış tanımıştım... Çünkü kendimi bildim bileli ders kitaplarında olsun, masallarında olsun, en sıradan, en suya sabuna dokunmayan örneklerine yer vermişlerdi... Yok eşeğe ters bindin; olmadı, testi kırıldı; yok, göle maya çaldın... Hoca bu kadar mıydı? Hiç de değilmiş...

Halk Bilimcisi Pertev Naili Boratav, sosyalist düşünceleri yüzünden görmediği baskı, yaşamadığı eziyet nedeniyle çareyi yurtdışına gitmekte bulmuştu. Boşuna söylememiş, Cemil Meriç: *"Bu ülkede düşüncayı kuduz köpek gibi kovalarlar,"* diye...

Pertev Naili Hoca önce Amerika'da, sonra da yıllarca Fransa'da yaşadı. Ve en güzel ürünlerini burada verdi. Halk kahramanlarımızı, Köroğlu'nu, Karacaoğlan'ı, Nasrettin Hoca'yı ve daha birçoğunu özgün metinlerinden öz Türkçemize kazandırdı. Ve hazırladığı, *"Nasrettin Hoca"* kitabını yayınlanmak üzere Türkiye'ye gönderdi. Yapı Kredi Yayınevi'nin yöneticileri kitabı okuyunca çok korkmuşlar: *"Biz bu kitabı basamayız, başımıza iş açılır,"* demişler. Daha sonra bu kitabı o zamanki Edebiyatçılar Derneği Başkanı şair Şükrü Erbaş ve arkadaşları yayınlayıp fikir hayatımıza kazandırdılar...

Aman, ne kitaptı öyle o!.. Karşıma bambaşka bir hoca çıkmıştı. Şeriatla alay eden, sisteme muhalif ve cinselliğine son derece düşkün. Akıllı fikri, hep orasında. Zeker aşağı, zeker yukarı... (Zeker, Osmanlıca erkeğin cinsel organı.)

Meğer, resmi ideoloji hoca'nın bu yanlarını bilmeyelim, siyasi terbiyemiz ve de ahlakımız bozulmasın, diye, bizden habire göllere maya çalmamızı, istemişler. Ya tutarsa?

Hoca bir sabah uyanmış, bakmış bahçesinde gençten bir çocuk, çiçeklerinin üzerine işiyor. Hoca çiçeklerine çok düş-

kün. Pencereyi açıp delikanlıya bağırması: *"Ne yapıyorsun, sen? Daha dün akşam suladım. Yapma, yazıktır."*

Bizimki oralı bile olmamış. Hoca bakmış olacak gibi değil, terliklerini aceleyle giyip bahçeye çıkmış: *"Yapma, demedim mi ben sana?"* diye bağırması.

O ise hiç üstüne almamış. *"Ben yaparım!"* demiş.

"Yapar mısın? Kimsin sen, be çocuk?"

"Ben, Tanrı'nın yeğeniyim!.."

Hoca bunun üzerine delikanlının kulağına yapışmış ve doğruca caminin bahçesine götürmüş ve: *"Biraz da dayının bahçesine yap!"* demiş...

Kimi hikâyeleri var ki Hoca'nın, yazamam, yüzüm kızarır, en iyisi mi alıp okuyun o kitabı siz...

Hoca bir gün çarşıda dolaşıyormuş, yolda birkaç arkadaşına rastlamış; Hoca'ya, takılacaklar ya: *"Ooo!"* demişler, *"Hoca, eşinin cinsel organını gördük, havada uçuyordu..."*

Hoca hiç bozuntuya vermemiş, o da elini kendi cinsel organına götürmüş; *"Hiç merak etmeyin, akşam o yine buraya konar,"* demiş...

Vay, be, Hocam, sen neymişsin? Demek "akşam buraya konar" öyle mi!.. Aşkolsun sana.. Ve sen, Pertev Naili Hoca, toprağına ışıklar yağsın! Seni bu ülkeden kovanlar utansın. Resmi ideoloji, komünist avcıları, sansürcüler utansın!..

Konuşmam bu minvalde bitti. Öğrencilerin alkışları arasında; önümdeki defterlerimi ve kitaplarımı topluyordum ki birden sahneye, iri, uzun boylu, çatık kaşlı biri atladı. Pek de okurlarımdan birine benzemiyordu. Yanıma geldi ve neredeyse azarlayarak: *"Kimliğini ver!"* dedi. Bir an afallar gibi oldum: *"Sen kimsin?"* diye sordum. *"Polisim ben..."* Hemen toparladım kendimi: *"Kimliğimi sana göstermiyorum. Ben buraya davetli geldim..."* Hemen cebindeki telsize sarıldı: *"Amirim, kimliğini göstermiyor!"*

Beni dinlemeye gelen öğrencilerin büyük çoğunluğu durumu fark etmiş, ne olacağını merak ediyorlardı.

Bu sırada yanımıza telaşla ve son derece gergin bir şekilde Belediye Başkanı Dr. Nuri Köksal geldi. Ne olduğunu, sor-du. Durumu anlattım. *"Hemen, odama gidiyoruz!"* dedi. Odası-na geldik ama Başkan perişan vaziyetteydi ve durmadan özür diliyordu benden. Bense, kendisinin bir hatası olmadığını, yıllardır böyle şeylere alışık olduğumu, söyledim.

Çaylarımızı içerken, Başkan'ın odasına ilçenin Başkomiseri geldi. Başkomiser'e kimlik isteme şeklinin çok kaba olduğunu söyledim. Alttan alıyordu. Yarım yamalak özür dileyerek, *"Memur arkadaşımız hata yapmış"* dedi ama birden ciddileşerek: *"Kimliğinizi şimdi alayım!"* Başkanla aralarında garip ger-ginlik vardı. Başkomiser'in gözlerinde ve ses tonunda halk ta-rafından çok sevilen bir Başkanı zor duruma düşürmenin gizli keyfi okunuyordu... Emniyetle ilerici ve demokrat yerel yö-ne-timler arasında Türkiye'nin neredeyse birçok yerinde sürüp gi-den gerilimlerden biriydi bu. Sanırım, cezaevlerinde yaşanan-lardan bahsettiğim için bu defa kurban ben olmuştum...

Onları Başkan'ın odasında bırakıp Akşehir'in ilk ve tek ki-tapçısında kitaplarını imzalamam için bekleyen okurlarımın ya-nına gittim. Okurlarım durumdan dolayı çok merak etmişlerdi. *"Bir şey yok, kaygılanmayın."* diyerek yatıştırdım onları.

Kitaplarını imzaladıktan sonra oraya beni ağırlamaya ge-len dostlarımla *"Nerede bir şeyler yiyip içebiliriz?"* diye konu-şmaya başlamıştık ki, Başkan geldi yanımıza. Peşinde makam arabası, içinde şoförü... Yanımda Akşehir'in has şairi Ahmet Çuhacı, çocuk öyküleri yazarı dostum Savaş Ünlü ve yörenin birkaç öğretmeni var *"Başkanım, karnımız acıktı; dostlarla gi-debileceğimiz, tavsiye edeceğiniz bir yer var mı?"* diye soracak oldum. Başkan, bu sorum üzerine renkten renge girmeye baş-lamıştı: *"Cezmi Bey, sizi ağırlamaktan şeref duyarım. Ama du-rum çok ciddi. Savcı, sizi bu gece gözaltına alabilir. Bunu göze alamam."*

"Bu ne demek oluyor, Başkanım?" diye sordum şaşkınlık-la...

"Cezmi Bey, lütfen, bir an önce burayı terk edin! Hatırım için. Eğer sizi alırlarsa, benim için, en önemlisi, bu festivalin

geleceği için çok kötü olur.. Ne olur, kırmayın benil Bakın makam arabam hazır. Şoförüm sizi istediğiniz yere götürecekt...

Önce dostlarımın yüzüne baktım. Sonra Başkan'ın yüzüne...

Durum belliydi. Gitmekten başka çare yoktu... Emniyetin ve savcının aleyhinde bir koz yakaladıkları bu kibar ve dürüst insanı, daha fazla zor duruma sokmanın, bir anlamı yoktu.

Dostlarımla ve Başkan'la vedalaşıp yola koyulduk. Akşehir'de bir tas çorba ve bir iki duble rakı içmeden...

Başkan'ın şoförü öylesine hızlı araba kullanıyordu ki, ikaz etmek zorunda kaldım: *"Gözaltına alınmaktan kurtulduk, trafik kazasından kurtulamayacağız galiba..."*

"Merak etmeyin efendim," dedi şoför, *"ben eskiden ralliciydim..."*

Ve neredeyse 200 kilometreyle giderken; telsizden Başkan'ı söyle arıyordu: *"Başkanım, yoldayız, sorun yok, paket emin ellerde!"*

"Bu paket de neyin nesi?" diye sordum.

Şoför, biraz alaycı, biraz mahcup; *"Efendim telsiz dinlenebilir, sizden kod adınızla bahsediyorum. Kusura bakmayın! Bizim buralar böyle işte..."*

Şoför, yol boyu iki-üç kez Başkan'ı yine aynı şekilde aradı: *"Başkanım, sorun yok, paket emin ellerde!.."*

Üç saatlik Akhisar-Ankara yolunu iki saatte almıştık. Şoför beni Ankara'nın göbeğindeki Mülkiyeliler Lokali'nin önüne bıraktı. Kapımı kibarca açtı. Cana yakın adamdı doğrusu. Nasrettin Hoca'nın muzip, cin fikirli ve muhalif genleri vardı onda da. Cinselliğine onun kadar düşkün müydü bilemiyorum!.. İki saat de olsa onunla kader arkadaşlığı yapmıştık. Vedalaşırken sarılıp öpüştük.

Arabaya binmeden tekrar telsizine sarıldı: *"Başkanım, paketi yerine bıraktım, dönüyorum!"*

BORCUMUZ NE KADAR HAKKÂRİ?..

Biliyorum, borcumu henüz ödeyemedim Hakkâri'ye...

Bu yüzden çok sık düşünüyor aklıma... Bir boşluğa benzeyen dalgınlık gibi... Sıçrayarak uyanılan suçlu bir rüyaya benzeyişi bu yüzden belki de...

Van'dan Hakkâri'ye giden otobüsümüz ansızın durdurulunca, benzer bir rüyadan uyandırılmıştım. Haritanın yırtılan yerindeki bir şehre gitmemin yasak olduğu kazınmıştı belleğime, anılarıma... Başımı otobüsün penceresine dayadığımda yol yorgunluğuyla içim geçmiş, rüyamda hiç gitmediğim Hakkâri'yi görmeye başlamıştım...

Uyanır uyanmaz, biraz mahcup, biraz suçluluk duygusuyla elim kimliğime gitmişti... Jandarma ya da Özel Tim polisleri olabilirdi durduran. Alıp götürebilirlerdi. Geri gönderebilirlerdi. Günlerce sorguya alabilirlerdi. Bir insan böylesi olağanüstü günlerde neden İstanbul'dan kalkıp da bu şehre gelirdi ki!.. Bu coğrafyanın yollarındaki her yolcu birer potansiyel suçluydu...

Otobüsün ön kapısından binen orta yaşlı, bıyıklı, esmer adam ne jandarmaydı ne de Özel Tim polisi. Üstelik elinde bir bira şişesi tutuyordu:

"Cezmi Abi, aşağıya gel!.."

Şaşkınlığım çok sürmedi. Hemen toparlanıp aşağıya indim. Otobüsün önünde, Şahin marka bir araba duruyordu...

"Aşağıya gel!" diye indiren, beni imza gününe çağıran kitapçıydı. Arabayı kullanan ise, kayınbiraderi... Koltukların altı silme bira şişesi doluydu.

"Hayırdır, bu ne hal? Burası meyhaneyi geçmiş..."

"Kusura bakma, Abi!" dedi kitapçı, "sen geleceksin diye günlerdir içiyoruz..."

"Niye, sevincinizden mi, üzüntünüzden mi anlayamadım?"

"Yok, sayın dostum" diye atıldı kayınbirader, "korkumuzdan içiyoruz. Şehrimizde ilk kez böyle bir şey düzenliyoruz. Başımıza ne gelecek bilmiyoruz. Allah'tan hayırlısı, kazasız belasız bu iş bir bitse diye dua ediyoruz..."

Yanımızdan Zap Suyu akıyordu. Hüzünlü ve hırçındı. Yol boyu bize eşlik eden Sümbül Dağları kendi dalgınlığına gömülmüştü... Arabanın içinde ise korku, suçluluk ve merak duygusu hâkimdi...

Hakkâri'ye henüz girmiştik ki, kitapçıya bir telefon geldi. *"Tamam Efendim; hallederiz, Efendim; olur Efendim!"* gibi şeyler söylüyordu, beti benzi atmış bir şekilde...

Biraz daha gittik. Araba durdu. Kitapçı beni dışarı çağırdı. Çıktım. Hiç iyi görünmüyordu:

"Bak, Cezmi Abi; sen şimdi şehrimize hoş geldin! Şimdi akşam güzel bir sohbet ederiz. Hakkâri kebabı çok güzel olur burada, rakımızı da içeriz. Sabah da gidersin..."

"İmza günü, söyleşi. Onlar ne olacak?"

"Sen onu boş ver abi! Ne olur yani, bir kere de Hakkâri'ye kebab yemek için gelmiş ol! Bir dahaki gelişinde şahane bir imza ve söyleşi günü düzenleriz. Hem o zaman havalar daha iyi olur. Olmaz mı, abim, benim?"

"Sen dalga mı geçiyorsun benimle! Ben onca yoldan buraya kebab yemeye mi geldim yani?.. Mümkün değil. Okurlarım bekliyor beni. Ben her şeyi göze alarak geldim buraya..."

Yola devam ettik. Sonradan öğrendim, kitapçıyı arayan Emniyet Müdürü'ymüş. Kitaplarımı görmek istemiş. Eğer içinde Kürt meselesiyle ilgili bir şeylere rastlarsa; etkinliği iptal edeceğini ve bunu da kitapçının burnundan getireceğini, söylemiş...

Sonra kitapçının ısrarıyla Vali Yardımcısı'nı ziyaret ettik. Vali Yardımcısı beni az çok tanıyordu. Böylesi etkinliklerin şehrin imajını değiştireceğini, söylüyordu... Sanıyorum, Emniyet Müdürü'nü o ikna etmişti.

Söyleşi günü en az okur kadar polis vardı kitapçının önünde. Kapının önünde bekliyor, girip çıkanları kontrol ediyorlardı. Bu yüzden bir çok öğretmen ve diğer memurlar, ne olur ne olmaz, diyerek, içeri girmemiş, geri dönmüşlerdi.

Kitabevi, yolun altında, neredeyse yarı yarıya toprağa gömülmüş derme çatma bir kulübeydi. Kitapçı demeye bin şahit isterdi. Çoğunlukla okul kitapları, kalem, defter, önlük ve diğer kırtasiye eşyaları satılıyordu burada. İçerisi buz gibiydi. O gün için bir yerlerden, o da benim ısrarımla birkaç elektrik sobası bulup getirmelerine rağmen...

Beni dinleyen gençlerin gözünde, binlerce duygu gelip geçiyordu. Gözleriyle konuşuyorlardı sanki. Bu gözlere en çok merak, öfke ve sorgulama duyguları hâkimdi...

Bir genç, *"Ülkemizdeki Kürt meselesinin nasıl çözümleneceğine"* ilişkin bir soru sorduğunda aklıma kitapçının bana yol-da söyledikleri gelmişti:

"Bak, abi, Kürt meselesine hiç girme; doğadan bahset, çiçeklerden bahset! Bizim yaylalarda öyle güzel çiçekler vardır ki, ama yasak gidemiyoruz; neyse, boşver onu sen! Sen bol bol doğadan bahset, olur mu abi?!.."

Bir an içimden hüznle gülümsedim ve hemen kendimi toparlayıp genç okurumun sorusunu yanıtlamaya başlamıştım ki onun orada olmadığını fark ettim. Telaşla nereye gittiğini sordum. Onun yaşlarında birisi parmak kaldırıp:

"Efendim, siz bana söyleyin; o dışarı çıktı. O benim arkadaşım, ben ona anlatırım..."

O suçlu rüyadan bir kez daha uyanmıştım. O boşluğa açılan dalgınlığımdan... Buralarda devlet korkusu öyle derindi ki, sorusunu soran hemen dışarı çıkıyor, yanıtını arkadaşından bekliyordu...

Söyleşimiz devam ederken birden kapı açıldı ve içeri esmer, siyah, uzun paltolu tuhaf bir adam girdi. Kimseye bakmadan, doğrudan yanıma geldi ve *"Hoş gelmişsin!"* diyerek sarıldı. *"Buyurun, oturun!"* demeye kalmadan kapıya doğru yöneldi ve tam çıkarken, bana döndü: *"Borcumuz ne kadar, Yaro?"* dedi ve çıkıp gitti...

Hiçbir şey anlamamıştım, Oradakilere: *"Arkadaşlar, kim bu adam?"* diye sordum.

"Nasır," dediler. *"Hakkârî'nin delisidir. Çok sevilir buralarda..."*

Sonradan anlattılar. Sadece sevdiği insanlardan para ya da sigara istermiş, aldıktan sonra avucunu uzatır: *"Borcumuz ne kadar, Yaro?"* diye sorar ve alaycı bir gülüşle baktıktan sonra çekip gidermiş. Öyle herkese de sarılmazmış. Sadece çok güvendiklerine...

Hakkârili yazar Sevgili Muhsin Kızılkaya'dan dinlemiştim öyküsünü: Bir kıza çok âşıkmiş. Ama kız çok genç yaşta hayatını kaybetmiş. Hakkârî'nin oldukça uzağında bir mezrada gömülüymüş. Nasır, fırsat buldukça sevdiği kızın mezarını ziyaret eder, ona dua okurmuş. Çatışmaların çok yoğun olduğu bir gün yine oraya gitmiş. Kendisini sevdiği kıza okuduğu dualara kaptırmışken, bölgede operasyon yapan güvenlik güçlerinin şüphesini çekmiş. Terörist olduğundan şüphelenmişler ve yakalayıp sorguya çekmişier. Saatler süren sorgudan sonra şüphelendikleri gibi biri olmadığını anlamışlar. Bölgede görevli bir albay Nasır'ın haline acıyıp helikopteriyle onu şehrin merkezine bırakmış. Nasır helikopterden indikten sonra Albaya dönmüş ve: *"Borcumuz ne kadar, Yaro?"* diye sormuş...

Hakkârî'de acı, korku, kara mizah, öfke ve yoksulluk hepsi birbirine karışmıştı. Otelime dönerken, yaşadığım bu yoğun duygulardan ötürü bitkin vaziyetteydim. Tek isteğim bir duş alıp bir an önce uyumaktı... Saat gecenin üçüydü ve sabah altıda gazeteci bir arkadaşım beni alacak ve Van'daki bir etkinliğe götürecekti...

Tam yatağıma girmiş uyumaya hazırlanacaktım ki, odamın kapısı çalındı. *"Kim o?"* diye seslendim.

"Benim Cezmi abi, ben Kayhan; okurunum abi, aç, lütfen!"

Söylene söylene kapıyı açtım. Genç yaşta saçları ağarmış, yüzünde acının derin çizgileri olan biriydi Kayhan. Oldukça içkiliydi. Gözleri kızarmıştı. Kapıya yaslanmış duruyor, gözlerime hüznü bir hayranlıkla bakıyordu.

"Merhaba, Kayhan; evet, nedir, benden isteğin?" diye sordum.

"Abi, seninle konuşmam lazım, buna çok ihtiyacım var."

"Bak, Kayhan, seni anlıyorum. Ama inan, çok yorgunum! Üç saat sonra gelip, beni alıp Van'a götürecekler. Mümkün değil. Kusura bakma!"

"Ben yıllardır bu anı bekliyorum. Beni geri çevirme. O yazarın yazarı bana bunu yapamaz. Beni dinlemelisin abi!"

"İnan, çok yorgunum, sen de beni anla!"

"Abi asıl sen beni anla... Abi buralarda aşk yok!"

Gözleri dolmuştu birden. Çaresiz kalmıştım.

"Peki, gel, otur!" dedim...

Birden çok sevindi.

"Abi, sana içki sigara getireyim."

"Yo, hayır içmem; halim yok, yatacağım zaten!.."

Sonra, başladı anlatmaya: Makine Mühendisi'ymiş. İçki yüzünden ailesiyle kavgalı olduğundan; bir süredir otelde kalıyormuş. İçkiyi bu kadar çok içmesinin nedeni, imkansız aşkıymış. Eskişehir Anadolu Üniversite'sinde okuyan bir sevgilisi varmış. Panikatak olduğundan, otobüse binemiyor, uzun yola çıkamıyormuş.

Bundan altı yedi ay önce sevgilisi onu görmeye gelmiş. Çünkü birbirlerine duydukları özlem çok büyümüş. Telefon konuşmaları hasretini dindiremiyorlarmış artık. Kızın yolculuğu yaklaşık otuz saat sürmüş. Saatler bitmek bilmemiş.

Sevgilisi otobüsten indiğinde dakikalarca birbirlerine sarılmışlar. İşte o anda etrafları polisler tarafından sarılmış ve Emniyet'e sorguya götürülmüşler. Kızın uzun sarı saçları varmış.

"Ben öğrenciyim, işte kimliklerim bunlar, araştırabilirsiniz!" demesine rağmen inanmamışlar. *"Sen Almanya'dan geldin. Gerillalara katılacaksın, seni bırakamayız!"*

Kız başlamış ağlamaya: *"Ben Alman falan değilim. Ben Türk'üm. Sevgilimi görmeye geldim. Bırakın beni!"* dediyse de, bir türlü bırakmamışlar...

Ve saatler süren sorgunun sonunda kızı aynı otobüsle tekrar Eskişehir'e geri göndermişler...

"Burada aşk yok!" diye yine bağırıp masaya yumruğu vurdu.

Henüz otuzlu yaşlarındaki bu genç adamın aşka ve geleceğine dair bütün umutları yara almış, kanıyordu. Bu defa da benim gözlerim dolmuştu:

"Getir, şu içkileri de hem içip hem konuşalım," dedim...

Gittiğinde saat altıya geliyordu. Başımı yastığa koyduğumda göz kapaklarımdan içi acıdan ve yorgunluktan yanmaya başlamıştı... Tam suçlu bir rüyaya dalacaktım ki odamın telefonu çaldı. Beni almaya gelmişlerdi... Toparlanıp aşağı indim. Gün yeni yeni aydınlanıyordu. Van yoluna koyulduk...

Hakkâri-Van karayolunun neredeyse tam ortasındaki bir asma köprü'nün yanında durduk. Köprü'nün adı Gençlik Köprüsü'ydü. 1970 yılında Deniz Gezmiş'in dava arkadaşları tarafından yapılmıştı. Köylüler Zap Suyu'ndan geçerken boğulmasın, diye... Demek onlar da bu halka kendilerini borçlu hissetmişlerdi... O an köprü'nün asma halatlarına tutunup son bir kez daha baktım Hakkâri'ye... Aklıma Hakkâri'nin bilge delisi Nasır'ın söylediği cümle gelip takıldı:

"Borcumuz ne kadar, Hakkâri?.."

'KENTİN MELEKLERİ'

Her yıl olduğu gibi yine Samsun'daydım. Hani, şu zabıtalara sahillerde, parklarda konuşup öpüşen sevgilileri toparlayıp "hadlerini bilmeye" çağırdıkları şehirde...

Dünya Kitabevi'ndeki imza günüm bitmek üzereydi ki, üç bayan okurum yanıma geldiler ve içlerinden biri: *"Cezmi Bey, biz kentin melekleriyiz; sizi çok seviyoruz, eğer mümkünse bu geceyi sizinle geçirmek istiyoruz; lütlen, kırmayın bizi!"* dedi...

Tek tek yüzlerine baktım, 'Kentin melekleri' nasıl oluyor? diye... Melekleri ilk görünce içimden, "Keşke, gerçekten de melek olsalar bunlar," diye geçirdim. Son yıllarda insanların büyük çoğunluğu öyle acımasız ve ikiyüzlü ve güvenilmez olmaya başlamışlardı ki, meleklerle duyduğumuz ihtiyaç hiç olmadığı kadar çoğalmıştı...

Üçü de öğretmendi. Müzik öğretmeni olan "melek" hamileydi. Diğer ikisi edebiyat ve kimya öğretmeni...

"İnanın bu geceyi sizlerle birlikte geçirmek isterdim," dedim. *"Ama pek mümkün değil. Beni buraya çağıran kitapçılar ve diğer okurlarımın bunu anlayışla karşılayacağını zannetmiyorum. Haklı olarak, bu gece benimle yemek yemek ve dertleşmek isteceklerdir. Bu gittiğim her yerde böyle olur..."*

"Peki, onlarla nerede yemek yiyeceksiniz? Biz de oraya gelelim; onlarla işiniz bittikten sonra bizimle olursunuz, biz bekleriz," dedi edebiyat öğretmeni...

Kırmak istememekten öte, bu melek öğretmenlerle birkaç saat de olsa; birlikte olmayı içten içe ben de istiyordum...

Kitabevinin sahibine gece nerede yemek yiyeceğimizi sordum. “*Gar Lokantası’nda,*” diye yanıtladı. Ama, kentin meleklerinin baskısından rahatsız olmuşa benziyordu.

Sonunda imza günü bitti, kitabevini kapatıp mutlu bir yorgunlukla *Gar Lokantası’nın* yolunu tuttuk. Kocaman bir masayı rezerve etmişlerdi. Önce, dört beş kişiydik... Sonra, benim orada olduğumu duyan şehrin kimi sendikacıları ve basın mensupları da bize katıldı. Kısa bir süre içinde 20 erkek aynı masanın etrafında içki içip sohbet etmeye başladık. Evet 20 erkek! Masada ilaç için bile olsa tek bir kadın yoktu.

Erkeklerin olduğu masalar bir süre sonra beni sıkıp bunaltır. Erkeklerin olduğu mekânlarda, masalarda, nedense, içimi tarifsiz bir kasvet duygusu kaplar. Garip bir ıssızlık, anlamını çözmekte zorlandığım koyu bir gurbet duygusu hissederim erkek muhabbetlerinde... Sıkıntılı bir kimsesizlik ve eksiklik duygusu...

Sadece bizim masa değil, *Gar Lokantası’nın* tamamı erkek müşterilerden oluşuyordu. Sahnede fantezi müzik söyleyen bıyıklı adam, orgunun tuşlarına basarken aynı anda lahmacun yiyor, tuşların arasına dökülen kıyma parçalarını kalın, küt parmaklarıyla toplayıp ağzına atıyordu. Bu durumda nasıl çaldığını çok merak etmiştim. Ama çalışıyordu işte. Sahnede onun çaldığı oynak havalara dayanamayıp piste fırlayan kravatlı, göbekli adamlar birbirlerinin alınlarına paralar yapıştır-maya başlamışlardı bile...

İçimdeki kasvet duygusu daha da ağırlaşmaya başlamıştı... Tam bu sırada içeri “kentin melekleri” girdi. Garson, onları kapıya yakın masaya oturttu. Onlar gelir gelmez lokantanın ortamı birden değişmiş gibi geldi bana. Giderek sürüklenmekte olduğum o koyu gurbet duygusundan bir anda çıkmıştım. Gözümü onlardan alamıyordum. Bedenim oturduğum masada, aklımsa “meleklerdeydi.” Konuşulanları artık yarım kulakla dinlemeye başladım. Bir ara tuvalete kalktım; heyhat, tuvaletçi de erkekti! Tuvaletten çıktıktan sonra “meleklerin” masasına çaktırmadan uğradım:

"Arkadaşlar, durumumu görüyorsunuz; ne zaman özgürlüğüme kavuşurum açıkçası bilemiyorum. İlk fırsatta izin alıp, sizinle buradan çıkmak istiyorum," dedim gizli bir eziklikle...

"Tamam, endişe etmeyin siz! Biz sizi bekleyeceğiz ama çok da geç kalmayın," dedi o sevecen sesiyle kimya öğretmeni olan melek...

"Bakalım, bir yolunu bulmaya çalışacağım," deyip ayrıldım yanlarından; gelip masama oturdum...

Bu durum kitabevinin sahibinin gözünden kaçmamıştı ki, bana şüpheyle bakmaya başlamıştı... Bense hiçbir şey olmamış gibi davranırken, masaya üç, dört alevli meyve geldi... Bense fırsat bu fırsat diyerek, yüzümü buruşturup şakaklarımı ovuşturmaya başlamış; onca yoldan gelmiş yorgun yazar rolüne girmeye çalışıyordum. Kitabevinin sahibi kül yutmaz bir ifadeyle:

"Hayrola Cezmi Bey; neyiniz var, bir şey mi oldu?" diye sordu...

"Günün yorgunluğu çöktü üzerime, başım da ağrıyor; ben sizden izin isteyip otelime gitsem, ayıp etmiş olur muyum?" dedim.

Ama attığım ilk zarfın içini açıp çoktan okumuştum.

"Bakın, Cezmi Bey, yorgun olmanızı anlayabiliriz. Ama kapının girişinde oturan bayanlar için bizi bırakıp giderseniz çok kırılırsınız," deyince bu işin kolay olmayacağını anlamıştım.

"Nereden çıkardınız, şimdi o bayanları?" bile diyemedim.

Esaretimin bilinmeyen bir saate doğru süreceğini hissetmenin verdiği çaresizlikle, kendime bir rakı koyup meyvelerin üzerinde titrek titrek yanan alevlere bakmaya başladım.

Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Samsun'da bir sendikanın temsilciliğini yapan orta yaşlı bir adam:

"Hadi, arkadaşlar, bildiğim bir bar var; içmeye orada devam ederiz!" deyince; umutsuz bir ifadeyle "meleklerle" baktım. Onlar da durumu anlamış, kanatlarını düş kırıklığıyla ma-

salarına uzatmışlardı... Hep beraber kalktık ve ben meleklerin yanından geçerken gözlerimle, "Siz değil ama bu hayat zalim bir melek," der gibi baktım...

Sendikacının söylediği bara gittik. Orada da içildi, konuşuldu ve laf lafı açtı. Psikolojide geçen, "öğrenilmiş çaresizlik" denen ruhsal bir durum vardır. "Yapacak bir şey kalmamışsa, en doğrusu böyle zamanlarda ortama uyum sağlamak" der insan kendi kendine. Ve olanları kabullenir. Ben de öyle yapıp ortama uyum sağlamaya çalıştım. Hatta, bir iki şiir okuyup, söylenen şarkılara katıldım. Ama bu sırada cep telefonum çaldı, açtım, "kentin melekleri"nden biriydi arayan:

"Sizi bekliyoruz ama artık sabrımız tükenmek üzere; söyleyin, ne yapalım?" diyordu yana yakıla bir sesle.

O anda öğrenilmiş çaresizliğimden sıyrılıp: *"Tamam,"* dedim, *"siz, kaldığım otele gidin, geliyorum..."* Sözlerimi kitabevi sahibi de duymuştu. Ben de duysun diye biraz yüksek sesle konuşmuştum zaten...

"Cezmi Bey, sizi daha fazla sıkıntıya sokmanın bir anlamı yok. Hadi, ben sizi otelinize bırakayım!" dedi kitabevinin sahibi...

Sokağa çıkıp oyun oynamak için annesinden izin kopartan bir çocuğun o ışıltılı coşkusunu hissettim bir an...

"Kentin melekleri" beni otelin lobisinde bekliyordu. Kitabevinin sahibi beni onlara emanet ederken:

"Bakın, Cezmi Bey'i size sağ salim teslim ediyorum, sabah sağ salim isterim!" derken içimden "Onlar melek, onlar insanları şefkatleriyle ve büyülerıyla korumak için varlar," demek geçmişti.

Ve neredeyse saat gece yarısını geçmişken "meleklerin" arabasıyla yola koyulmuştuk. Arabayı hamile olan müzik öğretmeni kullanıyordu. O gece için kocasından izin koparmıştı. Onun yanında oturan kimya öğretmeni torpido gözünden kutu biraları çıkartıp bizlere dağıtırken arabanın teybinden Bülent

Ortaçgil'in o hırçın kadife sesi yükseliyordu: "Bu iş zor Yonca..."

Nereye gittiğimizi bile sormadım onlara. "Melekler" insanı kötü bir yere götürmezlerdi ki... Öyle de oldu. Kısa bir süre sonra ayaklarımızın altında bir cennet görüntüsü vardı. Sağ yanımızda Karadeniz, sol yanımızda ışıklarla kaplı Samsun şehri uzanıyordu... Burası Samsunluların, Toptepe, adını verdiği yerd... Yıldızlara hiç olmadığı kadar yakındık. Gece ve hayat, sanki benim için bu andan itibaren başlamıştı. Kadın duygusu, müzik, içki ve sırlarını açmaya hazır "meleklerin" gizemli büyüü: "Yurduma dönmüştüm işte..."

Evet, ta, kalbimden "İşte, benim yurdum bu olmalı" demişken, bir anda gözlerimizi acıtıp yakan bir ışık taarruzuyla karşılaştık... "Ne oldu şimşek mi çakıyor, yoksa coşkumuzu kıskanan bir göktaşı bulunduğu yerden kopup üzerimize mi düştü," diye düşünürken, en azından bu gece için artımda bıraktığımı düşündüğüm erkek seslerinin gök gürültüsünü andıran emirleriyle yerimizden zıpladık:

"Teslim olun; elleriniz havada, arabadan dışarı çıkın!"

Bu da neyin nesi, derken, o yakıcı ışığa biraz olsun alışmış gözlerimizle arabanın pencerelerinden dışarı baktığımızda; üç polis ekip otosuyla sarılmış olduğumuzu fark ettik. Polisler, ellerindeki tomsonlarını üzerimize doğrultmuş, gerçekten, teslim olmamızı bekliyorlardı.

Tam, meleklerime, "Hadi, bir şeyler yapın, siz benim kurtarıcım değil misiniz?" diyecektim ki, meleklerin korkudan oturdukları koltukların altına büzülüp saklandıklarını gördüm... Bir an "Aynı hareketi bende mi yapsam?" diye geçmedi değil aklımdan. Ama o an aklıma yazarlık kariyerim ve yıllardır orasından burasından çizilmiş olsa da bir karizmam olduğunu hatırlamıştım.

"Hayır, onlar gibi yapamazdım; eğer yaparsam, bana olan hayranlıkları ebediyen biter, bir daha beni okumaya tenezzül etmezler," diye düşündüm.

HATA YAPTIYSAM ARAMIZDA KALSIN

Cüzdanımdan basın kartımı çıkarttım ve kalan bütün cesaretimle arabadan dışarı çıkıp, ekip otolarının saldırgan farlarına doğru yürüdüm... Belli bir mesafeye geldiğimde basın kartımı havaya kaldırıp:

"Basın!.. Basın!.. Söndürün şu ışıkları!.. Amiriniz gelsin yanıma!.. Gazeteciyim ben!" diye bağırdım...

Koşarak yanıma bir polis memuru geldi. Benden daha şaşkın görünüyordu. Onun bu şaşkınlığından biraz daha cesaret alarak:

"Söndürün şu ışıkları; sizi tam olarak göremiyorum!" dedim.

Bir el hareketiyle farları söndürttü...

"Siz ne yapmaya çalışıyorsunuz?" diye çıkıştım yanıma gelen polise: *"Ne demek, teslim olun?! Arabada Türkiye Cumhuriyeti'nin üç mümtaz öğretmeni ve yine bu ülkenin mümtaz bir yazarı olan ben varım... Aştan, doğadan, müzikten konuşuyoruz..."*

Polisin şaşkınlığına şimdi korku ve telaş da eklenmişti: *"Mümtaz!"* diye söylendi neredeyse kekeleyerek:

"Mümtaz!.. Evet, mümtaz!" dedim gizemli bir ses tonuyla...

"Mümtaz," kelimesinin ne anlama geldiğini çıkartamıyor, yanlış bir şey yapmaktan korkuyordu.

"Mümtaz, seçilmiş insan demektir," dedim ve *"Kızınca ne yapacağı belli olmaz, mümtaz kişinin..."*

Polis memuru, *"Anlıyorum,"* der gibi başını tedirgin bir saygıyla salladı ama inanın, *"mümtaz"* kelimesinin büyüünden kurtulup bana *"Hadi, oradan be, mümtaz kişiymiş; kaldır, ulan ellerini havaya!"* dese korkudan düşüp bayılabilirdim...

Ama mümtaz kelimesine ve elimdeki basın kartıma sımsıkı sarılıp kararlılıkla durdum önünde... Bunun üzerine, *"Rahatsız ettik, galiba sizi,"* dedi polis memuru...

"Rahatsızlık ne kelime Memur Bey, biz mümtaz kişiler, mümtaz olalı böyle zulüm görmedik!" diye çıkıştım... *"Hatta"*

diye ekledim; *"kızınca ne yapacağını bilemeyen insanlar hali-
ne gelmemiz an meselesi. İnanın, arabadaki diğer mümtaz ki-
şileri zor zaptederek buraya geldim!"* Ve hiç ara vermeksizin:
"Derhal gidin buradan ve bizi bir daha rahatsız etmeyin!" de-
dim...

Ne mi oldu: Polisler silahlarını indirip arabalarına binerek
gittiler...

Arabada soluklarını tutarak beni bekleyen "kent'in melekle-
ri"nin yanına gidip gözlerinde hayranlık dolu bakışlarını görün-
ce, gururumun üzerinden gizli sevinç gözyaşları dökülüyor-
du...

"Cezmi Bey, ne oldu, ne söylediniz ki onlara çekip gittiler?"
diye sordu müzik öğretmeni melek.

*"Artık sakın olun, söylenmesi gereken neyse onları söyle-
dim. Hadi, açın şu teybi, bana da bir bira açın! Evet, nerede
kalmıştık?.."*

Teypte yine Bülent Ortaçgil söylüyordu: "Benimle oynar
mısın?"

Yaralı cesaretim, basın kartım ve özellikle, mümtaz, keli-
mesi sayesinde, karizmamı, geceyi ve meleklerimi kurtarmış-
tım... Sürgündeki yurdumdan asıl yurduma geri dönmüştüm
işte...

Gece nasıl mı geçti? Artık orası da bana kalsın...

HURİYE ABLA

O adamın geldiği güne kadar; kasabanın esas çocukları sanıyorduk kendimizi. Bizim için kötü bir gündü. Çünkü büyük şehirden gelen bu adam yüzünden, kendimiz adına savunacak hiçbir şeyimiz kalmamıştı sanki.

Çünkü kasabalının gözünde o, bir anda her şey olmuştu.

Bilgiliydi, yakışıklıydı, güçlüydü, hem eski değerleri savunuyor, hem de yenilikçi ve ilericiydi... Halktan yanaydı ama aynı zamanda koordinatörü olduğu, ülkenin en büyük televizyon şirketinin fikir babasıydı; çok zengindi ama aynı zamanda emekten yana görünüyordu; sosyalistti ama aynı zamanda yeni dünya düzenini savunuyordu; yerelciydi ama aynı zamanda uluslararası finans kapitalinin güvenilir insanlarından biriydi...

Özel uçağıyla gelmişti ancak şimdi tozlu, unutulmuş sokaklarımızda kasabalının alkışları arasında; şık ama çamurlanmış ayakkabılarıyla, kendinden emin yürüyordu...

Kasabalıyı elimizden geldiğince uyardık: Aslında onun değerlerimizi küçümseyen bir beyaz adam olduğunu; aramızdaki bağları, birbirimize olan güveni sarsmak, hatta yok etmek için burada olduğunu; bizi rekabete, kıskançlığa, yarışa sürükleyeceğini; onu önemsersek kendimize ve kasabamıza olan güven ve sevgimizin artık tamamen yok olacağını söyledik...

Ama bizi dinlemediler. Beyaz adamın etrafa yaydığı güç ve zenginliğin o zehirli ışığı onları tanınmaz hale getirmişti. Balmumu kıvamındaydılar sanki. Beyaz adamın istediği biçimi almaya hemen hazırdılar.

Adam, yanında danışmanları, korumaları, en başta yerel TV kanalımızın gönderdiği ve büyük şehirden gelen kamermanlar, basın muhabirleriyle şaşmaz bir dakiklik ve profesyonellikle nezaket ziyaretlerine başladı...

Aylar önce açılmış ve faaliyete başlamış olan Bilgisayar ve İngilizce Dershanesi'nin açılışını yaptı; kurdeleyi kesti, sınıfları dolaştı, bilgisayarları denedi, orada bulunan öğrencilere İngilizce birkaç soru sordu. Ardından, "bilgi toplumundan, ikinci sanayi devriminden, internetten, sınırların kalkmasından, globalleşen dünyanın artık küçücük bir köy, dünyalılarının da çıkarları ortak bir aile olduğundan," bahsetti...

Bunun hemen ardından 94 yaşındaki oyuncakçı Affan Dede'nin yıkılacak kadar köhne olan ama içinde çocukluğumuzun sıcak düşlerini hâlâ saklayan dükkânını ziyaret etti. Affan Dede'nin koluna girdi; onunla kameralara poz verdi.

Yıllardır yaşadığı ilgisizlik, yaşlılık ve yoksulluktan dolayı sinirleri hayli yıpranmış olan Affan Dede, yüzündeki o sahte gülümsemeye kanarak, beyaz adamın ellerini öpmeye çalıştı kaşla göz arasında... Yıkılmıştı adeta. Çocukluğumuz ayaklar altına alınmıştı, tarihimiz çiğnenmişti...

Beyaz adam dükkânın önünde, hayranlıktan ağızları kulaklarında çocukları da kırmadı. Onlarla misket oynadı, ardından çikletlerden çıkan futbolcu ve artist kartlarından çekti... Çocuklar çılgına dönmüştü, onunla birlikte kameralarda görünmek için birbirlerini acımasızca itip durdular. Beyaz adam, Affan Dede ve çocuklarla beraber kamera önünde poz verirken, korumamız gereken kültür değerlerinden, geçmişe saygıdan, ulusal sentezden filan bahsetti.

Bütün bu sözlerin, kalıp cümleler olduğunu ve yeri geldiğinde hemen her yerde aynen söylendiğini kasabalı ne bilsindi...

Daha sonra kasabamızın yerel TV kanalına gidildi. Burada uydu yayıncılıktan, enformasyon çağından, demokrasinin iletişim teklonojisiyle ülkelere taşındığından söz etti, büyük şehir-

den gelen adam. Koordinatörü olduğu ve ülke çapında yayın yapan televizyon şirketinin gücünü ve etkinliğini anlattı...

Buradan çıktığında ise hiç ummadığımız kişiler takılmıştı peşine. Kasabamızın tek tinerici çocuğu Küçük Umut, sabah kahvaltısında, ekmeğini rakı dolu tasa banıp yiyen çamur şevket, fırtınalı günlerde kasabamızın limanına yanaşamayan gemileri dirseğine bağlı iplerle karaya çeken Acı Kuvvet Kamil, lekeleri kendi bulduğu formüllü ilaçlarla çıkaran Lekeci Agop, yazıları tersten okuyan ve sekiz haneli sayıları bile anında çarpıp bölen Logaritma Süleyman, bu büyük şehirdeki televizyona kendilerini bir kaç dakika çıkarması için beyaz adama adeta yalvar yakar oluyordı.

Onurumuz iki paralık olmuştu... Neredeyse, kasabadaki herkes beyaz adamın gözüne girmek istiyor ve bu sayede kasabadan kurtulup büyük şehirde kendisine yepyeni bir gelecek kurmak istiyordu.

Artık kimsenin yüreğinde ve aklında kasabanın kişiliği ve geleceğine ilişkin diye bir inanç, bir beklenti kalmamıştı.

Her akşam içtiği meyhanenin penceresini aralayıp uzak-tan, çok uzaktan yanıp sönen büyük şehrin aldatıcı ışıklarına doğru yumruk sallayıp: "Gelmeyeceğim işte, gelmeyeceğim, kasabamda onurlu ve mutlu öleceğim; sizin olsun zenginliğiniz, benim, en büyük komünist benim!" diye bağıran Komünist Ruhi bile, bize belli etmeden kaşla göz arasında beyaz adama yaklaşıp danışmanlığını yaptığı büyük sermayeli gazetenin işçi-sendika servisinde muhabirlik işi olup olmadığını soruyordu.

Çerkez Ahmet'in kahvesinde bütün gün bekleşen ve dışlanmış işsiz Kürtler, bisiklet tamircisi Rıdvan Dayı, hâlâ en eski teknolojiyle kurşun harflerle yerel gazeteyi çıkartan Filozof Necati, demiryollarından emekli, böbrek hastası Semih amca, bir türlü emekli olamayan Paranoyak Rüştü, biçki dikiş kursundaki başörtülü kızlar; kasabamızın tek barında gitar alan zgn Mikail'e dek hemen herkes bu kasabadan kurtulmak için, kim bilir, belki bir umut, diyerek beyaz adamın peşine takılmıştı...

Biz, bugün fark ediyorduk ama bütün kimlikleri, bütün olumlu ve çekici imajları kendisinde toplayan bu şehirli, bu güçlü adam, çok, çok daha önceleri fethetmişti bizim kasabamızı...

Sırada, ziyaret edilecek tek bir yer kalmıştı. Kasabanın en uzak yerinde, tahta kulübesinde tek başına yaşayan ve gözleri doğuştan görmeyen Huriye Abla...

Zenginlerden ve dünya malından nefret eden, görmediği halde insanların karakterlerini anında okuyan Huriye Abla'nın, kasabamızı rakabete, kimsesizliğe, tüketime ve bencilliğe açmaya gelen beyaz adamın imajından, gücünden, o yalan vaatlerinden etkilenmeyeceğini biliyorduk ama, yine de içimize bir kurt düşmüştü...

Nefes nefese koştuk evine. Bize kapısını açtığında, bir de ne görelim. Huriye Abla sandıktan yıllardır giymediği en güzel, en gösterişli giysilerini çıkarıp giymiş; takmış takıştırmış, beyaz adamı bekliyordu...

"Yapamazsın, onu evine buyur edemezsin; bu adamın bu raya niye geldiğini sen bizden daha iyi biliyorsun, güveneceğimiz bir sen kaldın; ne olur, gelirse ona kapıyı açma, açma ki bu kasabada onun yalanlarına, bizleri yok etme, birbirimize düşürme planlarına kanmayan biri olduğunu anlasın!" diye yalvardık...

Ama o, bu söylediklerimizden hiç de etkilenmemiş görünüyordu. Aynanın karşısına geçmiş, sanki ilk kez görüyormuş gibi hayranlıkla kendisini seyrediyordu...

Vakit azalıyordu, beyaz adamın Huriye Abla'nın kapısını çalması an meselesiydi...

Bir ara karşımıza geçip hepimize tek tek baktı yürekten gören gözleriyle...

"Söyler misiniz?" dedi, *"kaç gündür bu eve uğramadınız, kaç gündür 'bir ihtiyacın var mı, nasılsın Huriye Abla,' demediniz; sorarım size. Bu olay olmasaydı, aklınıza gelecek miydim, acaba merak ediyorum?.."*

Yerden göğse kadar haklıydı... Bir klasik roman tutkunu olan Huriye Ablâ'ya aylar vardı ki, bir kez olsun uğramamış, ona bir kaç satır olsun roman okumamıştık...

Kasabanın esas çocuklarıydık ama kasabayı hep hayalimizde, hep uzaktaki bir sevgiliyi sever gibi sevmiştik...

Her gece bir araya geldiğimiz meyhanede, sabah olunca, kasabamızın sorunlarına dört elle sarılacağımıza söz veriyor, yeminler ediyor ama sabah olunca bütün bu sözleri, yeminleri unutuyorduk. Ne işsizlerin sorunlarına çare arıyor, ne hastaları ziyaret ediyor, ne tutunacak bir dal arayan, boşluktaki gençlerle dertleşiyor, ne kasabadaki insanların önünü açacak olan siyasal ve sosyal çözümler öneriyorduk...

Kasabamızı çok sevdiğimizi söylüyorduk; ama, şehrin bizi hem yanına çağıran ama yanına gittiğimizde bizi hep dışlayan ışıklarına duyduğumuz hastalıklı öfkemizle uğraşmaktan onunla ilgilenmeye zaman bulamıyorduk...

Bu sırada, Huriye Ablâ'nın kapısı kendinden emin bir telaşla çalındı... Nefesimizi tutmuş ve onun ne yapacağını bekliyorduk...

Kapı tekrar çalındı... Bu gerginliğe artık dayanamadım ve Huriye Ablâ'nın ellerine sarıldım:

"Ne olur, kapıyı açma Huriye Ablâ; bu bizim son umudumuz! Ben kendim adına söz veriyorum, her gün gelip sana sayfalarca roman okuyacağıma söz veriyorum; ama, açma kapıyı, lütfen!.."

Görmeyen gözleriyle hepimizi tek tek süzdü; nefeslerimizi dinledi, sustu, bir an kapısını çalanların sesine kulak verdi ve açmadı kapısını; geldi, yanıma oturdu, saçlarımı okşamaya başladı. İnanırmış, ikna etmiştim onu...

Hoş, bu sözleri vermeseydim, yine de açar mıydı kapısını, bilmiyorum?..

HERKES İŞİNİ YAPIYOR

Bir insan son nefesini verene kadar, onun nasıl bir hayat sürdüğü konusunda kimse hiçbir karar veremez... Son nefesini verene kadar, o insan için, "Mutlu mu yaşadı, yoksa mutsuz mu öldü?" diye bir soru sorulduğunda bir şey söylenemez bence.

Evet, vaz geçemediğim o cümle buydu. Devamı da şöyle:

Son nefesini verene kadar o insan için "Evet, yaşamak istediği hayat buydu, ya da hayır, bu insan yanlış bir hayat sürdü" diye kimse yorum yapamaz. Son nefesini verene kadar...

Ben ömrüm boyunca hep öyküleri sevdim. Mutlu ya da mutsuz... İyi sonla ya da kötü sonla biten. Hiç fark etmedi benim için... Ama tek istediğim, sahici bir öykü olmasıydı... Sağlam. Tutarlı. Dibine kadar yaşanmış... Ama ille de ürpertici...

Bu yaşadığım gerçek ama bir o kadar da gerçeküstü ve akıldışı öyküyle ne zaman karşılaştım, inanın, bilmiyorum! Belki de yıllar öncedir; ama, bana dün gibi geliyor...

Yıllardır sürekli yolculuk yaptığım için zaman kavramını çoktan yitirdim. Bazen, birkaç ay, birkaç yıl gibi geliyor bana... Artık neredeyse, evimden çok otel odalarında kalıyorum. Ama çok da eski değil, onu biliyorum...

Ankara'ya bir panele konuşmacı olarak çağırılmıştım.. Pannelden sonra Ankara'nın iyi ve kaliteli yayın yapan radyolarından ODTÜ Radyo'ya konuk olacaktım.

Gecenin ilerleyen saatlerinde, Sakarya'da biraz demlendikten sonra oraya gittim. Sahi, bu "demlenmek" sözü ne güzel bir sözcüktür... Hele, yanınızda sizi anlayan, en az sizin kadar yaralı dostlarınız varsa... O gece de öyleydi. Ben şanslı

bir insan mıyım yoksa? Ülkemin hemen her şehrinde demlenerek içeceğim, gönül rahatlığıyla sohbet edeceğim, dostlarım, okurlarım, yakınlarım var... Bu anlamda bu ülkenin en kalp zengini insanlarından biriyim sanırım.

Yoksa, ben istediğim hayatı mı yaşadım? Şimdilik böyle ama unutmayalım, buna karar vermek için son nefesimi verene kadar beklemek, beklemem gerekir. Daha erken. Erken mi? Bazen, on binlerce yıldır yaşadığımı düşünüyorum, bazen de yolun çok başında olduğumu.

Şu "zaman" kavramı ne tuhaf bir şey. Asla gerçek olarak kavranamıyor... Tanrı gibi. Yok gibi ama var. Son nefes gibi...

ODTÜ Radyo'ya gittim o gece. Beni konuk odasına aldılar. Bir önceki programın bitmesini beklemek üzere.

Konuk odasında içeri sık sık girip çıkan kibar ve deneyimli radyo çalışanlarından başka bir adam daha vardı, bir köşede oturan. Benim yaşlarımda, sakallı, uzun boylu ama en önemlisi, bana oturduğu yerden saygılı bir merakla bakan biriydi bu. Dudağının kenarında her şeyi görmüş, yaşamış bir insanın bilge gülümsemesi saklıydı sanki.

İnsan yüzleri benim için müthiş bir gözlem alanıdır.

Yüzler neler anlatmaz ki... İyilik, kötülük, içinde birçok bulanık anlam taşıyan saflık, dehşet, hırs, kurnazlık, haset, yıkım ve perde perde açılan sırlar... En çok da o yüzün sonu gelmeyen derinliklerinden usul usul taşan, "keşke"ler, yaşanması istenip de yaşanamayanlar. İyi "keşke"ler, pislik, yapışkan "keşke"ler...

Her hayat biraz eksiktir. Eksik, ne kelime, her hayat çok eksiktir... Ve bu eksikleri insan fark etse de yüzü taşır onları... İnsan bizi aldatır ama yüz, er geç bir gün doğruyu söyler, yaşanan onca şeyden sonra geriye, o yüzü gördüğümüz ilk "an"a yeniden dönüp baktığımızda...

İşte, radyonun bekleme odasında beni saygılı bir merakla süzen adam sonunda konuştu:

"Şiirlerinizi severek okuyorum. Ben şiirle uğraşan insanlara büyük bir hayranlık duyuyorum..."

Ezile büzüle teşekkür ettim. Övgüden pek hoşlanmam. Ama yerilmeyi de pek sevmem. Bu konuda hâlâ olgunlaşamadım ne yazık ki...

O da şiirle uğraşıyormuş. Ama geç başlamış yazmaya. Bu yüzden çok hayıflanıyormuş... İlk kitabı çıkmış, ikincisi yoldaymış. "Yoldaymış," derken, gözleri hınzır ama yine de çok masum bir çocuk gibi parıldadı. Ben koca koca adamlarda böylesi bakışları yakaladığımda, onun çocukluğunu düşünürüm hemen. Küçükken nasıl biriydi acaba? Mastürbasyon yapmaya başladığında neler hissediyordu? Annesine yalan söylediğinde yüzü ne hal alırdı?

Onunla ilgili daha neler neler düşünecektim ki, konuşma biçimi hayallerimi sınırladı. Dikkatim oraya yöneldi. Bir an için unuttum çocukluğunu...

Çünkü, konuşması çok vurguluydu. Sanki ağzında bir sürü çakıltaşı vardı. Ama o, ağzında yuvarladığı çakıl taşlarını bir an önce yutup dupduru bir Türkçe'yle konuşmak istiyormuş gibiydi... Ama olmuyordu. Gâvurca söylersek, ciddi bir artikilasyon sorunu yaşıyordu, hem de çok.

Yoksa, başka bir ülkenin vatandaşı da, bir süredir mi burada olduğu geldi aklıma hemen. Hiç içimde tutmam, sordum da.

Kibarca ama biraz da muzip; "*Hayır, buralıyım ben!*" dedi. "*İstanbul'da doğdum. Burada öğretim üyesiydim, o bomba, kafamda patlayana dek...*"

İnsan bir şeyi çok isterse, o ayağına kadar gelirmiş. O an gözlerim fırsatçı bir kedi gibi parlamış olmalı. Ben, tutarlı, sağlam, gerçek, ama ille de ürperten öyküyü ayak seslerinden tanırım... İyi hissetmişim...

Kafasında o bomba patlayana dek ODTÜ'de öğretim üyesiymiş. Görevine son derece bağlı Fizik Doçenti... Ama içinde incecik bir sızı varmış. O incecik sızının daha fazla büyümesi için derin derin nefes almış, hepimiz gibi.

Bir yer var ama o yer neresi? Oranın neresi olduğunu bilmiyorsan, sus, otur! Şükret ve işini olabildiğince iyi yap! Arada bir derin nefesler al!..

Bir hafta sonu İstanbul'da yaşayan annesine gitmek üzere yola çıkmış. Bu sırada sanki büyük bir sır veriyormuşçasına kulağıma doğru eğilip: "Utaniyorum ama yine de size söylemek istiyorum; ben annemi severim ama yemeklerini ondan çok daha severim," deyiverdi.

Sonra da eliyle yüzünü mahcup bir şekilde örttü. Ne yalan söylemeli, bu tuhaf adamı giderek sevmeye başlamıştım...

Bindiği otobüsün şirketini hiç unutmuyorum: "Metro."

Zaten hep Ankara-İstanbul arasında bu şirketle yolculuk edermiş. Gece binmiş otobüse, sabaha doğru annesinin kollarında olmayı planlıyormuş. Daha doğrusu annesinin yaptığı o güzel yemekleri kucaklamayı... Planlamak ne güzel kelimedir. Ama John Lennon, galiba en doğrusunu söylemiş: "*Hayat, siz planlar yaparken olandır...*"

Otobüsün pencere kenarında yolculuk ederken bir ara dalmış; "Annemi mi, yoksa yemeklerini mi daha çok seviyorum" derken muhtemelen... Çok da masum bir sorgulama değil elbette ama siz o bunları anlatırken yüzündeki ifadeleri görüp söyleyiş tarzını bilseydiniz, çok da kızmazdınız, biliyorum.

Bazı çocuklar hiç büyümmez, büyümedikleri için, içlerinden geçeni çok da doğru söylemezler... Kalıbımı basarım ki hücrelerine kadar "Anne"ci bir adamdı karşımdaki... Hem o yaşına kadar bir adam niye evlenmeyi düşünmesin ki... Çünkü "Anne"ci adamlar bilir ki hayatlarına giren hiçbir kadın, onları anneleri kadar sevemez, sevmeyecektir. Üzülürüm bu adamlar için ama, bir taraftan da garip bir şekilde severim onları...

İşte belki de tam bu sırada, annesinin sevgisiyle, yemeklerinin sevgisi birbirine karışmış olan bizim Fizik Doçent'i işin içinden çıkamaz bir haldeyken ama rüyasının bir iki safha ilerisinde bu hiç de masum olmayan sorunu çözümleyeceğine inanmışken; korkunç bir patlama olur başının tepesinde... Hemen oracıkta uzun bir uykuya yatar...

Sadece devletler terörist değildir. Yolcu otobüslerine bomba koyan kişi ya da gruplar da teröristtir! Bu tarz siyasi yorumlar yapmasam duramam, huyum kurusun. Siyaset Bilimi okudum ya. Ama aslında durum son derece trajikti. Sanıyorum o

olayda birkaç kişi hayatını kaybetmişti...

Bugün gibi hatırlıyorum. O bombayı otobüse bırakan kişi sonradan yakalanmış ve suçunu itiraf etmişti. Önce Varan Şirketi'ne ait bir otobüse koymak istemiş ama kapıları kapalı olduğu için Metro otobüsüne koymuş. Hem de tam bizim Fizik Doçenti'nin oturduğu ve rüyasında annesinin yemeklerini gördüğü koltuğun üst tarafına... Çantaların ve özel eşyaların konulduğu bölüme...

Fizik Doçenti'nin uykusu oldukça uzun sürmüş, belki haftalar, belki aylar boyunca... Hatta, "öldü," diye umudu kesmişler ondan bir ara. Ama bir gün uyanmış, o uzun ve ölümcül uykusundan. Bitkisel hayatından çıkmış.

Ve kendine gelir gelmez başında bekleyen hemşireden bulabildiği kadar boş kâğıt ve kalemler istemiş... Ve başlamış deliler gibi, daha önce hiç tatmadığı bir tutkuyla şiir yazmaya... Yazdıkça yazası gelmiş. Hiç tükenmek bilmeyen bir istekle... Şiir yazdıkça kendini hatırlamış, hatırladıkça yazmış, yazdıkça kendini bulmuş. Ve derinden şunu hissetmiş: "Aslında, o bu dünyaya şiir yazmak için gönderilmiş. Ama bunu bilmiyormuş, bilemezmiş. Ta ki bir gece Ankara-İstanbul yolunda bir otobüste, kafasının üstünde bir bomba patlayana dek..."

Bu olayı tıbben kimse açıklayamamış. Kimilerine göre beyindeki sağ lop, sol tarafa, sol lop sağ tarafa geçmiş. Bu yüzden şiir yazmaya başlamış. Yorumlar muhtelif...

Ama gerçek olan bir şey var ki, hastaneden taburcu olur olmaz ders verdiği okuluna gidip fizik doçentliğinden istifa etmiş... O gün bu gündür şiir yazıyormuş... Ama okulunu sevdiği için oradan ayrılamıyormuş... Hele ODTÜ Radyo'nun konuk ettiği şairlerle şiir üzerine sohbet etmekten inanılmaz keyif alıyormuş. O gece de benim için buradaymış...

Bu yüzden kafasında patlayan, onu öldürmeyen ama asıl yaşamına geri çağıran o bombaya kızmak şöyle dursun, şükran duyuyormuş...

Hatta bir ara, bu muhteşem öykü hiç eksik kalmasın diye; sormadan edememiştim: "*O bombayı bırakanlara şu an bir öfke duyuyor musunuz?*" diye...

"Hayır, hayır" demişti, "onlar da işlerini yapıyorlar; kendi adıma hiç kızmıyorum ama ölenler oldu, onlara çok üzülmüş-tüm."

İşte, ben, o geceki şiir programına bu duyduklarımın sonrasını girmiştim. Ne konuştum bilmiyorum; çünkü kafamda hep o vardı... Ona minnettardım; bana eşsiz bir öykü anlatmıştı. Üstelik sağlam ama tuhaf ve bir o kadar gerçek ama, en çok da ürpertici...

Programdan çıktığımda hâlâ orada beni bekliyordu...

Ankara'nın hemen dışındaki Metro otobüslerinin kalktığı terminale beni arabasıyla götürdü. Aslında tek derdi benimle biraz daha şiir üzerine konuşmaktı. Onun dışında gerçekten ince biriydi. İyiliğin ışığı vardı yüzünde. Bombadan önceki yüzünü bilemem.

Otobüs şoförleri, hatta muavinler bile onu iyi tanıyordu. *"İyi bir dostumdur,"* diye tanıttı beni onlara. *"Dostum, şairdir; ona dikkat edin, onu iyi ağırlayın!"* diye sıkı sıkı tembih ederek hem de...

Bense oldukça tedirgindim. "Metro" ismiyle bombayı çokça özdeşleştirmiş olsam gerek; "Ben başka bir şirketin otobüsüyle yolculuk etsem, nasıl olur?" diye sormadan edemedim.

Gülümseyerek; "Merak etme, bir şey olmaz artık; öylesi, bir kere olur!" diyerek omzumu sıvazladı...

Otobüsün merdivenlerini çıkarken; "Eğer başımın üzerinde bir bomba patlarsa, eğer ölmez sağ kalırsam ve gözlerimi açtığımda fizik problemleri çözmeye başlayan biri olursam, ne yaparım?" diye düşünüyordum.

Hayat, eğer öyküler varsa güzeldi... Özellikle, tutarlı, sağlam. Ve en çok da sahici. Ama ille de ürpertici... Hatırladıkça, hâlâ ürperiyorum...

NERİMAN ABLA

Hiç şüphesiz devrimciydi Neriman Abla!..

12 Eylül günlerinde, evine gidip iğne yaptığı fahişeye bir cemse dolusu asker tecavüz etmeden önce de devrimciydi.

Yıllarca sigorta hastanelerinde hemşirelik yapmış, emekliye ayrılınca da hem insanlara yardım etmek, hem de onu geçindirmeyen emekli aylığına üç beş kuruş daha katabilmek için beyaz spor ayakkabısıyla ev ev dolaşır, iğnecilik yapardı.

Kır düşmüş saçlarını hep kısacık kestirirdi. Omuzları hep dikti. Yaz kış rengârenk hırkalarla dolaşırdı. Yüzü, sürekli evleri dolaştığı için güneşten, rüzgârlardan ve en çok da gördüğü acı ve sefaletten dolayı kavrulmuştu. Ama iri, kahverengi gözlerindeki çocuk bakışları, yumuşatırdı o sert, köşeli yüzünü. Gözlerinde ışıklar, sevimli şakalar, masallar, umutlar saklıydı...

Hiç şüphesiz, devrimciydi Neriman Abla!

Kocası yıllar önce Almanya'ya teknisyen olarak gitmiş, orada bir Alman kadınla evlenmiş, bir daha dönmemişti.

Çocukları ise bizdik onun... En küçüklüğümüzü, en çaresiz hallerimizi bilirdi o bizim. Gece altımıza işeyip çarşafı kirletmeyelim diye, annelerimiz bizi ona gönderir, o da tek tek kuyruksokumlarımızın üzerinde bir yere çimdik attıktan sonra: "Koca adam oldunuz, hâlâ altınıza işiyorsunuz!" deyip evimize gönderirdi. Gerçekten işe yarardı bu yaptığı. Belimizi çektiği geceler altımıza işemezdi...

Onun en büyük keyfi maç yaptığımız günler, sahanın kenarına elinde hasır çantasıyla gelip bize margarlini ekmekler hazırlamaktı. Üzerlerine toz şeker dökmeyi de ihmal etmezdi...

Çocukluk düşlerimizden yaptığımız o masum ve o bembeyaz bulut, başımızın üzerinde bizi korurdu. Ancak, kısa sürmüştü çocukluğumuzun bu cennet günleri. Ne başımızın üzerinde düşsel bulut, ne Neriman Abla'nın meleksi sevecenliği hayatın acımasızlığından çekip kurtaramamıştı bizi.

Masalların, oyunların, şakaların, bitip tükenmek bilmeyen turnuva maçlarının, deniz gezintilerinin, neşeli pikniklerin yerini, acı, yıkım, ölüm ve yoksulluk haberleri almaya başlamıştı. Çevremizde, mahallemizde imkânsızlık yüzünden iyileşmeyen hastalar, işinden kovulanlar, geçim sıkıntısı yüzünden boşananlar, çıldıranlar, intihara kalkışanlar, parasızlık yüzünden eğitimi yarıda kalıp çalışmak zorunda kalanlar, evini terk edip bilinmeyen bir yere gidenlerin öyküleri, bizi, öfke, düş kırıklığı, umutsuzluk ve cansıkıntısıyla tanıştıırıyordu yavaş yavaş...

Gözlerimizi, bir kez daha ama bu kez çocukluğun neşesi ve umuduyla değil; hayretle ve merakla yine Neriman Abla'ya çevirmiştik: *"Devrimle düzelir bütün bunlar çocuklar, devrimle... Ama devrim yapmak için dersimize iyi çalışmak lazım,"* diyordu o da bize. "Devrim," sözcüğünün bu anlamda söylendiğine ilk kez tanık oluyorduk. Peki, ya, "ders çalışmak," neyin nesiydi? Sonradan anlamıştık. Kafamızı yalan yanlış bilgilerle dolduran, düşünme ve yorum yapma yeteneğimizi körelten, okuldaki derslerden değil, başka şeylerden bahsediyormuş, Neriman Abla.

İşinden arta kalan vakitlerde bir partinin kadın kollarında ve sendikada çalışıyordu. Kalan zamanlarda da hastalara, yoksullara, başı dertte olanlara yardıma koşuyordu: "Ders çalışmaktan," kastettiği buydu, Neriman Abla'nın...

Sevgililerimizle birlikte olmak için yer bulamadığımızda, aklımıza ilk önce onun bodrum kattaki küçücük, şirin evi gelirdi. Önce: *"Çocuklar, bir gören olursa laf olur!"* der ama sonunda bizi kıramaz, ucunda sevimli bir pinokyonun asılı olduğu anahartarlığını uzatırdı hemen: *"Sakin, kimseye gözükmeyin; sessiz girin, sessiz çıkın!"* der, sonra da beyaz spor ayakkabısıyla yanımızdan çabucak uzaklaşır, "dersini yapmaya" giderdi.

Bir yaz ikindisinde, Neriman Abla'nın evinde, sevişme sonrasının o haklı, o masum uykusuna kendimi teslim etmeden önce, duvarına asılı fotoğrafta görmüştüm; o günden sonraki hayatıma yön verecek o zeki bakışlı, muhteşem sakalları olan adamı. Neriman Abla, bize, onu, "Kral Marx," diye tanıtmıştı. Çok kısa bir sürede neyin ne olduğunu öğrensek bile, bizim aramızda Marx'ın ön adı hiç değişmedi.

Çelişkiler bizi oradan oraya savuruyor, baskılar altında bun alıyor ve hızla yoksullaşıyorduk "Ama olsun bizi seven, düşünen, kollayan bir kralımız var," diye düşünüyorduk: Evet, Kral Marks'tı, onun adı!

Mitingten mitinge koştuğumuz, sokak duvarlarını iddialı afişlerle donattığımız, artık kimseye sürpriz sayılmayan korsan gösterilerle devleti şaşkına çevirdiğimiz, gökyüzüne gözükara bildiriler fırlattığımız ve gözaltına alınmaları adeta sıradan bir soğuk algınlığı gibi gururla yaşadığımız o yaşamla ölümün birbirinden rol çaldığı günlerde, kimin aklına gelmişti Neriman Abla'ya o yersiz şakayı yapmak bilmiyorum ama nedense fikir ortaya atılınca hepimiz istisnasız ortak olmuştuk bu günaha...

Taksicilik yapan bir arkadaşımızın arabasında kurduğumuz telsiz sistemiyle o gün radyosunu dinleyerek evinde temizlik yapan Neriman Abla'nın önce dinlediği şarkıyı kestik; ardından kalın ve tok sesli bir arkadaşımız mesajı kesin bir ifadeyle okudu:

"Dikkat!.. Dikkat!.. Devrimci halkımıza önemle duyurulur! Devrimci Marksist Güçler şu andan itibaren iktidara el koymuştur!.. İkinci bir emre kadar sokağa çıkmayın ve yeni bildirimizi bekleyin!.. Halkımıza önemle duyurulur!.."

Ve bu mesajın hemen ardından içinde devrimci marşı olan bir kaseti koyduk teybe...

Hepimiz büyük bir heyecanla Neriman Abla'nın: "Çocuklar, devrim oldu! Yaşasın, devrim oldu!" diye sokağa fırlamasını bekliyorduk. Ama Neriman Abla bir türlü evinden çıkmıyordu. Sonunda beklemekten vazgeçip evinin bahçe kapısından girip

penceresinden içeri baktık. Elinde temizlik beziyle divanına oturmuş kara kara düşünüyordu. Yüzü sapsarıydı. Bizi görünce hemen toparlamaya çalıştı kendisini. Penceresinin yanına gelip büyük bir dikkatle ifadelerimizden bir anlam çıkarmaya çalışırken: *"Çocuklar, radyo da söyledi demin; yoksa yanlış mı duydum, devrim mi olmuş?"* diye sordu bütün gücünü toplayarak.

Neriman Abla'nın bu hali bizi derin bir düş kırıklığına sürüklese de son bir ümitte oyunumuzu sonuna dek oynamaya kararlıydık. En yapmacık tavırlarımızı takınarak ve neredeyse son gücümüzle: *"Evet, Neriman Abla, düşünsene, devrim oldu! Sonunda oldu, müjdemizi isteriz!"* diye bağırdık...

Neriman Abla göstermelik sevincimize hiç aldırmadan kaygılı bir sesle: *"Herşeyi kamulaştırırlar mı acaba çocuklar?"* dedi ansızın.

Aramızdan biri bilgiç bir tavırla: *"Bütün fabrikaları, tarlaları hatta evleri bile kamulaştıracaklarmış,"* diye öne atılınca, Neriman Abla adeta ağlamaklı bir sesle: *"Ama olur mu? Ben bu evi ne zorluklarla aldım,"* dedikten sonra; elindeki temizlik beziyle halının üzerine boylu boyunca düştü. Bayılmıştı!..

O günden sonra evine kapandı Neriman Abla. Özür dilemek için kapısını çaldığımızda bile bize kapısını açmadı. Belli ki, bize çok kırılmıştı. Çünkü onu fazlasıyla utandırmıştık. Hiç beklemediği anda ruhunu çırılçıplak soyup ortaya koymuştuk. Çünkü iktidara kim gelirse gelsin, kendisinden bir şey alıp götürceğine inanıyordu. Bu gizli korku, ruhunun derinliklerine sınıksı sarılmış pusuda bekliyordu.

Çünkü o hayatı boyunca yoksul yaşamış ve haksızlığa uğramıştı. İktidara gelen her yeni hükümetle sofrasındaki bir lokma eksilmiş, yapılan her askeri darbeyle son özgürlüğü elinden alınmıştı.

O hasretle beklediği devrimin bile; canıyla tırnağıyla satın aldığı evini elinden alacağından korkmuştu bir an.

Bu gizli korkusu dışında; hiç şüphesiz, devrimciydi Neriman Abla!..

“BİR TERÖRİSTİN KULAK MEMESİ”

Geceleri evde kalamadığım günlerdi. İşimi bitirdikten sonra Balıkpazarı'ndaki meyhaneme geldim. Tek başıma oturup içkimi içmeye başladım. Yalnızlığa o sıralar pek tahammül edemiyordum ama hem dışarıda insanların içinde; hem de kendi başıma kalmak daha iyi geliyordu bana...

Bir ara cep telefonum çaldı. Uzun bir süredir bana internetten e-mail gönderen bir bayan okurumdu arayan.

“Taksim'deyim; eğer yakınlardaysanız, sizinle görüşmek istiyorum!” dedi.

Önce tereddüt ettim, o an kendimle kalmak istiyordum. Bir taraftan da onunla sohbet etmek istediğim geçmişti aklımdan. Daha önce hiç yüz yüze görüşmemiştik. Bulunduğum yeri söyledim, yarım saat sonra geldi.

30-35 yaşlarındaydı. İyi giyimliydi, bakımlıydı. Güzel mi yoksa çirkin mi olduğunu anlayamadım. Ama yüzünde tuhaf bir ışık vardı. Ve gülümsemesi çok güzeldi. Zorlama bir nezaketle yanıma geldi, el sıkıştık. Oldukça heyecanlı görünüyor, arada bir etrafına bakıyordu...

“İnanamıyorum!.. Sizinle burada karşı karşıya oturduğuma, hâlâ inanamıyorum!” diyordu sık sık...

O kadar heyecanlı, bense o kadar kederli ve durgundum ki, bazen benden mi yoksa bir başkasından mı bahsettiğini anlayamıyordum... Şarap söyledi, pek fazla bir şey yemiyordu. Ama konuşmaya çok ihtiyacı vardı. İkide bir:

“Burada olmak ne kadar güzel bir şey, hep buraya mı gelirsiniz?” diye soruyordu..

“Evet, sıkça buraya gelirim...”

“Yalnız mı yaşıyorsunuz?”

"Evet, yalnız yaşıyorum; bir de köpeğim var..."

O ise eşinden bir süre önce ayrılmıştı, bir de kızı varmış.

"Annelik çok güzel bir şey," dedi, ben hiç sormadan.

Gülümseyişinin altında gizli bir acı saklıydı sanki.

"Ben de kadın olsam, mutlaka anne olurdum!" diye yanıtladım, biraz da hoşuna gitsin diye...

"Ben de sizin yerinizde olmak isterdim, ne güzel bir şey yazmak. Ben mektup bile yazamam doğru dürüst..."

Ne diyeceğimi bilemedim o an. Gizli bir mahcubiyet duymadım, desem yalan olur.

"Yazdıklarınızı yaşıyor musunuz gerçekten, onlar yaşadıklarınız mı?" diye sordu ansızın.

"Çoğunu yaşıyorum."

"Ama yaşanmasa da yazılır," diyemedim. Çünkü okuduklarının yaşanmış olmasını istiyordu. Bu ona heyecan veriyordu.

"Çok acı çekmiş olmalısınız."

"Herkes kadar," diye yanıtladım.

"Bugün çok ağladım."

"Hayrola, niye?" diye sordum.

"Babam ve Oğlum' filmine gittim, beni çok etkiledi. İnsanlar ne acılar çekiyor, değil mi?"

"Evet, bu ülke, maalesef böyle!"

"Ben, sizin aşk yazılarınızı seviyorum. Siyasi yazılarınız bana pek hitap etmiyor. Zaten siyasetten de pek hoşlanmam."

"Neden?"

"Bilmiyorum, siyaset bana yalan gibi geliyor. Sıkıcı, boş."

"Siyaset çok önemli aslında. Çektiğimiz acıların büyük bir bölümü, yaşadığımız baskılar, o filmde gördüğünüz acılar, siyasi yapılardan kaynaklanmıyor mu?"

"Bilemiyorum. Beni asıl ilgilendiren, aşk ve yalnızlık."

"Anlıyorum."

Bir şirkette sekreterlik yapıyormuş, geçen hafta ayrılmış. Bir miktar parası varmış. Kocasından yardım almıyormuş. Bir çırpıda anlattı bunları... Sanki yıllardır tanışıyor muydunuz gibi rahat ve sere serpe konuşuyordu benimle..

"Bir an önce iş bulmalıyım, yoksa çok zor durumda kalacağım. Aileme de yük olmak istemiyorum, kızım okula gidiyor."

"İşte, bakın, yine geldik siyasi konulara!" dedim. Niyetim, biraz olsun kendisiyle yüzleştirmekti onu... "İşsizlik, ekonomik sorunlar, kızınızın eğitimi... Bütün bunlar eninde sonunda hep siyasete çıkıyor..."

"Ama yine de ben sizin aşk yazılarınızı seviyorum," diye karşılık verdi muzip bir gülümsemeyle; bu konuda pek ikna olacak gibi değildi...

"Size ilginç bir şey anlatayım mı? Bakın, başıma geçen gün ne geldi?"

"Ne geldi?"

"Ben yıllardır kaçak elektrik kullanıyordum. Bizim elektrikçi sonunda bunu tespit etmiş. Geçen gün kapımı çaldı. Durumu anlattı. Bunun hapis cezası da varmış. Faiziyle beraber 1 milyarı da bulacak elektrik borcu. Buz kestim, ne yapacağımı bilemedim. İçeri aldım, kahve yaptım kendisine. Bana birden şunu söyledi. 'Bakın, yıllardır ben size âşığıyım. Eşinizden ayrıldığınızı biliyorum. Ben de bekârim. Eğer evlenme teklifimi kabul ederseniz bu elektrik borcunu silerim, kaçak raporunu da yırtarım. Üç gün sonra geleceğim, o gün kararınızı bana bildirin.' Evet, durumum bu. Elektrikçi gelecek yarın. Ben ona ne diyeceğim? Onunla evlenmeyi asla, düşünmem, fakat hayatım da ona bağlı. Siz ne dersiniz, Ona ne diyeyim? Aslında iyi bir adama benziyor."

Ben de şaşırılmıştım. Ne diyeceğimi bilemedim... Sonra aklıma ilk gelenleri söyledim:

"Gerçekten, zor bir durum. Bir yakınınızdan mutlaka o parayı bulmalısınız. Ya da bir şekilde memuru ikna edin. Bu yüzden o adamla evleneceğinizi hiç düşünmem. Ama inanın, çok garip bir teklif bu. Böyle bir şeyi ilk defa duyuyorum..."

"Zaman kazanmam lazım. Belki ona biraz umut verebilirim. Ama daha sonra ikna etmenin yollarını düşünürüm. Bu borcu ona ödeyebileceğimi sanmıyorum. Kimseden isteyemem bu parayı. Hele, bu işsizlik ortamında..."

Birden nasıl olduysa bambaşka bir konuya geçti...

Bu kadının duyguları ne kadar hızlı değişiyordu. Şaşmamak elde değildi...

"Biliyor musunuz, ben, pat, diye âşık olmak isterim. Böyle yolda giderken ansızın. Bugünlerde bunu çok istiyorum."

Gülümsedim.

"Bakın, öyle, pat, diye aşk biraz zor. Aşk, hiç beklemediğiniz anda gelir."

Şarabın etkisiyle olacak, giderek daha hızlı bir şekilde konudan konuya atlıyordu. Arada ayıp olmasın diye bir şeyler söylemek istiyordum ama o hep, "Sözünüzü balla kestim," diyerek kendi konularına geçiyordu...

"Ben aslında bütün günümü doldurmak isterim. Hiç kendimle ilgili şeyler düşünmek istemem. Çünkü düşününce, insan karamsarlaşıyor. Param olursa, dans kursuna gitmeyi düşünüyorum. Sonra İngilizce. Meditasyon öğrenmek istiyorum mesela. Hatta takı kursları çok zevkliymiş, takı kurslarına gideceğim. Mesela, "ebru" öğrenmek istiyorum. Bütün günüm dolsun istiyorum. Dolsun ki, kendimle baş başa kalmayayım..."

Artık hiç söze girmiyordum. Nasılsa, o, hep 'balla kesecekti'... Bir an dalgınlaştı ve sonra yine bir yerlerden bulup çıkardığı yeni bir heyecanla konuşmasına devam etti...

"Biliyor musunuz, ben kuzenimi çok severim!"

"Nerede kuzeniniz, neyle uğraşıyor?" diye sordum.

"Kuzenim askere gitti."

"Öyle mi?"

"Hakkânî'de Komando."

"Kolay değil. Orada askerlik koşulları çok ağırdır, sanıyorum."

"Evet ama çok cesurdur o, dayanıklıdır. Ona çok güvenirim."

"Anlıyorum."

"Ondan bir şey rica ettim, biliyor musunuz?"

"Ne rica ettiniz."

"Minik bir hatıra."

"Hatıra mı, nasıl bir şey?"

"Bir kulak memesi getirmesini istedim ondan."

"Kulak memesi mi, nasıl kulak memesi?"

"Bir teröristin kulak memesi!"

"Şaka mı yapıyorsunuz siz?"

"Hayır, hayır, çok ciddiylim!"

"Ölü bir insanın kulak memesini istiyorsunuz ondan?"

"Ne var bunda? Çok rica ettim, mektup yazdım ona. Sanırım, gönderecek. Ben de hatıra olarak onu saklayacağım."

Kan beynime sıçramıştı...

"Bakın, beni çok şaşırttınız. Ben ne diyeceğimi bilemiyorum size. Üstelik benim yazılarımı okuduğunuzu söylüyorsunuz, aşktan bahsediyorsunuz. Ve şimdi böyle bir şey istiyorsunuz, kuzeninizden. İnanın, allak bullak oldum!"

Bu kadar tepki duyacağımı tahmin etmemesi beni daha da sinirlendirmişti.

"Ben sizi kırmak istememiştim."

"Ama kırdınız. Çok kırdınız hem de."

"Ay, ne yapabilirim sizin için. İnanın, sizin bu kadar tepki göstereceğinizi tahmin edememiştim."

"Tahmin edemediniz mi? Siz ne dediğinizin farkında mısınız?"

Yüzü gölgelenmişti. Titreyen alt dudağını dişleriyle ezme-ye çalışıyordu. Gözleri iri iri açılmıştı.

"Ne olur, bağışlayın beni. Sanıyorum saçmaladım. Unutun, bu söylediklerimi, unutun. Ne olur..."

HATA YAPTIYSAM ARAMIZDA KALSIN

Zincirlerimden boşanmış gibiydim. Peş peşe sigara yakıp söndürüyordum.

“Böyle bir şeyi unutmak kolay değil ki! Söylediğiniz şey çok korkunç bir şey!”

“Hay, Allah; nasıl yapsam? Beni nasıl bağışlarsınız?..”

“Yool.. Sizi bağışlama hakkım yok benim! Sadece çok üzüldüğümü söylemek istiyorum.”

“Ben kalksam iyi olacak herhalde. Gecenizi de mahvettim.. Özür dilerim!”

“Siz bilirsiniz!”

Şarabından son bir yudum aldı, mantosunu giydi, çantasını koluna astı. Elini uzattı, el sıkıştık.

“Umarım, sizi çok kırmamışımdır! Arada sırada size mesaj yazsam cevap yazar mısınız? Bu aralar çok ihtiyacım var, çok yalnızım.”

“Bilmiyorum, biraz kendimi toparlamam lazım.”

“İyi geceler!”

“İyi geceler!”

Meyhanenin kapısından çıkarken, bana son kez baktı ve gecenin karanlığında kayboldu...

Bense yalnızlığıma döndüm yeniden... Yalnızlığımın bana daha az acı verdiğine iyice inanmıştım artık...

Ve bir daha hiç görüşmedik...

BACIM SAZ

"Gel, bir girip bakalım, ne yapabilirler ki bize," diye arkadaşımı rahatlatmaya çalışıyordum; çalışıyordum ama aslında ben de biraz çekinmiyor değilim.

Beyoğlu'nda, Asmalımesçit'te sokağa bakan, camları katrana boyanmış ama kurnaz kurnaz göz kırpan renkli ışıklarıyla dışardan bize hiç de güven vermeyen bir pavyonun önünde duruyorduk. İkimiz için de Beyoğlu'nda böyle bir pavyon, öteki'ydi, yabancıydı, oldukça tehlikeli, biraz da lanetliydi...

Pavyonun kapısının önünde bir süre tedirgin bir kararsızlıkla bekledikten sonra, *"Olsun, lanetlenmiş yerleri de tanımamız gerekir,"* diyerek pavyonun kapısından içeri biraz da sahte bir cesaretle girdik...

Önce hüznü ve ekşi bir alacakaranlık karşıladı bizi. Sonra da alkol, talaş, küf ve ucuz parfüm kokusu. Biraz şaşkın, biraz küçümseyen; ama tedirginliğimizi belli etmemeye çalışarak kendimize bir yer aradık. Bir masa bulup oturduk. Tuhaftı, bize bir şey olmamıştı!..

Etrafımızda olup biteni anlamaya ve yorumlamaya çalışırken; birden sahnenin önünde beyaz soket çorapları, pileli eteği, hercai tokasıyla, 9-10 yaşlarında bir kızın sek sek yaparak oradan oraya koştuğunu görünce, gerçeküstü bir filmin içinde hissettik kendimizi.

Kamera küçük kızın soket çoraplarından pavyonun tavanına yükseldi. Ve orada da asılı rengârenk balonları, süslü gra-

pon kâğıtlarını gördük. Ve birden üzerimize konfetiler yağmaya başladı. Konfetilerin yarattığı şakacı bulutun ardından, orta yaşlı, en az üzerimize yağan konfetiler kadar muzip ve neşeli bir konsomatris, üzerinde titrek mumlar olan bir çikolatalı pastayı sahnenin önündeki bir masaya vefalı alkışların eşliğinde getirdi. Ve spot ışıkları bu defa onlar için yandı sahnede.

Soket çoraplı küçük kız, pastasının mumlarını söndürdükten sonra, o pavyonun konsomatrislerinden biri olan, şişman, boyalı ve kendisine yoğun duygularla bağlı olan annesine sevginin o vaz geçilmez şiddetiyle sarıldı ve öptü.

Biz, tam, *“Pavyonda bir konsomatrisin kızının doğum günü’* romanını nerede okumuştuk?” diye düşünürken, önümüze kallavi kremalı pastalar geldi. Pos bıyıklı, iriyarı ve sevecen bakışlı garson mu koruma mı olduğu ilk anda anlaşılamayan bir adam önümüzde hafifçe eğilerek, *“Bugün sizi buraya Allah gönderdi; artık bizim misafirimizsiniz!”* dedi.

Şaşkınlıktan ne diyeceğimizi bilemiyorduk. Ardından limonatalar geldi.

Evet, ürktüğümüz, öteki, yabancı, hatta biraz da lanetli sandığımız bu yerde bir anda Tanrı misafiri olmuştuk. İşte, bizi asıl bu durum şaşırtmıştı.

Konsomatrisinden, doğum gününü kutladığımız soket çoraplı küçük kızına, sazcısından korumasına kadar öpüşüp el sıkışıp vedalaştığımız bu pavyondan ayrıldığımızda; hüzünlü bir utangaçlık, kederli bir şaşkınlık içindeydik.

Tuhaftı, bu pavyona bir an cesaret edip de girmeseydik buraları hep kafamızda bizden çok ayrı hayatların yaşandığı; hatta gizliden gizliye düşmanlık duyduğumuz yerler, olarak düşünmeye devam edecektik...

Aslında çözülmenin eşliğindeki ülkemizin, Türkiye'nin de dramıydı bu. Bu ülkede de birbirlerini yeterince tanımadan, yabancı, öteki, düşman, hatta, lanetli, ilan eden, toplumsal, etnik ve siyasal gruplar, kurumlar ve kişiler, yargılarını, koşullan-

malarını sınamak için bile öteki'ni tanımak yolunda bir çabaya girmiyorlardı. Çünkü, karalamak, harcamak, yok saymak, düşman bellemek, tanımaya ve anlamaya çalışmak; kim bilir belki de kazanmaktan ve dost kalabilmekten daha kolay geliyordu..

Oysa, özgürlük, eşitlik ve esenlik içinde varolmak, hiç de kolay değildi.

Öyleyse kimsenin kimseyi anlamak için hiçbir çaba göstermediği bu paramparça ve bu cehennem ülkede, umutsuzluktan kahrolarak yaşamayı hak ediyorduk!..

GİZLENDİĞİ YERDE VURMUŞTU ONU HAYAT

Bazen mantıksız, çoğu kez duygusaldı; bazen aptallık derecesinde cesur, kimi kez hiç ummadığı kadar korkaktı. Sabırsızdı ama hayat ona yine de beklemeyi öğretmişti...

Bu acımasız hayat karşısında komik sayılacak kadar hayalperestti. Karşılaştığı hiçbir şey özledikleri değildi. Bu yüzden önüne çıkan kimi imkânları ya görmezden geldi ya da değerlendirmek istemedi...

Hiç çocukları olmayan bir akrabasının manevi evladı olmayı reddetti. Çünkü işin içinde bu aile büyüğü ölürse, ona kalacak çok yüklüce bir miras vardı. Yakınları, "Kabul et," dediler, "kabul et, geleceğini garanti altına al!" Hiçbir zaman geleceğin nasıl garanti altına alınacağını bilmek istemedi, aklı basmadı buna. Kabul etmedi. "Ben sosyalistim, paylaşılmamış zenginliğe, mülkiyete, özellikle de mirasa karşıyım," deyip işin içinden çıktı.

Oysa o sıralar okul giderlerini karşılamak için ara ve yaz tatillerinde pazarcılık yapıyor, semt pazarlarında meyve ve sebze satıyordu... Parayı, güvenceyi, düzeni değil; hayatı, hayatın sürprizlerini, arkadaşlığın o inanılmaz büyüsünü, dayanışmasını, kalpten nefesini seviyordu...

Bir gün o zengin akraba öldü ve yüklüce miras Kur'an-ı Kerim Vakfı'na bağışlandı. Ailesi bir süre küstü ona. "Kabul etseydin, senin sayende biz de rahat edecektik," dediler. Ama o hiç hayıflanmadı bu duruma, parasızlıktan aç kaldığı günlerde bile hayıflanmadı. Dünyayı reddettikçe başka bir dünyayı kazandığını, belki de ilk kez bu kadar iyi anlamıştı.

O sene iki kardeşiyle birlikte yattığı odasının duvarına Che Guevera'nın dev posterini yapıştırdı. Posterin altında şu yazı-lyıdı: *"Gerçekçi ol, imkânsızı iste..."*

Bu sözün anlamını henüz o yaşlarda tam olarak bilemiyor ama içten içe sezinliyordu. Garip bir sır saklıydı sanki bu söz-de. Yürekten okunduğunda insanın kalbini sımsıcak bir dalga gibi kavırıyor, akıldışı bir sevgiye, akıldışı bir umuda götürüyor, beklenmedik bir anda yepyeni yolculukların kapısını aralıyordu... Bu sırrın peşinden koşmak güzeldi. Bu sırrın peşinden koşarken ölmek bile güzeldi... Bu güzelliğe ulaşabilmek için, "en değersiz varlığı olan canından" başka, verebilecek bir şeyi olsa onu da verirdi... Ama yoktu. Fikri hür ama kendi yoksul-du. En sıradan ihtiyaçlarını bile karşılayamayacak kadar yok-suldu. Ayakkabı, pantolon, sigara parası için; yol kitap, dergi, yemek parası için çalışmak zorundaydı.

Bir gün, mahalleden bir arkadaşıyla birlikte portakal satar-ken, ansızın korkunç bir tipi bastırdı. Neredeyse bütün serma-yelerini yatırdıkları portakallar, bir anda kar altında kaldı. Sa-dece terazilerini kurtarabildiler kar altından, bir de canlarını. Tren istasyonuna zor bela sığındılar. Terazi ondaydı, bir de bozuk paralar. Cebinden para çıkartıp bilet almak zorundaydı. Ama iki eli de soğuktan teraziye yapışmıştı. Donmak üzereydi elleri. Arkadaşı bu durumu fark edip teraziye yapışmış, ellerini oradan kurtarıp onları hızlı hızlı ovuşturmaya başlamıştı...

Yıllar geçse de bu olayı, bu anı hiç unutmadı. Hep derin bir sevecenlikle andı, ellerini ovuşturan arkadaşını. Arkadaşı daha sonra bilgisayar ve internet alanında son derece sivrildi. Şirketler kurdu. Yatırımlar yaptı. Oysa onun için hep o karlı kış günü, ellerin ovuşturan sadık dostu olarak kaldı.

Kimi kez onu aramak istediğinde, karşısına iki üç sekreter çıktı. Sekreterlerin, "Kim arıyordu, Efendim?" sorusuna; belki çocukçaydı ama o günlerin anısını onda hiç eksilmeyen şef-katiyle yeniden aydınlatmak için; *"Bostancı Pazarı'ndan arka-daşı dersiniz, o beni hatırlar!"* dedi...

Arkadaşı telefona çıktığında, yarı şaka, yarı ciddi: “*Oğlum beni personelime rezil ediyorsun, başlatma Bostancı Pazarı’ndan,*” dediğinde hiç alınmadı; iyi ki yaşamıştı, iyi ki yaşatmıştı o anı arkadaşı ona...

Yıllar sonra bir panel için gittiği Danimarka’da, geç bir vakit oteline dönerken, gecenin o korkunç ayazında durakta otobüs bekleyen bir zencinin kendisini yanına çağırıp elleri soğuktan donduğu için paltosunun cebinden bilet parasını çıkartmasını rica ettiğinde, o günü andı ve dünyanın her yerinde insanların aslında birbirine inanılmaz ölçüde benzediğini anladı ve bunu hiç unutmadı...

Yaz tatillerinde karayollarında çalıştı. Elinde küçük, kırmızı bir bayrak, tozlu ve yorgun kamyonları durdurdu. Yüklerini ölçtü. Kamyon şoförleriyle tanıştı. Önemsenmek hoşuna gitti. Ama en önemlisi, alın teriyle para kazanmanın ne denli zor olduğunu öğrendi. Şantiyede, yol kenarlarında kurdukları çadırlarda birlikte çalıştığı arkadaşlarıyla aynı tencereye kaşık salamanın ne denli zevkli bir şey olduğunu da...

Yedek parça pazarlamacılığı yaptı. Elinde, küçük çantası, ülkesini, şehir şehir, kasaba kasaba dolaştı. Dükkân sahipleri kimi kez o daha kapıdan içeri girmeden, yedek parça örneklerini göstermeden, elleriyle küstah bir işaret yapar, onu terslerlerdi... Kimi kez saatlerce uğraştırır, sonra yarı alaycı bir ifadeyle, “İhtiyacımız yok!” diye kapı dışarı ederlerdi.

Pazarlamacılık yaparken, fazla para harcamamak için en kötü yerlerde karnını doyurur, en kötü otellerde kalırdı. İstanbul’a döndüğünde ise, hesabına çalıştığı firma ya primlerini hakkıyla ödemez ya da siparişleri aldıktan sonra onu bir sebep bulup işten kovardı... Nedense, çok üzülmezdi o yaşlarda karşılaştığı haksızlıklara... Çünkü henüz çok gençti ve önünde uzun çok uzun yıllar vardı.

Hem, o, odasındaki posterin altındaki yazıya vurgundu bir kez: “*Gerçekçi ol, imkânsızı iste...*”

İstediği başka bir şeydi onun. O bu dünyada geçerli olan ve herkesin peşinde koştuğu bir şeyi istemiyordu kil..

Gençliğinin sonuna dek yaz tatili nedir hiç bilmedi. Ya olmadık işlerde çalıştı, ya da mahallesindeki yoksul insanların çocuklarına, para almadan, almayı düşünmeden ders verdi.

Lise yıllarında sık sık intihar etmeyi düşünürdü ama intihar edecek kadar cesur değildi; bu yüzden kendisini bütünüyle derslere adadı. Arka sıralarda oturan, dersleri dinlemeyen ve fırsat buldukça okuldan kaçan arkadaşlarına özendi, en çok...

Düşlerinde en çok kahraman olmayı hayal etti. Topluma yön veren, insanlara adalet dağıtan, cesur bir kahraman. Bir de sevgilisi olsun istedi... O uzun, o bitmek bilmeyen gençlik yıllarında sevgilisi hiç olmadı. Kahraman olmak içinse, önce sosyalist olmaya karar verdi.

Üniversite yıllarında, yoğun sigara dumanı ve gergin bakışların altında gece yarılarına kadar süren seminer çalışmalarına katıldı. Dünya ve insanlar hakkında bilmediği ne varsa bir an önce öğrenmek istiyordu. Çünkü seminerlerde dinledikleri ve oraya gelen gazete ve dergilerde okuduğu yazılara göre o güne dek öğrendiği şeylerin neredeyse tamamı yalan ve yanlıştı...

O günlerde kendisine en çok, Jack London'ı örnek aldı. Günde on sekiz saat bir lokantada soğan ve patates doğrayan, kalan 4 saatinde kitap okuyup öykü yazan, geceleri en fazla saat uyuyan, Jack London'ı...

Semt pazarlarında, okul önlerinde örgütünün gazetesini sattı. Dünyanın o güne kadar gizli kalmış ne kadar hakikati varsa, elindeki gazetede yazıldığına inandı. En yoksul, en hücre semtlerde, yağmur, çamur demeden ve orada her an karşılına çıkacak olan karşıt görüşteki insanların silahlı saldırı olasılığına hiç aldırmadan, örgütünün görüşlerini yaydı.

Etrafına toplanan insanlara haykırırken, dünyanın en kutsal sözlerini söylüyormuşcasına gurur duydu kendisiyle. İn-

sanlığın kurtuluşu adına ölümü göze alan bir şövalye gibi hissetti kendisini. Zaten o yıllar, en büyüğü, söyleyenlerin içine en çok işleyen slogandı o: "Ölüm nereden gelirse gelsin, hoş geldi, sefa geldi." O yıllar, yaşamı, en kolay vazgeçebileceği eşyasıydı sanki...

Köyden henüz göç etmiş ve başını sokacak evi olmayan yoksul insanlara yapılan gecekondu inşaatlarında çalıştı. Çoğu kez bu çalışmalar sırasında jandarmalarla silahlı çatışmalar çıkar, arkadaşları gözleri önünde ya can verir ya da yaralanırdı.

Okula, diye çıktığı eve, üzerine arkadaşlarının kanı sıçramış çamurlu pantolonlar ve ayakkabılarla dönerdi.

Yüzündeki belki de o en derin çizgiler, ölen arkadaşlarını toprağa verirken kazındı... Bütün bu ölümler, bütün bu yok oluşlar o yıllar çok hızlı yaşanıyordu ama tortusu derin bir şekilde içine çöküyordu... Yıllar içinde bu tortu karakterini belirleyecekti.

Her yerde öyle büyük bir öfke ve öç salgını hüküm sürüyordu ki, ayakta kalmak ve var olduğunu kanıtlayabilmek için sadece fedakâr, iyi kalpli ve ölümü göze almak da yetmiyordu, hem de hiç yetmiyordu... En çok, acımasız olmak ve amaç için her aracı meşru saymak gerekiyordu artık...

Ne yazık ki kahramanlığın ölçüleri hızla değişiyordu... Kolsuz ve ölçüsüz bir şiddet, bütün hayallerini, bütün umutlarını örtüyordu... Lise yıllarında kendini öldürememişti, üniversite yıllarında ise karşıt bir görüştekini... O dönemin kahramanlığına içi hiç acımadan veda etmiş ama yine de yaşıyor olmak ona hiç bir sevinç vermemişti...

Kirli bir kanla gölgelenen, uzun ve uğursuz bir gece gibi bitmek bilmeyen üniversite yıllarında da hiç sevgilisi olmamıştı... Çünkü o yıllar insan sadece silahına sevgili olabilirdi, bir de çok uzaktaki ütopyasına... Onun silahı hiç olmadı. Çevresindeki kadınlar ise, ebedi kız kardeşleriydi... Birlikte ölüme koşan insanların el ele tutuşması bile yasaktı...

Bir kadınla ilk kez bir genelevde birlikte oldu. Genelevdeki odanın duvarına asılı çıplak bir kadın posterinin altında şunlar yazılıydı: *"Filiz, sen bu düzenin bataklığında açan bir çiçeksin. Sosyalist Ali..."*

Askerliğinin ilk aylarında, komutanın tekine, "Efendim," dediği için, berbat, koşulları en kötü birliğe gönderildi. Erlerin bazıları sakat, bazıları ise zekâ özürliydi. Toprağın altına gömülmüş, çamurdan çay ocağında, eğitim saatlerinden arta kalan zamanlarda en çok Edip Cansever'in şiir kitaplarını okudu: Eylül, en umutsuz sesiyle gelmiş, ağustoslar kirlenmiş, özlemler ve hayaller tragedyaya dönüşmüş, kahraman olmak isteyenler kimsesiz ve mutsuz birer Tanrıya dönüşmüştü...

Ama hayattan kopamıyordu yine de. Sabahları askerlerle beraber terk edilmiş köylere doğru koşarken, gözlerinin arkasında aşkın o kutsal yüzü saklıydı artık...

Yoksa, dayanamazdı askerliğe, dayanamazdı o kokuşmuşluğa, o çaresizliğe... Dönüşte, o kutsal yüzle evlendi. Onu hayata bağlayan o kutsal yüz, ruhunun kiracısı olmuştu artık. Acıtan, incindikçe inciten, onu yalnızlığına kovalayan kiracısı olmuştu...

Kendini öldürememiş, kahraman olamamış, hep uzaktan sevmiş, hep kırılmış, incitilmiş ama yine de kimseyi öldürememiş, evliliğini bile sürdürememiş ve kovalandığı yalnızlığında şuna inanmış ve inandırılmıştı:

Yaşamayı beceremiyordu o...

Bunu anladığı an yazmaya başladı... Her şeyden, kendinden bile daha çok yazı yazmayı seviyordu. Artık yazarak kendini öldürüyor, yazarak kahraman oluyor, o acılarla dolu gençliğinde, ona onca mutsuzluğu yaşatanları yazarak öldürüyor, o uzun gençliği boyunca yanına bile yaklaşmadığı ve hep uzaktan sevdiği kadınların kalbini yazarak kuşatıyordu...

Oysa, hayattan kaçmak, kendine sığınmak için yazıyordu. Çünkü, sadece yazarak istediği hayata ulaşıyordu.

Çok istediği halde hayatına geçiremediği her şeyi yazısında yaşıyor, yazısında hissediyordu. O yoksul, o sonsuz acemilikler, o yetersizliklerle dolu hayatını yazarak gizliyordu.

En yakınındakiler bile onu bu düzenin ahlakıyla ve önyargılarıyla yorumlayıp bir kalıba soktuklarında, yazdıklarına onca saklandığı halde canı yine de çok acıyor, biraz daha derine, sözcüklerin altındaki o kana; binlerce isimsiz insanın, unutulup gitmiş o binlerce ıstırabın içine gömülmek... gömülmek istiyordu...

Çünkü yazarken kendisi olmasına izin vermeyen bu hayat, ona bu hakkı yazarken bile vermiyordu...

Hayatını kurban ettiği yazı bile, bu acımasız, bu şefkatten uzak hayatın bir parçası olup çıkmıştı...

Hep imkansız istemişti o, imkânsız...

Ama sonunda gizlendiği yerde vurulmuştu...

Adı: Cezmi Ersöz'dü...

ÇALIN KAPIYI, MUTLAKA AÇILACAKTIR...

Birkaç yıl önce, yaz aylarından birindeydi. İzmir Mezopotamya Kültür Merkezi'nde bir söyleşim vardı. Söyleşiyi tamamladıktan sonra, derneğin fuayesinde okurlarımla sohbet ediyordum. Yanıma üç genç kız geldi. Yirmili yaşlarında, coşkulu, hayat dolu gençlerdi. Çok heyecanlı görünüyorlardı. Beni sevdiklerini, beni burada görmüş olduklarından dolayı çok mutlu olduklarını, söylüyorlardı. Ayaküstü biraz sohbet ettik. Daha sonra, *"Lütfen, evimize gelip bir çayımızı içer misiniz?"* diye sordular. Nazik tekliflerine teşekkür ederek, *"İnanın, çok isterdim ama vaktim yok, isterseniz, burada içelim, burada konuşalım!"* diye yanıtladım onları. *"Lütfen, bize gidelim! Ailemiz de sizi çok seviyor. Onlar da sizinle tanışmak istiyorlar. Bize gelerseniz, hepimizi çok mutlu edeceksiniz,"* diye ısrar etmeye devam ettiler. Çok içten görünüyorlardı.

Benim o saatte, onların evlerine gitmem mümkün değildi. Çünkü, diğer okurlarımla ilgilenmem gerekiyordu. Ayrıca görmediğim dostlarım ve yapmak gereken bir çok iş vardı bu şehirde. Ve bu saatte o eve gitmem hiç uygun değildi. Gelemeyeceğimi, söyledim. Onlarsa ısrar etmeye devam ettiler, ancak onların ısrarını geri çevirmek zorunda kaldım. Fakat içimde bir burukluk oluşmuştu, ayrıca onları istemeden kırdığımı da düşünmüştüm.

İşlerimi hallettim, görmediğim dostlarımı gördüm. Akşam oldu, İzmir'de çok sevdiğim bir arkadaşım eşiyile birlikte evine davet etti beni. İzmir'in biraz dışında çok şirin bir evleri vardı.

Bize birbirinden güzel yemekler hazırlamışlardı. Birkaç şair arkadaşım, evin sakinleri, dışarıdan gelen birkaç dost, hep birlikte içki içip söyleşmeye başladık.

Zaman ilerledikçe, masadaki sohbetten sıkılmaya başlamıştım. Pencerenin kenarına gidip yıldız dolu geceyi seyretmeye başladım. Çok güzel bir yaz gecesi idi. Önümde bir çayırılık uzanıyordu. Ay ışığı, toprak bir yolu aydınlatıyordu.

Bir süre sonra, çok uzaktan, derin ve etkileyici şarkıların ve müzik seslerinin geldiğini duydum. Uzaktaki bir evden geliyordu bu sesler. Duygulanmıştım. Bir müddet dinledikten sonra arkadaşlara dönüp; *“Arkadaşlar, hadi hep beraber kalkıyoruz, bu eve gidiyoruz! Onlara katılalım; onlarla beraber, onların bu müziklerine, duygularına ortak olalım!”* dedim.

Arkadaşlar şaşırdılar; *“Olur mu?”* dediler. *“Tanımadığımız insanların evine gecenin bu saatinde nasıl gideriz?”*

Onlara, *“N'olur, beni kırmayın! Ben sizin misafirinizim, rica ediyorum, bu eve gidip o insanları tanıyalım, çünkü çok güzel şarkılar söylüyorlar!”* diye ısrar ettim.

Misafirleri olduğum için beni kırmadılar. Hep beraber, ayağımızda sandaletler, elimizde kadehler, üzerimizde şortlar, ayışığının aydınlattığı toprak yoldan, etkileyici müzik seslerinin geldiği eve doğru ilerlemeye başladık. Toplam yedi-sekiz kişiydik. Garip bir heyecan vardı hepimizde de. En önde ben vardım. Eve doğru yaklaştıkça müzik sesleri de arttı. Merdivenleri çıktık. İçimden; *“Tanrı misafiriyiz, deriz, kovarlarsa da kovarlar n'apalım!”* diyerek kendimi sakinleştirmeye çalıştım.

Yavaşça kapıyı çaldım, kapı bir müddet sonra açıldı. Kapıyı genç bir kız açtı. Beni görünce bir çığlık attı. Elleriyle yüzünü kapattı. *“Gördüğüme inanamıyorum; bu olamaz!”* dedi...

Heyecandan konuşamıyordu. Daha sonra kapıya bir başka genç kız geldi, beni görünce kapıyı bana açan kız gibi bir çığlık da o kopardı. Şaşkınlıklarını gizleyemiyorlardı. Bir anda evin içinde bayram telaşına benzer heyecan yaşandı. Bizi içe-

ri buyur ettiler. İçeri girdiğimizde şunu gördüm. Söyleşimden sonra beni evlerine ısrarla çay içmeye davet eden kızların eviydi burası!

İzmir'de kaç milyon ev vardı, bilemiyorum. Nasıl olduysa, işte, o gece buraya götürmüştü ayaklarımız bizi... Bugün bile o büyülü tesadüfü hatırlayınca ürperirim. Bu üç genç kız, kardeşmiş ve konservatuarda okuyorlarmış. Her biri değişik müzik aletleri çalıyorlardı. Anneleri ve babaları da seslerimize uyandı ve onlar da bizlere katıldı... Sevgi dolu ve misafirperver bir aileydi bu... Aleviydiler. Zaten kendimi bildim bileli Alevilere derin bir yakınlık duymuşumdur...

Sabaha kadar bağlama eşliğinde, türküler, şarkılar söyleyip eğlendik. Yanımdaki İzmirli dostlarım da tanıktır buna.

Son günlerde nedense rastlantılar üzerine düşünüyorum... Aslında rastlantılar bizim dışımızda oluşmuyor... Biz çoğu kez farkında olmayarak seçiyoruz rastlantıları... O üç kız kardeşi istemeden de olsa üzdüğümü düşünüp "Keşke evlerine gidebilseydim?" diye gün boyu aklımdan geçirerek, bir anlamda onlarla ruhsal bir alışverişe girmiştim.

Onları konuşmamızdan kısa bir süre sonra unutsaydım, belki de bu mucize gerçekleşmeyecekti... Onlarsa, benim evlerine konuk olmamı yürekten ve her şeyden çok istemişlerdi... Evet, aslında bu durum, tesadüfün de ötesindeydi...

Aslında biz bu mucizeyi seçmiştik...

Çalın kapıyı, mutlaka açılacaktır...

SEN ŞİMDİ YAZAR MISIN?

Muhtar beni Adana Havaalanı'nda karşıladı... Sade ama çok temiz giyinmişti... Rengi çok açık, çipil mavi gözleri vardı... Hayranlık dolu bir şaşkınlıkla bakıyordu bana... Elimden çantamı almaya çalıştı, vermedim... İkide bir önünü iliklemeye çalışıyordu... Saydım, arabaya gelene kadar sekiz kez, "Saygılar efendim, büyük saygılar!" dedi... Birisi bana gereğinden fazla saygı göstermeye çalışırsa, elim ayağım birbirine karışır ne yapacağımı bilemem. Acemileşirim...

Muhtar yol boyunca, *"Yolculuğunuz nasıl geçti? Gidince otelde odanıza çekilir, biraz dinlenirsiniz!"* gibi çok resmi, çok mesafeli cümleler kuruyordu...

Konuşması çok düzgündü... Kültürlü biri miydi, değil miydi, anlamakta zorluk çekiyordum... Kişiliği, eğitimi, her şeyi, o abartılı saygısının arkasında gizliydi sanki... Antakya'ya daha üç saatlik yolumuz vardı... Ve ben, bu iliğine kadar, "saygılar efendim"e batmış adamla bu yolculuğu nasıl geçireceğimi düşünmeye başlamıştım...

Antakya'nın Çekmece beldesinde her yıl yapılan festivale davetliydim... Antakya'ya ilk gidişimdi ve çok merak ediyordum. Daha sonra neredeyse her yıl gittim oraya, kenti ve insanını çok sevdim.

Muhtar, bir saat geçti geçmedi, İskenderun çıkışında çok lüks bir restoranın önünde durdu... Hemen indi ve önünü iliklemeye çalışarak gelip benim kapımı açtı... Çok rahatsız olmuşum ama ne diyeceğimi bilmiyordum... Bir ara ellerimi yıkamak için tualete gidip döndükten sonra, bütün garsonların benim etrafımda olduğunu gördüm. Kimi imzamı istiyor, kimi

bana ne ikram edeceğini soruyordu... Birkaç dakika sonra restorantın sahibi geldi kan ter içinde. Elinde, oraya gelen ünlü konuklarına düşüncelerini yazdırdığı parlak ciltli bir defter vardı. "Acaba, ben de bir şeyler yazabilir miydim?.." Aşırı sıcak ve bir de abartılı saygı dalgası her yönden kasıp kavuruyordu içimi... "Neler oluyor?" der gibi Muhtar'ın yüzüne baktım ama o benim halime pek aldırmaz etmez görünüyor, o çipil mavi gözleriyle gururla gülümsüyor, beni bölge insanına kazandırdığı için kendince haklı bir gurur duyuyordu...

Yemeğimizi yedikten sonra, garsonlar, çevre restoranların garsonları, tüm restoran sahipleri, yemek yemeye gelenler ve kalkmak üzere olan bütün yolcular oradan tesadüfen geçmekte olan bütün amatör fotoğrafçılar bizim resmimizi çekmeye çalışıyorlardı... Utancımdan iki büklüm olmuş ama "Asık suratlı, kibirli adam," demesinler, diye etrafa ağlamaklı gülücükler gönderiyor ve elimle "Hoşça kalın, sağ olun!" demeye çalışıyordum ama bunun anlamı, aslında, herkes işine dönsün, beni yalnız bıraksın, nasılsa dönecek ama bir an önce her şey aslına dönsün"dü... Fakat bu mesajım hiç anlaşılmıyordu... Sanki İsa-Masih yeryüzüne indikten sonra ilk kez bu restorana oturup yemek yemiş ve sonra da gidiyormuş gibi bir durum vardı ortada... Çünkü beni uğurlayanların bir kısmı beni gülererek selamlarken, bir kısmı ise sevinç gözyaşları döküyorlardı...

"Acaba insanlar, bu kadar kolay, bu denli bedel ödemededen takdis edildiklerini düşündükleri için mi böyle tuhaf davranıyorlar," diye geçirdim aklımdan...

Bir an önce ayrılmalıydık buradan. İyi ama ya bu insanların bana gerçekten ihtiyaçları varsa... İşte, o zaman, ömrümün büyük bir bölümünü burada geçirip zamanımı onların sorunlarını çözmeye yardımcı olmak için ayırmalıydım...

"Efendim, buyrun!.."

Muhtar yine önünü ilikleyerek kapımı açıyordu... Yapacak bir şey yoktu... Gitmemiz gerekiyordu... Bir başka yerde bekleyenler vardı... Arkamdaki kalabalığa tekrar baktım ve bütün hislerimi onlara doğru yönelterek "Bu anı hiç unutmayaca-

ğımı!” diye kendime söz verdim... Benim insanlarımdı onlar, bana ihtiyaçları vardı... Bense durmayıp gidiyordum işte. Gözlerim dolmuştu ama Muhtar fark etmesin diye, böyle anlarda yedekte tuttuğum bir iki yüz kızartıcı suçumu hemen derinlerden yukarı çektim... Anında cam gibi oldu gözlerim...

“Efendim, isterseniz koltuğu aşağı çekeyim, biraz uyunun!”

Ben içimde olmadık kopuşlar yaşıyor, duygularımsa bir uçtan bir uca amansızca savruluyorken, Muhtar ne denli sıradan ve dünyevi sorunlarla uğraşıyordu...

“Muhtar Bey, sağ olun, çok kibarsınız, çok incesiniz, benim için birçok zahmete katlanıyorsunuz ama ne olur, bir süre beni kendi halimle baş başa bırakın. Ben bu kadar ilgiye gelemem!”

Muhtar'ın yüzündeki gülümseme önce hafifçe kırıldı, yüzü pembeleşti. Başını hafifçe yana doğru eğdi. Aklından bir şeyler geçiriyor olmalıydı... Bir düşünceyi son anda tuttu aklında. Gülümsemesi yeniden aydınlandı: *“Halka mal olmuş büyük insanlar sizin gibi düşünür... Çok mütevazı bir insansınız siz... Aşk olsun!.. İşte bu!”*

Sanki ilk kez aramızdaki o saygı dolu mesafe biraz olsun azalmış, birbirimize yakınlaşmıştık... Koltuğumu hafifçe arkaya doğru ittim. Ve gözlerimi yumup uyumaya çalıştım ama nafi!.. Günlerdir uykusuz olduğum halde uyuyamıyordum... Çünkü biraz önce beni büyük bir coşkuyla yolcu eden insanların aklımdan bir türlü çıkaramıyordum... Tamam, onlar, kolayca ve pek bir bedel ödmeden takdis olduklarını sandıkları için hem gülüyorlar, hem de sevinç gözyaşları döküyorlardı ama peki, ya ben, daha yazarlık hayatımın başında ne yapmışım ki, onları böylesine etkilemiş ve bu coşkuyu hak etmişim. İşte, bunu anlamıyordum. Yolculuğum bu düşüncelerle geçti.

Muhtar, sanki onu hiç uyarmamışım gibi, önünü ilikleyerek yine kapımı büyük bir saygıyla açtı. Otele doğru yürürken, *“Muhtar Bey, lütfen geldiğimi kimse bilmesin, odama çıkıp biraz dinlenmek istiyorum!”* dedim...

Bu kendini beğenmişlik kokan sözleri nasıl söylemiştim, bilemiyorum... Yoksa ben de Muhtar ve onun gibiler yüzünden havaya mı giriyordum...

Ama artık beni çok iyi tanıdığını zenneden Muhtar, bu sözlerimi hiç yadırgamadı ve aksine onları kutsal bir sır gibi gözlerinde sakladı... Kirpiklerini hızlı hızlı kırıştırarak, *"Tamam, siz onu bana bırakın ama çok rica etti; bu kalacağınız otelin sahibi günlerdir sizi bekliyor, artık defterine bir iki güzel şeyi yazarsınız, sizi ilk o karşılamak istedi... Tabii, benden sonra... O şeref bana ait oldu,"* dedi.

Lobiye girdik... Komiler arkada esas duruşta, önde otelin sahibi, elinde parlak ciltle kaplı kalın defter, esas duruşta mı olsun, yoksa samimi bir rahata mı geçsin bir türlü karar veremiyordu... Bu şaşkın hali bile bende ona karşı bir yakınlık uyandırmıştı... Aslında ben de ondan farksızdım... Bir an havaya giriyor, bunu fark eder etmez anında bir iki yüz kızartıcı suçumu; derinliklerden yukarı çekiyor, kendime haddimi bildiriyor, ondan sonra doğal halimi yakalıyordum... Bu da epey zamanımı alıyordu. Ve arada geçen zamanda devirmedik çam bırakmıyordum ama bana bakan gözleri öyle büyük bir hayranlık bürümüştü ki, kimse devirdiğim çamların farkına varamıyordu...

Kalın deftere duygularımı yazdım... Otel sahibini hiç olmadığı kadar mutlu ettim... Ve sonra odama çıkma isteğimi hatırlasın diye Muhtar'a gizlice ve anlamlı bir şekilde baktım... Muhtar bu bakışımı ertelemek istercesine: *"Efendim, yerel basın sizinle çok ilgili... Günlerdir gazeteler sizinle ilgili haberler yapıyor,"* deyiverdi...

Hem benimle ilgili haberleri merak ediyor, hem de bir an önce odama gitmek istiyordum... Çünkü giderek kişiliğimde bozulmalar, çarpılmalar başlayacaktı... Artık sesim bile bana yabancı gelmeye başlamıştı. Muhtar ısrarlıydı. Başarısının karşılığını hemen görmek ve yaşamak istiyordu: *"Akşam sizi seyretmeye, ulusal basın da gelecek Efendim..."*

"Her şey bu kadar erken olamaz, olmamalı, olmuşsa da bir yerde bir yanlışlık vardır," diye içimden geçirirken, aynı za-

manda odama çekilmekten vazgeçmiş, Muhtar'ın heyecan dolu gözlerinde artık elimden kaçmış kaderimi izlemeye başlamıştım... Hem bu, odaya çekilmek, cümlesi de bana ait değildi, Muhtar'dan kapmıştım onu...

Gözlerimi içimden çevirip Muhtar'a baktığımda, elinde bir gazete gördüm. Adı, *"Hatay'ın Sesi"*ydi. Muhtar gazetenin ilk sayfasını adeta titreyerek gösterdi: *"Bakın, Efendim, ön sayfa tamamıyla size ayrılmış!.."*

Gazeteyi saygıyla Muhtar'ın elinden aldım... Çünkü bu saygı denen şey bulaşıcıydı... Haklı haksız her türlü ün ve şöhret de bulaşıcıydı... Fotoğraf bana aitti, kabul... Fotoğrafın üstündeki sekiz sütuna manşet ve dev puntolarla yazılmış başlık aynen şöyleydi: *"Ünlü komedyen Cezmi Ersöz bu akşam sizi gülmekten kırıp geçirecek!.."*

Ünlü komedyen!.. Gülmekten kırıp geçirecek!..

Komedyen. Kırıp...

Donup kalmıştım. İyi ya da kötü hiçbir şey düşünemiyordum... Zamandan ve mekân duygusundan kopmuş kelimelere kapılmıştım... Ve kelimeler bana henüz acı vermiyordu... Ama önce yavaş yavaş ve sonra birden acı vermeye başladı: *"Muhtar, nedir bu rezalet?!.. Ne komedyeni?!.. Ne gülmekten kırıp geçirmesi?!.."*

Muhtar'ın gülüşü bu defa tamamen dondu. Çipil mavi gözleri çaresizlikle büzüldü. Kaderimi son kez tutuyordu titreyen avuçlarında. *"Siz,"* dedi, *"siz o değil misiniz; o ünlü komedyen? O'sunuz amal.."*

"Ne ünlü komedyeni Muhtar?!.. Kim kırıp geçirecek?!.. Ben kendi halimde bir yazarım!.."

Yol boyu bana *"siz"* diyen Muhtar'ın yüzü asıldı: *"Ne yani, sen şimdi yazar mısın?"*

"Beğenemedin mi? Yazarım tabii.."

Şaşkınlığım, kısa bir süre sonra öfkeye dönüşmüştü, adeta bağırarak *"Ben dönüyorum, burada kalamam!"* dedim...

Muhtar, belinden beylik tabancasını çıkarttı, namluyu kendisine doğru çevirip uzattı: *"Beni öldür, öyle git!"* dedi.

Tabancasının o soğuk, o ürkütücü görüntüsünden çok, o ünlü komedyen olmadığımı anladıktan sonra bana, "Sen," demeye başlaması daha çok etkilemişti beni... *"Hadi, al şunu, gi-deceksen, öldür, öyle git!.."*

Ben yazarlığımın şerefini kurtarmak peşindeydim, o ise siyasi geleceğinin... Ve ortada, kocaman, simsiyah bir tabanca vardı. Tabancasını elinden çekip aldım ve alnıma dayadım...

"Senin kendini öldürmene gerek yok... Komedyen olarak oraya çıkacağıma, ben kendimi öldürürüm daha iyi!.."

Muhtar tabancayı elimden sertçe aldı ve bir daha çıkarmamak üzere beline yerleştirdi... O çipil çipil, o çocuksu mavi gözleri kaygı ve korku bulutlarıyla bir anda gölgelenmişti... Günlerdir hazine gibi sakladığı yanlış kaderim elinden düşüp parçalanmıştı ama o artık şimdi sadece kendi kaderini düşünüyordu...

Benim içinse, artık odaya çekilmek, uyumak, beni yanlış tanıdıkları için, sevgiye boğmak isteyenleri düşünüp üzülmek geride kalmıştı... Otel Müdürü bile benim o ünlü komedyen(!) olmadığımı anlayınca, yazdıklarımı yüzünü ekşiterek ve bu kez farklı bir merakla okumaya başlamıştı...

Otelin çalışanları etrafımdaki o saygı dolu çemberini yavaş yavaş gevşetip belirgin bir kayıtsızlıkla görev yerlerine çekildiler. Nasıl böyle bir yanlış yapılmıştı, beni hangi komedyenle karıştırmışlardı, bu gün bile anlamış değilim... Ama yapılmıştı işte...

"Hayır, çıkmıyorum!" desem beni bu festivale getirmekle görevli Muhtar büyük bir prestij kaybına uğrayacak, seçmenleri tarafından yuhalanıp kınanacaktı, belki de bir daha seçilemeyecekti. "Çıkıyorum!" desem, insanlara ne diyecektim...

"Bakın, o komedyen ben değilim!.. Sizi gülmekten kırıp geçirecek hiçbir maharetim yok, üstelik buna niyetim de yok..."

Böyle mi diyecektim... Çıkıp böyle desem, beni seyretmeye gelenler üzerinde daha kötü bir etki bile yaratırdı bu sözlerim... Peki, ne yapmalıydım?

"Muhtar, ben biraz içmek istiyorum..."

“Ben de içsem, hiç fena olmayacak...”

Beni alıp Harbiye'ye, Antakya'nın en büyük eğlence ve keder atma yerine götürdü... Bir ağacın altında, tahta bir masada oturduk... Muhtar masayı donattı... Allah için bonkör adamdı. Masa o güne dek hiç görmediğim bir çok mezeyle doldu... Sonra rakılar geldi. Muhtar servisi kendi elleriyle yapıyordu... Bir iki duble içince öfkem azalmış, hayal kırıklığımsa, incecik bir sızı halinde ortaya çıkmıştı...

“Muhtar, söylesene bu akşam ne olacak?.. Çıkıp insanlara ne diyeceğim ben?..”

Muhtar bana mantıklı bir şeyler söyleyebilmek için hızlı hızlı içiyor, bu arada zaman kazanmaya, kendisine düşünme imkânı yaratmaya çalışıyordu... Neden sonra, sanki hiçbir şey düşünmemiş gibi: *“Bilmiyorum valla, ne diyeceğimi bilmiyorum... İlk defa böyle bir şey başıma geliyor, sen yazarsın, yazdın değil mi, işte, sen daha iyisini bilirsin... Bilirsin, elbet. Ben alt tarafı bir muhtarım...”*

Böyle deyince aramıza uzun bir suskunluk giriyordu... İkimiz de daha sonra ne diyeceğimizi bilemiyorduk... Sonra içkinin verdiği cesaret bu suskunluğu bölüyordu. Ama ne bölme.

“Ben gidiyorum Muhtar... Olmaz, hiç olmaz. Bak, dost olduk... Anla beni... Çok ters bu bana... Anla beni, Muhtar... Burada beni yazar olarak tanıyan birkaç kişi vardır... Onlarla baş başa konuşur, kitaplarını imzalar, sonra giderim.”

“Olmaz öyle şey... Kimseye anlatamam ben bunu... Beni tefe koyarlar... Herkes gülmeye hazırlanmış... Gülmeye hazırlanmış insanlar hayal kırıklığına uğrarsa, sonu kötü olur... So-kağa çıkamam ben. Sen gidersin bir şekilde... Ben hep buradayım... Ben burada doğdum, burada öleceğim... Bir düşün halimi... Bizim sülalede muhtarlık bir gelenek... Yedi dönemdir muhtarım ben burada. Benim büyük dedem de muhtarmış... Hiç yanlış olmamış bugüne kadar... Sen çıkmazsan işte ilk yanlış olacak... Bizim sülalenin ilk yanlış...”

Muhtar'ın bu sözlerini dinlerken afakanlar basıyordu içimi. Bazen de tuvalete gitmem gerekiyordu... Ve ne zaman tuvale-

te girsem, kapıda ayak seslerini duyuyor, gölgesini görüyordum. Bir keresinde tuvaletin kapısına sertçe vurdu.

"Muhtar, sen misin..."

"Yazar, orada mısın? Kaçmayasın hal "

Anlamıştım, tuvalete gidiyorum deyip kaçmamdan korkuyordu Muhtar... Çünkü ben o beklediği ünlü komedyen olmasam da somut, elle tutulur birisiydim... Utangaç ve ilkelerine son derece bağlı bir yazarın ünlü bir komedyen olma şansı ne kadar zorsa, bir muhtarın siyasi geleceği de işte böylesi imkansız bir umudun üzerinde gidip geliyordu... Bu umudun arkasında, ona göre hiç yanlış yapmamış bir muhtarlık sülalesinin onlarca yıllık iddiası yatıyordu...

Akşam olmuştu... Muhtar beni festivalin yapılacağı stadyuma arabasıyla götürdü... O güne dek hayatımda hiçbir festivalin bu denli kalabalık olduğunu görmemiştim... Yirmi binden daha çok insanın geleceği söyleniyordu...

Bir yazar olarak dünyanın en az kitap okuyan ülkelerinden biri olan ülkemde, gittiğim her yerde hep aydınlanmış kalabalıkları nafile özlerken, bu defa stadyuma akın akın gelen insanları infazımı seyretmeye gelenler gibi görmeye başlamıştım...

Muhtar yanımdan bir an bile ayrılmıyor, hatta bana moral vermek için arada bir elimi tutup okşamaya çalışıyordu... Bir erkeğin yerli yersiz elimi tutup okşaması beni çıldırtır; hele, bu infazımı hazırlayan bir sülaleden gelen ve geleceğini utangaç bir yazarın mahvolma olasılığı üzerine kuran bir muhtarsa...

Sonra muhtar beni iki telsizli delikanlıya emanet etti... O sırada dev hoparlörden adım okundu... Gençler koluma girip beni sahneye doğru sürüklemeye başladılar... Adım bir kez daha okundu... Stadyumdaki insan sayısı yirmi bini aşmıştı...

Ve ben sahneye o ünlü komedyen olarak çağırılıyordum... O yirmi bin kişi içinden beni yazar olarak bilen kaç insan vardı; belki 40, belki 50 kişiydiler ama böyle bir anda onlara nasıl güvenebilirdim ki... Yanımdaki iki delikanlıya birer birer yüzümün en masum, en saf halini takınarak, *"Bakın arkadaşlar,*

ben o değilim,” dedim, “yanılıyorsunuz, ben ne o komedyenim, ne de o kadar ünlüyüm, kendi halimde bir yazarım; hissediyorum, daha yazacak çok şey var içimde; vazgeçin, bırakın beni.. Büyük bir yanlış yapıyorsunuz!..” dedim...

Ama dinlemediler... Birisi ya da ikisi birden o infaz yerine, o korkunç, o uçsuz bucaksız sahneye ittiler beni...

İçinden aydınlık ışıklar patlayan simsiyah bir dalganın önündeydim şimdi. İnip inip çıkıyordu o siyah aydınlık... Alıp beni yere çalmak mı istiyordu, yoksa içine sokup sonsuza dek bağına mı basmak istiyordu, anlayamıyordum... Bu siyah dalganın niyetini anlamayabilmek için bir şeyler söylemem gerekiyordu ama bir şeyler söylemeye ne zaman niyet etsem bu defa dizlerim beni dinleliyordu... Önce sağ dizim titriyor, onu ellerimle durdurmaya çalışırken bu defa, sol dizim titremeye başlıyordu...

Öyle şeyler söylemek istiyordum ki, hem muhtarın siyasi geleceği kurtulsa, hem benim yazarlık geleceğim; hem benim için oraya gelen herkes sevinse, hatta mümkün olsa da söylediklerim onları gülmekten kırıp geçirse, hem de bütün bunlar demokrasiye ve insan haklarına hizmet etse.... Aynı anda bunları düşünüyordum....

Ama öyle büyük bir heyecan içindeydim ki bir şeyler söyleyip sahneden indiğimde, beni arka tarafta bekleyen telsizli görevliye, “*Ne söyledim?*” diye sordum hemen... “*Ne söyledim?..*”

Görevli ağırbaşlı ve kendinden son derece emin, hatta biraz da kayıtsız koluma girdi; “*İyiydin abi*” dedi, “*gayet iyiydin...*”

Bu, “İyiydin,” sözüne öylesine şaşıracaktım ki o günden sonra bu iyiliğın ne anlama geldiğini durmadan düşünecektim... Ama bir türlü bulamayacaktım...

GECEYİ SAVCININ EVİNDE GEÇİRMEK

Türkiye'nin dört bir tarafındaki mimarlık bölümü öğrencileri, geçtiğimiz haftalarda, Kütahya'nın bir ilçesinde buluşup kamp kurdular. Bu buluşmayı geçen yıl da Gökçeada'da başarıyla gerçekleştirmişlerdi. Bu yılki buluşmalarında bir söyleşi yapmam için, ısrarla, beni de çağırdılar. Kabul ettim ve yola çıktım. Kütahya otobüsünü kaçıncı çok geç kalmamak için Eskişehir'e gittim; oradan Kütahya'ya geçtim. Buluşmanın olduğu ilçeye gitmek için birkaç saat otobüs bekledim burada. Akşam dokuz buçuk, onda ilçeye vardım. Birkaç mimarlık öğrencisi beni ilçenin kahvesinde bekliyorlardı. Beni kaldıkları yere götürdüler; burası, ilçenin lisesiydi. Etrafta çok az ışık vardı. Buluşmayı düzenleyenler ve yazılarımdan tanıyanlar yanıma gelip "Hoş geldiniz," dediler. Daha sonra kamp için bir araya gelenlerin çoğunluğu bahçeye indiler ve sandalyeleriyle beni dinlemek üzere yerlerini aldılar; benim için de bir masa getirildi. Bahçeyi biraz daha aydınlattılar ve önüme buzlu rakımı getirip koydular. Akşamın o saati önümde yüzlerini bile seçemesem de, beni dinlemeye hazır onca mimarlık öğrencisi ilçenin o gizemli, antik havası, bütün bunlar, bir anda içimi, sımsıcak, yoğun duygularla doldurdu.

"Karşılıklı konuşalım; bana soru sorun, ben de size sorayım; böylece ilerlesin sohbetimiz," dedim.

Bir kız öğrenci, "Yazılarınızda neden bu kadar karamsarsınız?" diye bir soru sordu.

"Karamsar değilim," dedim ona ve geçmişteki bir yazımı anımsattım.

"Ama bir yanım alevler içinde, paramparça, öbür yanım ise her ölümle beraber biraz daha korkak, suçlu ve yenik; yani ülkem gibiyim," dedim.

"Çözüm nedir, sizce?" diye sorunca da *"Önce ülkemizde akan kanın durması, barışın sağlanması ve bunun için de demokratik ve siyasi çözüm yollarının zorlanması gerektiği"*ni söyledim.

İşte tam bu anda beni dinleyen o kalabalığın arasından iki-üç öğrenci sert ve suçlayan seslerle, beni bölücülükle hatta dış güçlerin gizli çıkarlarını savunmakla suçlamaya başladılar, öfkeyle. Bu kadarı fazlaydı. Yüzlerini bile doğru seçemediğim bu gençlerin benimle adeta kavga eder gibi tartışmaları, söyleşiyi hiç istemediğim bir gerilime sokmuştu, telaşlanmıştım. Üstelik bilmediğim bir yerdi burası. Yakınımızda bir askeri birlik olduğu, söyleniyordu. Çevrede sivil polisler de olabilirdi. Ancak en önemlisi, kamptaki kaynaşma ve dirlik benim yüzümden bozulmasın diye, konuyu belli bir çerçeveye sokmaya çabaladım aceleyle.

"Öncelikle, barış," dedim, *"bu haklı, şu haksız meselesine burada girmek istemiyorum. Ama önce silahların durması gerekiyor, her tür çözüm arkadan gelecek,"* deyip, ortam yumuşarsa tekrar bu konuya dönmek üzere başka bir konuya geçmek istedim. Ancak bu gerilim etkisini fazlasıyla göstermişti. Birçok öğrenci beni dinlemekten vazgeçip odasına ya da okul kantininde kurulan bara gittiler.

Söyleşi, beni dinlemekte ısrar eden 35-40 kişiyle de olsa, biraz daha sürdü ama içime bir burukluk çökmüş, kendimi dışlanmış ve yalnız hissetmiştim.

Söyleşi bitince, birkaç öğrenciyle birlikte ben de bara gittim. Müziğin yüksek volümü eşliğinde dans edip içki içen öğrencilerin gürültüsüne rağmen geceki gerilimin neden olduğunu tartıştık, yanımdaki birkaç duyarlı ve konuksever öğrenciy-

le. Sonra onlar da yatmaya gittiler; en son yanımda beni hep gözlerindeki o belirgin hüznle dinleyen, bana son derece ki-bar davranan ve birçok düşüncemi onaylayan genç bir adam kalmıştı.

Açıkçası, bu insana karşı tuhaf bir yakınlık duymuştum o an. *"Siz hangi bölümde okuyorsunuz, kaçınıcı sınıftasınız?"* diye sordum. Öncelikle gülümsedi ve:

"Ben okumuyorum," dedi.

"Peki, burada ne yapıyorsunuz?" diye ekledim, önleyemediğim bir şaşkınlıkla.

"Ben görevliyim," dedi. *"Çattık,"* dedim içimden, "burada yüzlerce kişi içinde beni en çok anlayan ve hep yakınlık gösteren kişi görevli çıktı."

"Nasıl, görevli yani?"

"Savcıyım, bu yörede savcılık yapıyorum, konuşma yapacağınızı söylediler, yazılarınızı severek okurum, merak edip geldim," dedi. İnanamamıştım yazılarımı sevdiğine.

"Şimdi ne olacak, peki?"

"Bir şey olacağı yok," dedi mahcup bir gülümsemeyle, *"ne güzel dertleşiyoruz."* Ancak saat gecenin üçü olmuştu.

İçimde eski savcı korkusu uyanmıştı bir kere. Savcıya: *"Bana bir iyilik yapın ben şu an burada çok sıkıldım, bana bir taksi bulun, parası neyse vereceğim; bir an önce İzmir'e gitmek istiyorum,"* dedim.

"Peki," dedi ve birkaç yere telefon açtı ama hiçbir taksici beni o saatte İzmir'e götürmeyi kabul etmemişti.

Savcı bu kez, *"Bu gece bende kalın,"* dedi, *"sizi ağırlamaktan mutluluk duyarım."*

Sonra beni evine götürdü, yaptığı yemeklerden ikram etti. Yemekten sonra bir ara şiirlerini gösterdi bana. Kendisi gibi kırılığandı şiirleri ve incelikli bir duyarlılıkla yazılmıştı. Yatacağım yatağa temiz çarşaf lar serdikten sonra odasına çekildi.

Sabah vedalaşırken çok istediğim halde, gözlerine bakamadım. Çünkü ben kendimi çok yalnız ve dışlanmış hissetti-

ğim anlarda içimdeki sızıyı ve gözlerimdeki hüznü fark eden ve bana en çok bu yüzden yakınlık gösteren insanlarla veda-
laşırken onların gözlerine nedense hiç bakamamışımdır...

Sabah otostop yaptığım bir kamyonla Uşak'a doğru gider-
ken, yaşadığım hayatı yeniden düşünüyordum. Bu hayatta,
zehirleyici yalnızlıklar, hiç ummadığınız anda gelen sıcak
dostluklardan daha çoktu; şiddet ve yıkım arzusu, dayanışma
duygusu ve barış isteğinden daha çoktu; düş kırıklıkları insa-
nın içini ansızın sevinçle dolduran büyüleyici sürprizlerden da-
ha çoktu ama yine de hayatta hiç ölmeyen bir şeyler vardı;
tıpkı, bahar sürgünleri gibi; yaprakları dökülüp dalları kurusa
da kökleri hep canlı, hep dipdiri kalan ve her baharda yeniden
açan bahar sürgünleri gibi...

Bu direnişe inanmak zorundaydım.

MÜSAİT OLDUĞUMDA ARARIM SENİ...

Ege'de bir tatil kasabası... Akşamüzeriydi. Bir kıyı kahvesinde, bitirmek üzere olduğum bir kitapla ilgili notlar alıyordum. Bir ara gözüm sahilde yürümekte olan bir kıza takıldı. Başı önde, dalgın, kimseye bakmadan geçip gidiyordu. Durduru bir yüzü vardı. İnce, uzun boyluydu. Sadece yüzünde değil, bütün bedenini saran bir ışık vardı. Soylu bir ışık. Gözümü ondan alamıyordum. Sıra dışı güzelliğini, hafifçe aksayan sol bacağı asla bozmuyordu. Hatta bu ona daha gizemli bir anlam katıyordu.

İskelenin hemen karşısındaki parkta bir banka oturup denize baktı bir süre, ama akli başka yerdeydi sanki. Ardından çantasından çıkarttığı kitabı okumaya başladı. Okuduğu kitabın ne olduğunu en az onun kadar merak ediyordum. Çünkü insanın okuduğu kitap kişiliği hakkında önemli ipuçları verir.

Biraz sonra o tatil kasabasında yanında kaldığım eski dostum İsmail geldi yanıma. Birbirimize hal hatır sorduktan sonra, heyecanla konuya girdim: *"İsmo, şu parkta oturan kıztanıyor musun? Şu kitap okuyan?"*

İsmail, anlamlı anlamlı gülümsedi: *"Çok iyi tanımam ama konuşmuşluğumuz vardır? Bu yörenin en zengin adamının tek kızı o. Ortadoğu'yu bitirdikten sonra, bir süre yurtdışında okudu. İlginç bir kızdır. Biraz içine kapanıktır. Niye sordun?"*

"Farklı bir güzelliği var," dedim, "sence de öyle değil mi? Sonra yüzündeki o soylu ve dalgın ifade. Uzun zamandır böyle bir ifadeye rastlamamıştım. Açıkçası, tanımak isterdim."

İsmail kırmadı beni. İki gün sonra, İsmail'in bir arkadaşının yatıyla denize açıldık. Yatın arkasında, elinde birası yine o es-

ki dalgınlığıyla denizi seyrediyordu. Tanışmamız zor olmadı. Merhabalaştık. İsmail, isimlerimizi söyledi. Yüzü hafifçe aydınlandı: *"Şizofren Aşka Mektup," adlı kitabınızı tam dört kere okumuştum. Uzun süre etkisinden çıkamamıştım. Çok sevindim tanıştığımıza,"* dedi.

İsmail bizi baş başa bırakıp ayrıldı yanımızdan. Onu iki gün önce sahilde yürürken gördüğümü, sonra parka gidip bir kitap açıp okuduğunu, yüzündeki o dalgın ifadesinden çok etkilendiğimi ve okuduğu kitabın ne olduğunu çok merak ettiğimi, anlattım ona. Kitap yanındaydı. Çantasından çıkartıp gösterdi. Sonlarına gelmiş, ama o kadar etkilenmiş ki, bitmesini istemiyormuş: William Faulkner'in, *"Döşegimde Ölerken,"* adlı kitabıydı. Ve İngilizce baskısıydı. Oldukça zor anlaşılan bir kitaptır. Türkçesi'nden okurken bile bocalamıştım zaman zaman. Öylesine ağır bir kitabı bu dilden okuduğuna göre, mükemmel bir İngilizcesi olmalıydı.

Gece boyu romanlardan, şiirlerden konuştuk. Yerli ya da yabancı, bilmediği yazar ya da şair yoktu. Açıkçası sarsılmıştım. Aşk hayranlıkla başlardı biliyorum. Hayranlığım giderek artıyordu. Ece Ayhan'dan, Thomas Mann'a, Edip Cansever'den Leyla Erbil'e, Adorno'dan Ahmet Hamdi Tanpınar'a uzayıp derinleşen bir sohbetin ortasında bulduk kendimizi. O da susamıştı böyle bir sohbe. Günlerdir konuşacak insan bulamadığından, yakındı. İşin ilginç yanı, edebiyat âşığı bu kız, işletme okumuştı. Babasının zoruyla olmuş bu. Çok pişmanmış. Ama artık yapacak bir şey yokmuş. Belki ileride İngiliz Dili ve Edebiyatı okuyabilirmiş.

Konuştukça öylesine ortak noktalarımız çıkıyordu ki hayranlıktan şaşkınlığa ve yine ardından yakıcı bir tutkuya düşüyordum. Öyle ki ikimizin de sevdiği sanatçılar neredeyse aynıydı. Dünyanın geleceğiyle ilgili ikimiz de pek iyi şeyler düşünmüyorduk. Alkole düşküncü, dördüncü birasına başlamıştı. *"Senin de alkole düşkün olduğunu duymuştum, bu akşam pek içmiyorsun?"*

Bana konuşmamız boyunca ilk defa, "Sen," diye hitap etmesi hoşuma gitmişti. Çünkü onu çok kısa bir süre içinde içi-

me almaya başlamıştım. İçer almak, sevmeye başlamaktır. "Siz," sevilmez. "Sen," sevilir.

"Evet, alkole düşkündüm bir zamanlar," dedim ona "ama artık azaltmaya başladım. Çok yakın bir dostuma bu konuda söz verdim. Sağlığımın bozulmasına dayanamıyordum."

Ve sonra denize olan tutkunluğumuz. O da benim gibi denize gömülmek istiyordu, ya da yakılıp küllerinin denize savrulmasını. O gece bitsin istemiyordum.

Telefonu çaldı, arayan babasıydı. Eve çağırıyordu. Şu, yörenin en zengin adamı olan babası. Geri dönerken, burada daha ne kadar kalacağımı, sordu. İçimden, "Sen ne kadar kalmamı istersen, o kadar kalırım," demek geçti ama bunu söylemek yakışık almazdı. Ben onu yıllardır tanıdığımı hissediyor olsam bile, tanışalı henüz birkaç saat olmuştu. Birbirimizin telefon numaralarını aldık. Yanaştığımız iskelenin önünde onu son model bir araba bekliyordu. Şoför yattan inmesine yardımcı oldu. Hafifçe aksayarak arabanın arka koltuğuna oturdu. Araba hareket edince, pencereden parmaklarını hafifçe oynatarak bana çocuksu bir zarıflıkla veda etti. O an, kalbimdeki ağır ve paslı bir kapının hafifçe açıldığını hissettim. Kapının açıldığı yerden ona doğru akıyordum sanki.

Ertesi akşam beni arayan oydu. Sahilin sonunda çok az kişinin bildiği bir koya çağırdı beni. Asıl yakınlaşmamız, işte, bu koyda oldu. O gece alkol perhizimi bozmuştum. Koya giderken tekel bayiine uğrayıp bira, rakı, buz, su aldım. Bolca kuruyemiş. İçtikçe açıldık. Günlük hayatında, ailesiyle birlikteyken bastırmak ve gizlemek zorunda olduğu duygu ve istekleri açığa çıkıyordu. Dün gece babasının onu aldırma için iskeleye araba göndermesine çok içerlemişti. Ayrıcalıklı gözükmekten rahatsız oluyordu. Herkes gibi evine o da yürüyerek gidebilirdi.

Sormaya cesaret edemiyordum. Ama o yürümekten bahsedince, bacağının neden aksadığını utanarak da olsa sordum. Yüzü bir anda gölgelendi. Uzaklara dalıp gitti bakışları. Sanki bir an, benim oradaki varlığımı unutmuş gibiydi. Sonra toparladı kendini, anlatmaya başladı. 3 yıl önce yine bu tatil

kasabasında bir adama âşık olmuş. Adam bir lokantada şef garsonluk yapıyormuş. Anlatısını kesip “Şef garsonluk mu?” diye sordum.

Bu sorumu yersiz bulmuş olacak ki hiç üzerinde durmadı bu sorunun. Sadece, “Ne var bunda?” der gibi, kayıtsızca baktı bana. Sorumdan utanmıştım utanmasına ama yörenin en zengin adamının kızının bir şef garsona âşık olması, aşkla ilgili bütün teorilerimi altüst etmiş, beni eski Türk filmlerinin nostaljisine sürüklemişti. O filmlerde de zengin kızlar fakir adamlara âşık olmaz mıydı? Aşkın her şeyin üzerinde olduğunu anlatan bu hayal ötesi filmleri izlerken gözyaşlarımız sevinçle akar, dünyanın yaşanabilir yer olduğuna inandıktan sonra, sinemadan çıkarken dudaklarımızdan hep şu cümle dökülürdü: “Parayla saadet olmaz.” Çünkü o filmlerde zengin kız, bu ilişkiye karşı çıkan ailesine meydan okur, elindeki bütün serveti teper, âşık olduğu fakir adama koşar, bir gecekondu mahallesinde tek göz evde mesut bir hayat sürer, seviştikten sonra leğende yıkanır ve semt pazarlarına alışverişe çıkarlardı.

Evet, ilk defa bir burjuva kızına âşık oluyordum. Ben bir asker çocuğuydum ve böylesi ilk defa başıma geliyordu. Ve o burjuva kız, benden önce bir şef garsona âşık olmuştu. Ona duyduğum bu yoğun hisler boşuna değildi demek ki. Ait olduğu sınıfa karşı çıkıyor, alışkanlıkları ve ona öğretilenlerle yaşamıyor, özgür iradesiyle ve seçerek yaşıyordu. Seçmek özgürlüktü çünkü ona göre. Özgür olmayan bir insan gerçek anlamda sevmeyebilir ve âşık olamazdı.

Bir gün şef garsondan bir mektup almış. O evlerinin üçüncü katının balkonunda sevdiği adamın mektubunu heyecanla okurken, bir alt katta yörenin en zengin adamı olan babası anesiyle kahve içiyormuş. Tam bu sırada bir rüzgâr esmiş ve elindeki mektubun sayfalarını uçurmuş. Mektubu babası görmesin diye telaşla tutmaya çalışmış, ancak ayağı kaymış ve üçüncü kattan aşağıya sol tarafının üzerine düşmüş. Sol tarafı kısmi felç olmuş. Yurtdışında bir süre tedavi görmüş. Ancak bu kadar iyileşebilmiş. Ömür boyu bacağındaki o hafif aksamayla yaşayacakmış.

Ve sonra her gece bu koyda buluştuk. İçtik, ağladık, güldük; birbirimize sırlarımızı açtık. Artık onu kimse arayıp eve çağırılamıyordu. Çünkü bulunduğumuz bu gizli koyda cep telefonu çekmiyordu. Sabaha karşı bırakıyordum onu evine. Hatta bir keresinde güneş çıplak bedenlerimizin üzerine doğmuştu. Evdekilere, özellikle babasına ne diyordu, bilmiyorum ama yine de her gece koya elinde içki şişeleri ve okumamı istediği kitaplarla geliyordu.

Bir gece seyrettiğimiz ve sabaha karşı çırılçıplak yüzdüğümüz denizden, etrafımızdaki bakir doğadan öylesine etkilenmiştik ki şehirlerde değil, böylesi bir kıyı kasabasında yaşamaya karar vermiştik. Hayvanlarımız olacaktı. Kuzular, köpekler, tavuklar... Ben balığa çıkacaktım, o kıyıda ağları örecekti. Mümkün olduğunca paradan uzak bir hayat yaşayacaktık. Bankalardan, şirketlerden, arabalardan, kredi kartlarından, yalan ve sahte ilişkilerden... Çocuklarımız bu doğal ve sevgi dolu ortamda büyüyecekti. Hem ben böylesi sessiz ve koşuşturmadan uzak bir yerde daha çok yazacak, daha verimli olacaktım. Kitaplarımı İngilizce'ye o çevirecekti. Ben ayda bir iki kez İstanbul'a gelecek, işlerimi halledip hemen yanına dönecektim. Hem internet diye bir şey vardı. Uzaktakilerle sorunumuzu onunla çözecektik. Öylesine mutluydum ki hep böyle bir yaşamı özlemiştim ama hep yanımda olacak ve bana yoldaşlık edecek bir kadın çıkmamıştı karşıma. Ve işte, şimdi karşıma aynı şeylere hüzünlenip aynı şeylere güldüğümüz bir kadın çıkmıştı. Bu bir mucizeydi...

Geleceğe dair planlar yaptığımız bir gece, yine sabahlamıştık gizli koyumuzda. Onca zamandan sonra ilk kez o gün tedirgin görünüyordu. Hemen yola koyulduk. Yol boyu neredeyse hiç konuşmadı benimle. Birkaç şey sorsam da kısa ve baştan savma yanıtlar verdi. Kafası çok meşguldü. Onu eve bırakmamı istemedi.

Eve gidip biraz uyuduktan sonra, akşama doğru onu ilk kez gördüğüm sahildeki çay bahçesinde oturup ondan haber bekledim. Aramadı. Biraz daha bekledikten sonra ben aradım ama telefonu kapalıydı. Hava kararmaya yüz tutmuştu. Belli ki

gelmeyecekti ama en azından neler olduğuna dair bir açıklama yapabilirdi. Ve sonunda mesajı gelmişti: *"Sana ilk kez ve son kez söylüyorum. Bana sakın bağlanma. Ben yarınımı bile planlayamıyorum. Her an gidebilirim. Üzülmeni istemem. Çünkü, çok iyi bir insansın."* Bu mesajı bana dünyanın en zor çözölen fizik problemi gibi gözökmüşödü gözöme. Tekrar tekrar okuyor ama çözemiyordum.

Ertesi gün yine telefonu kapalıydı. Müthiş bir yoksunluk duygusu içindeydim. Bu kadar kısa bir süre içinde nasıl da böylesine derinden bağlandığımı anlayamıyordum. Sanki bir parçam onda kalmışöti. Birine bağlanmak korkunç bir şeydi. Aslında hep öyle değöl miydi? Biz, bütünleşmek, öbür yarımızı bulmak için âşık olur, âşık olduğumuz kişiyi içimize alır, ancak o gittikten sonra bütönlüğöümüz tamamen sona ererdi. Ve o zaman şunu anlardık. Aslında biz yalnızken, âşık olmadan önce de bir bütöndük aslında.

Öbür yarımı görmem gerekiyordu: *"İyi misin? Seni merak ediyorum! Müsait olduğunda görüşmek istiyorum!"* diye mesaj çektim ona.

Şöyle bir yanıt geldi: *"İyiyim. Merak etme! Şu an müsait değölüm, müsait olduğumda ararım seni."*

İki gün boyunca müsait olamadı nedense! İki gün sonra kitap okuduğu parkta buluştuk. Koya gelmek istememişti. Fazla vakti yoktu; evine erken dönmesi gerekiyordu... Yazdığı mesaj üstüne konuşmayı hiç istemiyordum. Kim bilir, belki de gerçeklerle yüz yüze gelmekten korkuyordum.

"Hadi, gel, İstanbul'a gidelim! Hem evimi görörsün, dostlarını tanırsın. Senin için değışiklik olur."

"Hangi sıfatla geleceğim İstanbul'a?"

Batıyordum ama battığının farkında değöldim sanki. Bir el beni dipsiz bir uçurumdan aşağıya çekiyordu.

"Sevgilim sıfatıyla."

"Sen benim geçen gün gönderdiğim mesajı okumadın mı?"

"Okudum. Ama bir anlam veremedim. Ne demek, bana bağlanma?.."

"Cezmi, ben bir hafta sonra bir seneliğine Londra'ya gidiyorum."

"Ne yapacaksın orada? Nereden çıktı şimdi, Londra?"

"İşletme mastırım yarım kalmıştı hastalığım yüzünden. Mastırımı bitirdikten sonra babamın fabrikalarının başına geçeceğim. Babam yaşlandı artık. İşleri benim yürütmem gerekiyor."

"Fabrikaların başına mı? Hani, paradan uzak bir hayat sürecektik? Doğada. Hayvanlarımızla. Hani, babanın parasından nefret ediyordun?"

Belli ki benimle görüşmediği zamanlar evde sert tartışmalar yaşanmış ve bu tartışmalar sonunda babası onu hayatın gerçeklerini görmeye ikna etmişti.

"Cezmi, sen çok Türk filmi seyrettin, sanıyorum?"

"Evet, neden sordun?"

"Belli oluyor. Gerçekleri hep yok sayıyorsun. Bak, bizimkisi yaz âşkıydı. Güzeldi ama bitti. Şimdi gerçekler başladı. Sen yoluna, ben yoluma..."

"Peki, o şef garson?"

"O da yaz âşkıydı. Sol bacağımda acı bir hatırası kaldı sadece..."

Sonra hemen toparlandı. Parkın girişinde araba onu bekliyordu.

Hafifçe aksayarak arabanın arkasına oturdu, pencereden bana bakarken gülüyor muydu, ağlıyor muydu, anlayamamıştım.

Bir hafta sonra kesin olarak vedalaştık. O, Türk Havayolları'yla Londra'ya uçtu. Ben, Kamil Koç'la İstanbul'a, yola çıktım.

Eve gider gitmez ilk işim siyah beyaz bir Türk filmi seyretmek olacaktı... Hayat berbat da olsa, zengin kızın fakir adama aşık olduğu aşk filmleri yine de güzeldi!

KEÇİ, ZİNA VE BENİM ÇOCUK KALMIŞ ÜLKEM...

Hazin, tanımsız, tuhaf ve ne olacağı önceden tahmin edilemeyen bir ülke burası. Çocuk kalmış insanların ülkesi. Büyümek için adeta direnen...

Sahi, birçoğumuz çocuk kalmışlığı, ikide bir niye överiz? Neden, *"İçimdeki çocuğu iyi ki koruyorum,"* deriz? Oysa, çocuklar çoğu kez gaddardır. Çünkü acı çekmenin ne olduğu henüz öğrenmemişlerdir. Henüz büyük felaketlerle karşılaşmamışlardır. En önemlisi, çocukların ölüm fikri yoktur. Er geç bir gün öleceğini bilmeyen insanlarda vicdan duygusu gelişmemiştir. Vicdan duygusu olmayanlardan hep ürkmüşümdür ben. Her tür acımasızlığı yaparlar ve buna rağmen karşısındakine ne büyük zarar verdiklerini hissedemezler. Haklı olduklarını düşünürler. Pişmanlık duymazlar. Hatta bu yaptıklarından gizli bir zevk duyarlar. Başkasının acısını içselleştiremezler. Çünkü o acıyı alabilecek iç dünyaları henüz oluşmamıştır. Onlardan şöyle bir cümleyi pek duyamazsınız: *"Sana haksızlık ettim. Ve bu yüzden çok üzülüyorum. Keşke, bunu sana yapmasaydım! Çok pişmanım! Beni bağışlayacak mısın?"*

Bu çocuk kalmış insanların arasındayken belki bir şey hissetmezsiniz ama onlara dışardan bakınca dehşete düşersiniz. Nasıl böyle davranabiliyorlar, kendilerini neden bir türlü görmüyorlar, diye...

Ancak onlar değildir sadece çocuk kalmalarının sorumlusu. İktidarlar, yönettikleri halkın büyümesini, vicdanlarını geliştirmelerini, eleştirel bir bakış açısı kazanmalarını, algılarını de-

rinleştirmelerini, anlam üretmelerini istemezler. İşlerine, böyle-
si gelir. Çünkü gerektiğinde, yani birileri düğmeye bastıkların-
da, sokaklara, caddelere sürecekleri kalabalıklar olmasını is-
terler. İktidarda kalmak için yarattıkları düşmanları susturmak,
geriletmek ve bu çatışma ortamından siyasal rant elde etmek
için, bu yaşları büyük, duygu ve akıl yaşları küçük insanları
oyalayıp, dahası, daha da geriletip dururlar büyük yalanları-
la. Böyle gelmiş. böyle gider, cümlesi, bu ülkenin semalarında
hep yankılansın diye. Ve bizler, bu, bir türlü değişmeyen top-
lumsal tablo karşısında ter ter tepinelim diye... Evet, bir yanı-
la komik bir ülkedir burası. Komiktir, ancak, dünyanın hangi ül-
kesinde böylesi komiklikler bu denli acı verir, yaralar; sormak,
araştırmak gerekir.

Yıllar önceydi. Beni Çanakkale'nin Bayramiç İlçesi'ndeki
bir panele davet ettiler. İçinde "demokrasi" geçen bir paneldi
adı. Allahım, içinde demokrasi geçen ne çok panele katılmış-
tım bu ülkede! Beni davet eden gençlerden biri yörede bakkal-
lık, diğeri ise fırıncılık yapıyordu. Demokrat, aydın gençlerdi
ikisi de. Onları destekleyen bir avuç genç daha vardı. Hiçbir
yerden destek almadan, kendi imkânlarıyla gerçekleştirmişler-
di bu paneli.

Panele ağır isimler katılmıştı. İki ismi iyi hatırlıyorum. İçiş-
leri eski Bakanlarından Hasan Fehmi Güneş, Diyanet İşleri
eski Başkanlarından Lütfü Doğan. Yazar olarak, bir tek ben
vardım sanıyorum. İlçenin Belediye Başkanı da konuşmacılar
arasındaydı, yanılmıyorsam.

Herkes konuştu. En genç konuşmacı ben olduğum için, en
son ben söz aldım. Demokrasi konusunda bildiklerimi anlattık-
tan sonra, "Ülkemizdeki Kürt sorunu barışçı yoldan çözülme-
den demokrasiye asla kavuşamayacağımızı ve bir önce bu
konuda, siyasi, sosyal, ekonomik adımların atılmasını, eğer
bu radikal reformları yapmakta gecikirsek çözümsüz bir nokta-
ya gideceğimizi," vurgulamıştım. Yani bugünlerde eski Kuvvet
Komutanlarının söylediklerine benzer şeylerdi söyledğim.
Ama o zamanlar 90'lı yılların ortasıydı. Bu tarz konuşanlar ve

yazanlar hakkında anında dava açılıyordu. Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde bu yüzden o denli çok yargılanmışım ki, gidip gelmek zor olmasın diye DGM'nin hemen yakınında ev tuttum kendime. Ancak ev tutmamdan birkaç hafta sonra DGM kapatıldı! Son günlerdeki militarist gidişe bakılırsa, yeniden açılır, diye endişe etmiyor değilim yine de...

Konuşmamı yapıp bitirdim. Ancak konuşma yaptığımız çay bahçesine adeta bomba düşmüş gibi olmuştu. Benden önce konuşanlar dakikalarca coşkuyla alkışlandığı halde, beni sadece en arkada bahçenin duvarında oturan işçi tulumlu iki-üç genç alkışlamıştı. Onlar da kısa kesmişlerdi alkışı zaten. Sert ve kınayan bakışlar hemen onlara çevrilmişti çünkü. O cılız, ürkek alkışları havada asılı kalmıştı. Şaşırmış, üzülmüştüm, bu tip şeylere çok alışkın olmama rağmen... Panel bitmiş, Hasan Fehmi Güneş, Lütfü Doğan'ın koluna girmiş, yanlarında ilçenin Belediye Başkanı, Cumhuriyet Halk Partisi binasına doğru yürümeye başlamışlardı. Bana bir veda bile etmeden...

Bir süre yanıma kimse yaklaşmamıştı. Vebalıydım sanki. Orada, öylece kaldım. Ağaçlara, gökyüzüne, uzaktaki çayır-lara, çayırdaki otlayan kuzulara. Derin ama mutlu bir yalnızlığı hissettiğim. Söyleyeceğimi söylemişim. En azından kendime karşı dürüst davranmışım. Bu bana yeterdi. İnsanlar anlamasa bile, emindim, ağaçlar, o gökyüzü, uzaktaki çayır-lar anlamıştı beni. Doğadaki o bilge sessizlik bana hep anlaşıldığını hissettirir. Ne zaman yaralansam doğaya sığınırım bu yüzden.

Bir ara yanıma elinde telsiziyle bir sivil polis geldi ve şöyle söyledi: *"Şu andan itibaren can güvenliği sorunuz var. Sizi Çanakkale'ye biz bırakmak durumundayız."*

Evet, aynen böyle. Peki, niye böyle olmuştu? Ne yapmış, ne demiştim ki ben? *"Ülkemizde Barış olsun, bu sorunu olgunlukla çözelim. Gecikmeyelim. Kardeşliğimizi koruyalım."* İşte hepsi buydu.

Bunları söylemişim. Demek, böyle şeyler söylediğim için birileri benim canıma kastedeceklerdi, öyle mi? Sonra beni

oraya davet eden genç arkadaşlar yanıma geldiler. Hepsinin yüzü kaygı doluydu. Onlar da bana bir şey olmasından endişe ediyorlardı belli ki. Yakındaki bir lokantaya geçtik. Gerginliğimiz yatışsın diye birer duble rakı istedik. Polisler de tam karşımızdaki masaya oturmuş beni tehditkâr bir ifadeyle süzüyor, içkimi bitirmemi bekliyorlardı...

Peki, bu abartılı gerginliğin nedeni neydi?.. Sonunda beni oraya konuk edenler durumu utana sıkıla anlattılar: Bu panelden yaklaşık birkaç hafta önce ilçeye göçmen işçi olarak gelen Kürt gençlerinden biri yöre halkından birinin keçisine tecavüz etmeye kalkmış. Olay fark edilince, halk ayaklanıp *"Keçilerimizin namusu elden gidiyor,"* diye, Kürt göçmenlerin oturduğu mahalleleri basmış. Olay, anında, Türk-Kürt gerginliğine dönüşmüş. Güvenlik güçleri olası bir çatışmayı zor bela önlemiş. Keçinin sahibi olan kadın: *"Artık keçim kirlendi. Ben bu utançla nasıl yaşarım?"* diye adliyeye başvurmuş ve *"Keçimin namusunu temizlemiyorlarsa, hiç olmazsa parasını ödesinler,"* diye bağırıp durmuş mahkeme koridorlarında... İşte, bu, adeta gerçeküstü gerginliğin ve çatışmanın hemen akabinde ilçedeki panele çağırılmış, olanları bilmeden, *"Kürt sorunu barışçı yoldan çözülmelidir,"* demiştim. Oysa tecavüze uğradığı iddia edilen masum keçiden ve onun kirletlenen namusundan hiç bahsetmemiştim. Böylesi bir duyarsızlık olur muydu hiç!

Sonraları bu olayın kimi provokatörler tarafından abartıldığı öğrenilmiş ama iş işten geçmişti. İlçedeki gerginlik uzun süre devam etmişti. Olan, olay doğruysa, önce keçiye, sonra da bana olmuştu. Ağız tadıyla rakımı bile içemiyordum. Rakıma buz koymuyordum. Polislerin bakışı buz yerine geçiyordu zaten.

Beni ilçeye davet eden fırıncı ve bakkal arkadaşlarım hayli endişeliydi: *"Seni polislere bırakamayız. Hava da karardı. Yol uzun. Ne olur ne olmaz. Biraz daha bekleyelim,"* deyip duruyorlardı. Zaman kazanmak için ikinci dublelerimizi söyledik. Kaygı dolu bir bekleyiş içindeydik. Ne acı ki, güvenliğimizden sorumlu insanlardan korkuyorduk; bu tuhaf, bu tanımsız, bu komik ülkemizde...

Artık yapacak bir şeyim kalmamış, tam, bana saatlerdir pek de iyi gözle bakmayan polislerle birlikte Çanakkale'ye gitmeye boyun eğdiğim an, ilçenin meydanında gençler arasında kavga çıkmıştı. Polisler o an beni unutup kavganın olduğu yere koşarken, fırıncının sesiyle hayata döndüm: *"Cezmi abi, peşimden gel! Çabuk, koş abil"* Fırıncı arkadaş önde, ben arkada, lokantanın mutfağından koşarak geçtik. Mutfakta yemek yapan aşçının yüzündeki o şaşkın ifadeyi bugün bile hatırlıyorum. Lokantanın hemen arkasında duran fırıncının külüstür arabasına kendimizi zar zor atmıştık. Bayramiç sınırlarından çıktıktan sonra kendimize gelebilmiş ve fırıncıyla hoş bir sohbet girmiştik. Birkaç saattir olanları hatırladıkça gülmekten kırılıyor, hem de yurdum insanın halini düşündükçe içimizi kasvet basıyordu...

Beni Çanakkale Otogarı'na bırakmıştı fırıncı arkadaşım. Arkadaşım, diyorum, dostum da diyebilirdim. Çünkü daha yeni tanıştığımız halde, hayatımı borçluydum belki de ona...

Vedalaşırken: *"Peki, sen şimdi oraya döndüğünde ne yapacaksın? Başına benim yüzümden bir şey gelmesin. Beni, lütfen, ara; merak ederim seni!"* dedim.

Hüzünlü bir gülümseyişle baktı bana: *"Sen beni düşünme abi, biz alıştığımız böyle şeylere. Korksaydık, bu tip işlere kalkışmazdık. Ben seni sağ salim getirdim ya buraya, bu bana yeter. Hakkını helal et, Cezmi abil Bizim için onca yoldan geldin, sağ olasin!"* diye yanıtladı beni.

Sımsıkı sarıldık birbirimize. Karanlıkta kaybolan arabasının arkasındaki kırmızı ışıkları seyrettim bir süre...

Artık ne söyleyeyim sana, canım ülkem benim? Çok sevdim seni, inan, çok! Ama sen keçilerinin namusunu bizim gibilerin can güvenliğinden daha çok önemsedin. Canım ülkem, sen ne zaman değişeceksin? Ne zaman çocuk olmaktan kurtulacaksın?

Canım ülkem, söylesene, sen ne zaman büyüyeceksin?!..

EPİSTEMOLOJİK YALNIZLIK!..

Ne kadar zarif, ne kadar alımlı bir kızdı. Onu her gördüğümde, başdöndürücü bir huzurla birlikte, ona ulaşılmazlığın o derin sızısını aynı anda duyardım. Geçen gün yine karşılaştık; çok sevinçliydi, adeta nefes nefese sarıldı boynuma. Tam, 'Acaba?' diyecektim ki acı çekmemek için hemen umutlanmayı söndürdüm içimde. Mucizelere benimle ilgili olduklarında hiç inanmam. *"Birinden çok etkilendim; nasıl oldu bilmiyorum, bağlandım adama,"* dedi heyecanla. Yaşadığım üzüntüyü ona hissettirmemek için sanki bu haline çok sevinmiş gibi yapıyordum. Birilerini ölesiye kıskanırken, bu duygunuzu belli etmeye çalışmak ne kadar zor bir durumdur, bilirsiniz. Bağlandığı çocuğu tanıyordum. Açıkçası, pek sevmez, nasıl söylemeli, biraz içten pazarlıklı bulurdum. Yanlış bir soruydu, biliyordum ama yine de sormadan edemedim: *"Nesinden etkilendin o adamın?"* Yüzüme biraz mahcup ama yine de kesin bir ifadeyle bakarak: *"Nesinden, biliyor musun; öyle güzel, öyle hoş susuyordu ki, susuşundan etkilendim."* Yumruk yemiş gibi olmuştum. Öylesine şaşırılmıştım ki, kendi şaşkınlığıma gülmek geliyordu içimden. Ama gülemeyecek kadar da kendimi çaresiz ve zavallı hissediyordum. Yahu, ben bu kızı etkilemek, onu kendime sevdirmek için bütün bildiklerimi onunla paylaşmaya can atayım, onu güldürmek için yapmadığım şey kalmasın, tek o keyiflensin diye, birbirinden ilginç olayları takılabildiğim en sevimli jestlerimle ona anlatayım, o bundan hiç etkilenmesin. Ve iş bununla da kalmasın, kız gitsin, bir adam

çok güzel susuyor, diye ondan etkilensin, ona bağlansın! Çıldır-
mak işten değil. Ne adaletsiz bir dünya bu?!..

Öfkeden ve kıskançlıktan ne yapacağımı bilemez haldey-
dim. Sonunda onu kendisine bağlayan adama gidip bu işi na-
sıl başardığını sormaya karar verdim.

Konuya girerken, kaybedecek bir şeyim olmadığı için, et-
kilediği kadını yıllardır sevdiğimi, onunla olmayı çok istediğimi
ama başaramadığımı, söyledim. Sonra da sordum: "Sen nasıl
başardın bu işi?"

"Pek kolay olmadı," dedi, "onun dikkatini çekmek için sa-
bırla sustum. Ben çok güzel susarım."

"Susunca ne oluyor kardeşim?" dedim öfkeyle.

"Sakin ol" dedi, "kızma, hayatın boyunca sen soğukkanlı
olmadın. Hep duygularına göre yaşadın. Bu saksını bir kez
olsun çalıştırmadın. Bense hep duygularımı belli etmemeye
çalışırım. Uzun vadeli düşünürüm. Bunu iyi bil dostum; kadın-
lar meraklı yaratıklardır! Sustuğun zaman seni merak ederler.
'Bu adam niçin susuyor, neyi saklıyor; bir derdi mi var acaba,
bir giz mi barındırıyor içinde?' diye sorarlar. Onlara bu soruyu
sordurdun mu işler yoluna girdi demektir. Bu defa da öyle ol-
du. Onunla aynı ortamdayken, hep biraz kederli ve biraz da
esrarengiz bir suskunluğa büründüm. Zaman zaman gözümü
ufka dikeyiyor, yüzüme melankolik, çok çekmiş bir insan ifadesi
yakıştırıyor ve bir taraftan da göz ucuyla onun tepkilerini kol-
luyordum. Farkındaydım, bana ilgiyle bakıyordu. Neler hisset-
tiğimi, neler düşündüğümü merak ediyordu. Sonunda daya-
namadı ve 'Seninle konuşmak istiyorum. Çok kederli, suskun
bir halin var, buradakilerden farklısın sanki. Benimle konuşur
musun? Seninle her şeyi paylaşmak istiyorum.' diyerek
yakınlaştı bana. 'Tamam,' dedim, her şey yoluna giriyor ve
içimden 'Şıkıdım, şıkıdım' şarkısını söylerken, ona bu sevinci-
mi asla belli etmeden, hatta yüzüne, kırılgan, hüznü ve sanki
bu tavrından hiç etkilenmemiş gibi bakmaya devam ettim. Ve
onu biraz daha meraklandırmak için: 'Benim derdim varolu-

şumla ilgili. Epistemolojik bir yalnızlık içindeyim. İçimde çok kanlı savaşlar sürüyor. İlgine teşekkür ederim. Ama bana kimse yardım edemez!' diye yanıtladım onu. O an yüzünü görseydin, allak bullak olmuştu. Ne diyeceğini bilemiyordu. Biraz sonra ortamdan çok sıkılmış gibi bir ifade takınarak kalktı. 'Ben biraz yürümek istiyorum,' diyerek uzaklaştım oradan. Onu derinden etkilediğime yüzde yüz emindim artık. Hele o, içimde çok kanlı savaşlar sürüyor, sözü onu altüst etmişti. Nitekim akşam bana telefon etti. Sesi heyecanlı, kaygılı, hatta biraz mahcup: 'Umarım seni bugün saçma sapan konuşmalarıyla rahatsız etmemişimdir. Sen, çok birikimli, duyarlı bir insansın. Dünyan bizlerden çok farklı. Çok acılar yaşadığını tahmin ediyorum. Eğer sence bir sakıncası yoksa, seninle bunları paylaşmak isterdim. Yarın uygunsan, görüşebilir miyiz?' diye sorunca, keyfimden içimden, 'misafir ol gel bana, börekler açarım sana,' şarkısını söylüyordum. Ancak henüz görev tamamlanmadığı için, sesimdeki o kırgın, o kederli ve esrarengiz tonu koruyarak, 'Benim için bir şey değişmez, epistemolojik yalnızlığımın pençesinden beni kimse kurtarmaz ama çok istiyorsan, görüşelim,' dedim. Ve ertesi gün buluştuk. Görsen, benimle konuşurken, yüzünde nasıl bana hayran bir ifade vardı. Benim gibi bir adam onun buluşma tekelifini kabul etmişti! Kendisini bu yüzden değerli görüyordu. Görevimi tam anlamıyla başarmak için o gün de sustum; içimde kanlı savaşlar sürüyordu ve epistemolojik yalnızlık içindeydim yani. Gözümü her zaman olduğu gibi ufka dikmişim. 'Yine dalıp gittin. Ne düşünüyorsun' diye? sordu birden. Bu soruyu soracağını tahmin etmişim ve hazırlıklıydım. 'Gökyüzü,' dedim. 'Onun bana verdiği sırrı ölene dek saklamalıyım. Yoksa özne olarak kalamam bu dünyada, özneni yitirirsem yok olurum, çünkü ben herkes gibi çoğul kimliklerle yaşayamam.' Ve tekrar o, muazzam suskunluğuma, gömüldüm. Yüzüme hayranlık dolu bir şaşkınlıkla bakıyordu. O an bu sözlerin altında yatanları tam olarak anlayabilmek için çok şey feda ederdi, eminim. Birkaç gün sonra yeniden buluştuk ve bir sü-

re sonra adeta fısıltıyla, benden çok etkilendiğini, bana bağlandığını, itiraf etti. Görev bitmişti! İçimdeki kanlı savaşlar dinmiş, epistemolojik yalnızlığımdan sıyrılmış ve özlemi korumuştum!

Evet, elde etmek istediği kıza, kendisini, gizemli, derin, çok acılar çekmiş bilge birisi gibi göstermiş ve kendi deyimiyle, görev başarıyla tamamlanmıştı. Peki, sonra ne olacaktı? Şüphesiz, bir illüzyon, bir yanılsama üzerine kurulan her ilişki gibi çok kısa bir süre sonra bitecekti bu ilişki. Bu bitiş, iç dünyası zengin ve duyarlı birisiyle olmayı çok arzu eden ama insanları tanıma konusundaki bilgisizliği yüzünden her defasında hayal kırıklığına uğrayan bu kız için elbette, acı bir deneyim daha yaşamak, demekti. Ama kendisini hep olduğundan farklı biri gibi göstermeye çalışan, zaten ruhu ve duyguları ortada olmayan erkek için, acı çekmek, hayal kırıklığına uğramak, söz konusu olamazdı. Zaten o kendinden bir şeyler vermemek, acı çekmemek ve hep, gelip geçici, uçucu hazlar yaşayabilmek için ömrünün sonuna dek yalnız ve kimsesiz olacağını çok öncesinden kabul etmişti. Bir tarihi yoktu. Kayıptı...

Not: Bu suskunluğun, Albert Camus'un, "*İnsan söyledikleriyle değil, sakladıklarıyla insandır,*" sözünde kastettiği suskunlukla hiç ilgisi yoktur!..

SOSYALİZM KADAR

GÜZEL BİR DOSTTU O:

MEKSİKALI

"Meksikalı'yla aynı sol fraksiyona üyeydik. Benden bir sınıf üstteydi. Onu okulda çok kez görürdüm. Ama belleğimde bir fotoğraf var ki, onunla ilgili hiç çıkmadı aklımdan. O da Alibeyköy'de, köyden İstanbul'a göç etmiş yoksullara gecekondu yapma eylemiydi. Sabah okula geldik ve okuldan minübüslerle Alibeyköy'e vardık. Çok yoksul bir semtti Alibeyköy. Hava korkunç soğuktu; ayaz vardı, sulu kar yağıyordu. Ve bizden çok önceleri oraya gitmiş arkadaşlarımızı gördük. Meksikalı onların başındaydı ve tepeye, gecekondu yapılacak yere taş taşıyorlardı. Taşı alan, yanındaki arkadaşına veriyor, o da öbür arkadaşına veriyordu ve böylece taşlar yukarıya doğru çıkıyordu. Ve bütün bunlar, marşlar, türküler ve sloganlar eşliğinde yapılıyordu.

Meksikalı grubun başındaydı. İlk taşı o alıyor ve sonra arkadaşına veriyordu. Ve akşam olduğunda biz de o zincire katıldık sonra. Taşlar elden ele yukarı çıkıyordu. Ve çimento bulamamıştık, çamuru çimento niyetine kullanıyorduk. Çamurun içine saman katılıyordu ve bu şekilde evler yapılıyordu. O günün akşamında tepede on binlerce taş birikmişti. Ve çok riskli bir eylemdi bu. 1 hafta önce Ümraniye'de yine yoksul köylülere ev yapmak isteyen üniversiteli gençler polisle çatışmış, bu çatışmada 17 genç hayatını kaybetmişti. Biz, bu katliamdan 1 hafta ya da en fazla 10 gün sonra bu eylemi başlatmıştık. Mek-

sikalı'yı o gün çok net hatırlıyorum. Hiç disiplini bozmuyordu ve herkesi çok güzel şekilde yönlendiriyordu. Ona öncelikle, tipinden ötürü, Meksikalı, dediğimizi hatırlıyorum. Tıknaz, orta boy-lu, güçlü bir fiziği vardı. Az konuşurdu, sabırlıydı, disiplinliydi. Duygularını pek belli etmezdi. Tıpkı, Meksikalılar gibi. Ancak biz o yıllarda Meksikalıların kişiliklerini pek ayırt edecek, tahlil edecek durumda değildik.

Ama ben yıllar sonra Meksikalı şair ve felsefeci, Octavia Paz'ın "*Yalnızlık Dolambacı*," adlı kitabını okurken, Meksikalılara ilişkin çok şey öğrendim o kitaptan. Ve o kitabı okuduktan sonra; Meksikalı'nın sadece fiziğinin değil, kişiliğinin de Meksikalılara çok uyduğunu gördüm. Ve sonra 12 Eylül sonrası kop-tuk birbirimizden.

Aradan 23 yıl geçti. 23 yıl sonra Meksikalı'yı yolda gördüm. Gözleri hiç değişmemişti; o aynı coşku, aynı hüznün vardı gözlerinde. Beni, Bağcılar'da açtığı kitapevine 'imza günü'ne ça-ğırıldı. Tabii, hemen kabul ettim. Çünkü çok güvendiğim ve sev-diğim bir insandı. Ve o gün imza gününde, söyleşi yaparken o dönemden birçok arkadaşına rastladım. Sanki bir zaman tü-nelinden geçmiş gibiydik. 24-25 yıl öncesine döndük. Ve Mek-sikalı'yla yeniden bağlarımız kuvvetlendi; onunla sohbetlerimiz oldu değişik zamanlarda. Ve bana hayatını anlattı. Biz, devrim-cilik yıllarımızda, o hızlı dönemlerde, hiç birbirimizin öykülerine can kulağıyla eğilmezdik. Yalnız kaldığımızda duygularımızla baş başa olurduk, iç dünyamıza eğilirdik. Ama sabah okula ya da derneğimize geldiğimizde, devrimci elbiselerimizi giymiş olurduk.

Meksikalı'nın öyküsü, bir 78'lerin öyküsüydü. Devrime inanmış, yoldaşlarına inanmış, bu uğurda canını ortaya koy-muş, ölümü göze almış. Ama ne yazık ki aradığını bulamamış, güvendiği arkadaşları tarafından incitilmiş, haksızlığa uğratıl-mış bir öyküydü bu öykü. Ve çok hayıflandım. Neden o yıllarda onun hayatını dinlemedim, hayatını sorgulamadım, öyküsünü öğrenmedim, diye kendime çok kızdım. Meksikalı'nın gerçek

adı Hüseyin Gürsoy'du. Biz o yıllarda hep kod adı kullanırdık. İlegalitenin doğal sonucuydu belki. Vanlı, Urfalı, Barzani, Antepi, gibi kod adlarımız vardı. Hatta kod adlarımızı o kadar çok kullanırdık ki gerçek isimlerimizi unutturduk birbirimizin. Sadece gerçek isimlerimizi değil, gerçek öykülerimizi de.

1952 doğumlu, Meksikalı. Denizli'nin Güzelpınar Köyü'nde dünyaya gelmiş. Babası köylü, annesi bir ev kadını. Babası ak-si, geçimsiz bir adam. Sürekli annesiyle kavga ediyor. Annesi terk ediyor babasını, Hüseyin'i ve ablasını alıp akrabalarına gidiyor. Bir gün eşekle, annesi, ablası, Meksikalı, bir akrabalarına giderken, yolda babaları önlerini kesiyor. Elinde tüfek var. *"Eve döneceksin!"* diyor annesine. *"Dönmeyeceğim!"* diyor annesi de. Döneceksin, dönmeyeceksin... Adam tüfeği doğrultuyor ve annesini öldürüyor. Hüseyin o sırada 2 yaşında ve o sırada uyuyor. Abla 7 yaşında ve her şeyi görüyor. Ondan bir büyüğü de doğumda ölmüş, Meksikalı'nın. Babası onları eve getiriyor, anne can vermiş. Adam ne yaptığını o zaman anlıyor; derin bir pişmanlık duyuyor ve yan odaya geçiyor, intihar etmek istiyor. Tetiğini, ayak başparmağına dayadığı tüfeği boğazına doğrultup tetiğe basıyor, patlamanın sarsıntısından, tüfek kayıyor, koluna geliyor mermi ve kanlar içinde hastaneye kaldırılıyor. Kolu kesiliyor babasının ve oradan cezaevine götürülüyor; 14 yıl cezaevinde kalıyor babası.

Hüseyin'i babaannesi büyütüyor. Tarıfsız bir yoksulluk. Ve o şartlarda ilkokula başlıyor. Fakat babaannesi, okula gitmemesini, çalışmasını istiyor Meksikalı'nın. Çünkü çok yoksullar. Ama Meksikalı'da çok büyük bir okuma tutkusu var, okumak istiyor. Babaannesi okula gidip öğretmene, *"Bunu okula almayacaksın, sınıfa almayacaksın!"* diyor. Ve artık öğretmen de onu okula almamaya başlıyor. *"Git, gelme; babaannen okumanı istemiyor."* diyor Hüseyin'e. Ama Hüseyin ısrarla okumaya devam ediyor. Bu arada koyun otlatıyor, çıraklık yapıyor, okuldan boşta kalan zamanlarında eve yardımcı olmaya çalışıyor. Arada babasını ziyarete gidiyor hapishaneye.

Babasına hiç kin duymamış ve onu anlamaya çalışmış. Fakat ablası babasını hiç affetmemiş. Çünkü 7 yaşındaymış ve her şey gözlerinin önünde olmuş. Ablası, 17 yaşında veremden, bakımsızlıktan hayatını kaybetmiş. Babasını ziyaret ettiği zaman, Hüseyin, babasına okuma tutkusunu anlatıyor. Babası, *"Seni okutacağım ve vali yapacağım!"* diyor hep. Hüseyin, babasına inanıyor. İlkokulu bitirir bitirmez babası hapisten çıkıyor ve babasına diyor ki *"Beni okut."* Fakat babası oralı bile değil. *"Başının çaresine bak!"* diyor. O sırada kayıtlar kapanmış, Hüseyin ortaokula bu yüzden o yıl yazılamamış. Babasından, artık bir çare bulamayacağını anlayınca, evden kaçıyor ve Denizli'ye geliyor. Orada babasının hapisane arkadaşını buluyor, *"Beni okut!"* diyor. Adam, babasına sevgi duyuyormuş, *"Bana çok yardımcı oldu hapisanede,"* diyerek, onu bir yurda yerleştiriyor ve ortaokula başlıyor Meksikalı. Sabah okula gidiyor, akşam inşaatlarda çalışıyor; sıvacılık, boyacılık, duvarcılık, bazende hâlde hamallık yapıyor. Arada marangozlarda, kasap yanında çalışıyor.

Lise 1. sınıfta ilk siyasal birikimini edinmeye başlıyor. Deniz Gezmiş'e, Hüseyin İnan'a, Yusuf Aslan'a derin bir sempati duymaya başlıyor. Onların mücadelesi Hüseyin'i çok etkiliyor. Lisedeki edebiyat öğretmeni ve İngilizce öğretmeni, onlara devrimci mücadeleden, Nazım Hikmet'ten, dünyadaki siyasi mücadelelerden bahsediyor. Ve o sınıfta bir tek kişi MHP'li oluyor. Diğerleri hep sosyalist, devrimci.

Lise, bu koşullarda bitiyor, üniversite sınavına giriyor Meksikalı ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nü kazanıyor. O yıllar Milliyetçi Cephe dönemi. 1973-1975 yılları. Baskıların, boykotların, işgallerin peş peşe yaşandığı bir dönem. Ve birgün okulların MHP'liler tarafından işgal edildiğini görüyor; tekrar Denizli'ye dönüyor.. Bir daha sınava giriyor. Çünkü artık Gazi Eğitim Fakültesi'nde okuma imkânının kalmadığını düşünüyor. O dönem, ortaokul ve lise mezunu kişilerin hızlandırılmış kurslarla, 15-20 günde öğretmen yapıldığı bir dönem. (O yıl öğretmen

olanların acısı henüz bu yıllarda çıkıyor. O cahil, pedagoji eğitiminde geçmemiş, belli bir altyapısı olmayan, hatta gerici-ırkçı, şoven kişilerin 15 -20 gün içerisinde öğretmen yapılması, ülkede çok büyük bir tahribata yol açıyor. Bugün o mezunlardan kimileri okul müdürü, kimileri milli eğitimde çok önemli yerlere sahipler ve evlatlarımız, o kafa yapısındaki insanlara emanet.

Gerçi Ecevit 1978 yılında onların öğretmenliklerini geri almak için çabalıyor ama onca yıl geçmiş aradan, bu insanlar öğretmen olmuşlar ve öğretmen olmaya devam ediyorlar.) Tekrar sınava giren Meksikalı, Siyasal Bilimler Fakültesi'ni kazanıyor 1976 yılında ve örgütlü bir kişi artık. TDKP'nin bir bölge sorumlusu. Yani Halkın Kurtuluşu örgütünün önde gelen isimlerinden biri olarak Siyasal'a başlıyor. Ben ondan bir yıl sonra üniversiteye başlıyorum. Ve artık günlerimiz hep beraber geçiyor. Boykotlar, afişlemeler, bildiri dağıtmalar, yürüyüşler, paneler, seminerler, dernek günleri. Peyniri, zeytini, domatesi paylaştığımız yıllar o yıllar. Kimin cebinde para varsa ortaya çıkarıyor, o paralar birleştiriliyor, o paralarla domates peynir ekmek alınıyor ve birlikte yeniyor. Herkesin çok yoğun bağlarla birbirine bağlandığı bir dönem. Birbiri için ölümü göze alan insanların dostluğu ve yoldaşlığı söz konusu. Söyleşimiz boyunca Hüseyin sık sık *"Biz ölümü paylaşmıştık, benimle aynı yolda yürüyen insanlara ben gözümü kırpmadan inanırım,"* diyordu. Bu benim çok dikkatimi çekti. *"Ölümü paylaşıyorduk. Bundan öte ne olabilir,"* diyordu.

Ve 1980 yılının 12 Eylül sabahı hayatımıza bir karabasan gibi gelip çöküyor.

Bir sabah uyandık ki, askeri darbe olmuş. Fakat henüz biz askeri darbenin ne olduğunu anlamamıştık. Bizim için, 11 Eylül neyse, 12 Eylül de oydu. Hatta ne tuhaftık ki, biz, 12 Eylül akşamı afişlemeye çıktık. Sanki hiçbir şey değişmemiş gibi. Ancak, zaman geçtikçe, gelenin çok ağır bir faşizm olduğunu anlayacaktık.

Sonra bağlarımız koptu Hüseyin'le. O, 12 Eylül sonrasında bir çevirmede gözaltına alınmış. Çok ağır bir sorgudan geçmiş. 32 gün ağır işkence görmüş. Ağzından tek kelime alamamışlar. Yanı başında Filistin askısında kolu kırılan insanlar olmuş, te-cavüze uğrayanları görmüş gözünün önünde. Can çekişenler olmuş. *"Ama bunlar beni şaşırtmadı,"* diyor, sohbetimiz boyunca. *"Ben bunları biliyordum, olacakları tahmin etmiştim."* 3.5 ay sonra, çıkıyor, gözaltından kurtuluyor fakat kısa bir süre sonra örgütle bağı kesiliyor. Bulunduğu bölgenin sorumluluğu alınıyor kendisinden. Fakat bunu neden yaptıkları, açıklanmıyor. Öğrenmeye çalışıyor, bilgi vermiyorlar. Yeni bir bölge de vermiyorlar kendisine. Oysa o, mücadele etmek istiyor, savaş vermek istiyor ve hiç haber alamıyor örgütten. Ve boşluğa düşüyor.

Ve küsüyor. 1981-82-83. Ve 83 Kasım'ında Hatem'le hayatını birleştiriyor. O sırada Hüseyin dokumacılık yapıyor. Çok ağır koşullarda dokuma tezgahlarında ter döküyor. Evlerinde soba yok, tüp yok, yatak-yorgan yok. Dokuduğu o ham kilimleri eve seriyor ve onların üzerinde yatıyorlar eşiyle. Yakınlarından birinden tüp alıyorlar, o şekilde ısınıyorlar. Ev rutubet içerisindedir. Hatta eşi romatizma oluyor soğuktan. Eşi de bir kot firmasında çalışıyor. Bu sırada Ezgi isimli bir kızları oluyor, 84 yılında. Örgütle bağı koptuğu için boşluğa düşen Hüseyin, pek istemediği halde askere gidiyor. Çünkü arandığını biliyor. Sivil bir ortamda yakalanmak istemiyor askerlere. Ve hiç istemediği halde, kendini Mamak Muharebe Okulu'nda er olarak buluyor; büyük baskılarla karşılaşılıyor. Ve yemekhanede kıdemli erler, en ufak bir şeyi bahane ederek bunlara zulüm yapmışlar. Bir gün bütün bölükle birlikte 2 üniversiteyi geride bırakmış Meksikalı'ya şöyle bir ceza verilmiş; masanın altında yemek yeme. Gürültü olduğu için mi, ya da birisi yanlış bir şey yaptığı için mi tüm bölük cezalandırılıyor ve masanın altında yemek yemeye mecbur bırakılıyor.

O an çok derin bir pişmanlık duyuyor askere yazıldığı için. *"Ben burada ne arıyorum?"* diyor. Ve bir daha yemekhanede

yemek yemiyor. Dışarıda yavan ekmek alıyor ve onu yiyor. Zaten çoğu kez bir simitle günü geçiren Meksikalı, bu koşullara baştan alışkın. Sonra Ağrı Eleşkirt'e çağırıyorlar. Ağrı, Eleşkirt'te sorgusu yapılıyor. Bu sorguyu da aşılıyor ve sakıncalı olarak askerliğini çok ağır koşullarda bitiriyor. 1987 yılı Kasım'ında askerliğini bitiriyor.

Okul arkadaşı ona bir iş teklifinde bulunuyor, "*Gel, yanımda çalış.*" diyor. Lastik firmasında bir iş buluyor, Sirkeci'de. Sonra sigortacılık yapıyor. Boş kaldığında *Anna Britanica* Ansiklopedisi pazarlıyor. 91'e kadar bu böyle sürüp gidiyor. Sonra örgüt arkadaşlarından ikisine rastlıyor. Necati ile Kemal. "*Gel,*" diyorlar, "*bizim yanımızda çalış. Biz bir tekstil firması kurduk.*" Çok seviniyor, arkadaşlarına çok inanıyor, onlarda kendisi gibi işkence görmüş, hapiste yatmış insanlar. Necati, 6 yıl, Kemal 5 yıl hapiste yatmış. Onlarla ölümü, işkenceyi, peynir ekmeği paylaşmış. Hiç pazarlık etmeden, maaş konuşmadan, onların yanında işe başlıyor. Müdürlük yapıyor, şoförlük yapıyor, hamallık yapıyor ve kızını büyütüyor bu arada. Zaman zaman iş yerinde bazı şeyler canını sıkıyor ama hiç sorgulamıyor, üzerine gitmiyor. "*Belki,*" diyor, "*üzerlerine gitseydim çözebilirdim ama ben hep inandım onlara, sorgulamadım.*" Ondan sonra bir şoförle bir pazarlamacı alıyorlar işyerlerine. Bir öğreniyor ki onların maaşı kendisinden 2 kat daha fazla. Yine de onlara inanmaya devam ediyor. Ama arkadaşları, şirketin 2 sahibi ona büyük vaatlerde bulunuyor. "*Para kazanacağız ve paylaşacağız,*" diyorlar. Para kazanılıyor fakat bir türlü paylaşılmıyor. Ve o yoldaşları, cezaevinde birlikte kaldıkları yoldaşları gittikçe zenginleşiyorlar fakat ona asla bir şey vermiyorlar. O yine susuyor.

Bu arada 1998'de ekonomik bir kriz yaşanıyor, Kemal ayrılıyor, şirketin başka bir bölümünde çalışmaya başlıyor. Aldıkları şoför-pazarlamacı, dolandırarak çıkıyor, onları. Ve işin başına Necati'nin ablası giriyor. Necati'nin ablası son derece kaprisli ve paragöz bir kadın. Meksikalı'ya kafayı takıyor, onu şirkette istemiyor. Bir gün Necati yurtdışındayken, şirketin şoförü işe

gelmiyor ve telefonla Meksikalı'yı arıyor. "*Çocuğum çok hastalandı, hastaneye götürdüm, bugün işe gelemeyeceğim,*" diyor. Meksikalı tabii, "*Çocuğunun sağlığı çok önemli, ben hallederim merak etme!*" diyor. Ertesi gün yurtdışından Necati dönüyor, "*Konuşabilir miyiz?*" diyor. Odasına çağırıyor Meksikalı'yı. Aynen şunları söylüyor: "*Şoför nerede, nereye gitti. Dün şoför neredeydi.*" "*Çocuğu hastalanmıştı, telefonla bildirdi, ben de izim verdim,*" diyor. Necati duruyor, "*Seninle çalışamayacağız artık. Eşyalarını topla ve git!*" Hiç sesini çıkarmıyor Meksikalı. "*Peki,*" diyor, odasından eşyalarını topluyor ve evine gidiyor. 13 senesini verdiği işyerinden bu şekilde kovuluyor. Onu kovan insanlar; örgütten arkadaşları ve cezaevinde yaşamış, kalmış, işkence görmüş insanlar.

Sohbetimiz boyunca Meksikalı tekrar tekrar, "*Hayatı örgütlerken uyanık değilsin,*" diyordu. Tıpkı üniversite yıllarında sorulanmayan, "*Yarın devrim olursa biz ne yapacağız, nasıl hayatı örgütleyeceğiz,*" diye sorulmayışı gibi. Çünkü o yıllarda bu soru sorulduğu zaman hain olmak işten bile değildi. "*Devrimden sonra ne yapacağımız?*" sorusu, sanki müminler arasında, "*Allah var mı yok mu?*" sorusuna benziyordu. Tıpkı, insanların o yıllarda kendi kişisel hikâyelerini anlatmayışı gibi. Kırgınlıklarımızı, iç dünyamızdaki incinmişlikleri, hüznleri, çocukluğumuza dair korkuları hep tek başımıza kaldığımızda kendimizle paylaşıyorduk. Sabah olduğunda iç dünyamızı gizleyip eylemlere, işgallere, boykotlara, yarım kimliğimizle gidiyorduk. Çocukluğumuzu gömerek, saklayarak. Öykülerimizi saklayarak...

Şimdi Meksikalı, Bağcılar'da bir kitabevinin sahibi. Hiçbir birikimi yok. 50 yaşını çoktan aşmış. Necati'ye, onu affettiğini söyleyeceğini söylüyor. "*Çünkü, biz ölümü paylaşmıştık ama dünya nimetlerini paylaşamadık. Parayı paylaşamadık. Biz, ölümü paylaşan insanlardık, üç kuruşun hesabını yaptık, hapisten çıktıktan sonra.*"

Birçok 78'liden bu tip öyküler dinlemiştim. Cezaevinde yıllarca kalan insanlar, oradan çıktıktan, kapitalizmin içine girdik-

ten sonra, üç kuruş para için birbirlerini arkadan vurdular, birbirlerini dolandırdılar. Hazin bir hikâye bu. Ancak, pişmanlık yaşıyor mu, dersiniz, Meksikalı, devrimcilik yıllarına ilişkin; devrimci kişiliğine ilişkin, hiçbir pişmanlık yaşamıyor. *"Bugün olsa, bana görev verseler, devrimci mücadeleye aynı yerden başlarım,"* diyor. *"Yine aynı inatla savaşırm,"* diyor. Yaptıklarından ötürü hiç pişmanlık duymuyor. Onca zulüm, onca aşağılanma onu hiç yıldırmamış. *"Yalnız daha dikkatli olurum,"* diyor, *"insanlara karşı. Hesapsızca güvenmem,"* diyor. Bir-iki pişmanlığı varsa da onlarda çok önemli şeyler değil. *"Neden, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'ne dönüp okulu bitirmedim?"* diye hayıflanıyor. *"Çünkü o zaman er olarak askere gitmezdim,"* diyor. Yine Siyasal Bilimler Fakültesi'ni bitirmediği için hayıflanıyor. *"Okullarımı bitirmeliydim,"* diyor. Başka da pişmanlığı yok. Bugün, yine, kendi ayaklarının üzerinde durmaya çalışıyor.

Evet, bu bir 78'linin öyküsü. Ben sizin yerinizde olsam, Bağcılar'daki Meksikalı'nın kitabevine gider, Meksikalı'yla o yıllara ilişkin sohbet ederdim. *"Hayatı örgütlerken uyanık değildik, ama yine dünyaya gelsem, aynı şeyleri bir daha yeniden yaşadım,"* diyen Meksikalı'ya...

RUHLARIN DAVETSİZ KONUKLARI

Bazı anılara karşı çok dayanıksızım... Yıllar önce, Kadıköy'deki Vagon Kiraathanesi'nde, bir akşamüstü Cemal Süreya'yı görmüştüm. Çok bitkin ve üzgün bir hali vardı. Eliyle yüzünü tutmuş, güçlkle soluk alıyordu. Bir ara bana bakar gibi oldu. Belki beni hatırlamaz, küçük düşerim, diye kaçındım selam vermekten. Utançla kaçırdım gözlerimi. Oysa birkaç ay önce bir grup insanla birlikte aynı masada oturup içki içmiştik... Onu, o kahvede, sanki her tarafından kan sızan, yaralı ama mağrur bir kaplan gibi bırakıp hızla dışarı çıktım.

Yıllardır aklımdan çıkmıyor ve bana büyük bir acı veriyor bu anı... Benden daha duyarlı ve yetenekli olduğunu hissettiğim insanlara karşı üstesinden gelemediğim bir utangaçlığım var. Belki de bu yüzden, hep en alttaki, ezilen, horlanan insanların yanında kendimi rahat hissediyordum.

Yoksa, otoriteden duyduğum bilinçaltı bir korku mu bu? Yıllar sonra Cemal Süreya'yı yakından tanıyan bir arkadaşım, benzer utangaçlık ve korkuların, Cemal Süreya'da da olduğunu söyleyecekti bana...

Yazarlığımı ve yazarlığın bana getirdiği üzü, hiçbir zaman bir otorite, bir güç aracı olarak kullanmadım...

Evet, başarılı olmak istedim ama bu başarıyı, otorite kurmak için değil, bana karşı otorite kullanmasınlar, beni bir daha hiç küçümsemesinler, diye kazanmaya çabaladım hep. Çünkü küçümsemekten, aşağılanmaktan hep derin bir korku duydum. Derin bir değersizlik ve hiçlik duygusuyla, ödünsüz ve adeta Tanrısal bir gurur arasında gidip gelen ruh sarkacım,

beni hep çok yormuş, hırpalamıştır. Akşam üzerleri yüreğime çöken o melankoli, o yenilmişlik duygusu ve anlaşılmamışlığın derin hüznü, en çok bu yüzdendir, bilirim.

Cemal Süreya acaba anlamış mıdır, diye hep sorarım kendime, ondan utanıp gözlerimi bu yüzden kaçırdığımı?

Ve onu aslında ne kadar sevdiğimi ve ona ne denli büyük hayranlık duyduğumu hissetmiş midir? Bu soruların yanıtını ölümün tedirgin edici boşluğuna götürdü o. Bazı acılar teselli-sizdir, bazı sorular yanıtsız...

Çok sevdiğim, kendime yakın bulduğum bazı insanlara selam vermekten, onlarla konuşmaktan kaçındığım çok olmuştur. Kimi kez yanımdan geçerler ya da karşı kaldırımdan. Bir kafede tek başlarına önlerindeki kâğıda bir şeyler çiziktirirken veya dalgın bir tavırla etrafa bakarken görürüm onları. Kuytu bir köşeye çekilir, gizlice seyrederim. Onları sevmekte ve kendime yakın bulmakta ne kadar haklı olduğuma bir kez daha inanırım...

Son günlerde kendime hep şu soruları soruyorum. Sen söyledikleri gibi iyi bir insan mısın? Ya da içimdeki bir sesi bana şöyle yalvarırken yakalıyorum: Ne olur, çok iyi bir insan ol, herkesin seni görmek istediği gibi!.. Sonra gülmeye başlıyorum, içimdeki bu gidip gelen konuşmalara... Çünkü hiçbirinin yararı olmuyor; bildiğim gibi yaşamaya devam ediyorum, yine, içimdeki, benim de hâlâ çözemediğim, bin bir giz ve bilinmezlik dolu düşünce ve savruluşlarla...

Yazarlar ve şairler iyi insanlar mıdır?

Bu, iyilikten ve kötülükten ne anladığımıza bağlıdır aslında. Bana soracak olursanız, bildiğimiz anlamda iyi insanlar değildirler. Sevgi dolu ve dürüst insanlar da değildirler. Tam aksine, bir çoğunda kötülüğün derin izlerini gördüğümü, söyleyebilirim. Öte yandan tanıdığım sevgi dolu, duyarlı, iyi kalpli bir çok insanın tek bir satır yazı, tek bir şiir dizesi yazamayacak kadar yetersiz olduğunu gördüm.

HATA YAPTIYSAM ARAMIZDA KALSIN

Yazarı ya da şairi diğer insanlardan ayıran en önemli yan, bence başka ruhların içine rahatça girebilmeleri ve bir süre bu ruhların kimliğine bürünebilmeleridir...

Oturup bir kadına derin bir aşk duyuyormuşum gibi sayfalarca yazı yazabilirim. Yazarken, bu aşka kendimi sonuna dek inandırabilirim...

Yazarlar, şairler, iyi insanlar değillerdir; onlar başka ruhların davetsiz konuklarıdır sadece...

Bazen, konuk olduğumuz o ruhlar ansızın çekip gider, bilinmezliğe. Yaşadığımız o derin ve ürperici acı, biraz da bundandır belki de...

VAZGEÇTİM, İNTİHAR ETMİYORUM...

"Sizinle, sanatçılar ve intihar üzerine konuşmak istiyoruz. Bize zaman ayırabilir misiniz?"

Sesi oldukça gençti arayan televizyoncu kızın. Üzerinde çok düşündüğüm bir konu olmasına rağmen; yine de intihar, sözü beni biraz irkiltmişti.

"Neden, ben?" diye sormadan edemedim bu yüzden.

"Sizin bu konuda bize çok şey anlatacağınızı düşünüyorum da ondan," diye yanıt verdi televizyoncu kız.

Sanatçılar ve intihar. Evet, aslında haklıydı. Bu konuda çok şey okumuş ve yaşamıştım.

Aklıma ilk anda, Nilgün Marmara gelmişti. 27 yaşında aramızdan ayrılmıştı. İntiharından yıllar önce, onunla tanıştığımız ilk günlerden itibaren, intihardan çok sık söz ederdi Nilgün. Zaten tez konusu intihar ederek yaşamına son veren Amerikalı şair Sylvia Plath'dı. Nilgün, konuşmalarında ve yazdığı şiirlerinde olsun, yaşamı, inanılmaz acı verici ve katlanılmaz bulurdu. *"Hayatın neresinden dönülse kârdır,"* diyen bir şairdi, sonuçta o... Bir keresinde bana, *"Beni yukarıdan çağırıyorlar; orada kalma, buraya gel!"* diyorlar, demişti. Ruhsal dengesi altüst olduğu günlerdi. Tanık olanlar söylüyor, kendisini evinin balkonundan attığında tek bir çığlık bile atmamış. İntiharı bende onulmaz yaralar açmıştı. O günden sonra artık bir başka birisiydim sanki. Çok derinden yara alanlar bir daha eskisi gibi yaşayamazlardı, çünkü. Nilgün, bana bunu öğretmişti intiharıyla...

Telefonun başında soluk almadan konuştuğumu, hatırlıyorum. Belleğime sonra Wirginia Woolf düşmüştü. Romanlarına hayran olduğum ve tekrar tekrar okuduğum bu İngiliz sanatçı, neredeyse başarısının doruğundayken paltosunun cebine taşlar doldurup evinin arkasındaki göle doğru yürümüş ve orada yaşamına son vermişti. O da Nilgün gibi yaşamı katlanılmaz buluyor ve beynindeki o korkunç uğultuyu durduramıyordu.

Şair Kaan İnce, Nilgün'den bile genç yaşta hayatına son vermişti. İntihar ettiğinde, yanılmıyorsa, 22 yaşındaydı. Ankara'da ailesiyle yaşıyordu. Bir gece otobüse binip İstanbul'a gelmişti. Kadıköy Rıhtımı'nda bir otel odası tutup odasının balkonundan sabaha karşı kendini boşluğa bırakmıştı. En yakınları ve arkadaşları dahil, kimse onun neden intihar ettiğine dair kesin bir yanıt bulamamıştı. Çünkü duyarlı bir insanın nerede ve nasıl derinden ve onulmaz bir şekilde kırıldığını, o kişinin kendisinden başka hiç kimse bilemezdi.

Peki, Amerikalı şair Ernest Hemingway'e ne demeli? Dünya çapında tanınan çok ünlü bir romancıydı, intihara karar verdiğinde. Ve çok acımasız bir yöntem seçmişti, kendisi için. Tüfeğini ağzının içine soktu ve... Bedenine ve varlığına bu denli öfke duymasının nedeni, artık roman yazamamasıydı...

İtalyan Romancı ve şair Cesare Pavese ise, "*Yaşama Uğraşı*" adlı günlüğünün en sonuna şunu yazmıştı, intihar etmeden önce: "*Artık yazmayacağım. Eylem. Eylem...*" Hayatı boyunca insanlar tarafından o denli kırılmış ve incinmişti ki yazmak bile onun için teselli olmamıştı. Tek sahici eylemin intihar etmek olduğunu düşünmüş olmalıydı. Cesedini bir otel odasında buldular.

Alman düşünür Walter Benjamin ise İkinci Dünya Savaşı'nın hemen başlarında Nazilere esir düşmemek için İspanya sınırına kadar kaçmıştı. Sınırdan içeri almamışlardı onu. Sabaha kadar orada bekledi, alınırım, umuduyla. Bir an geldi ki artık dayanamadı. Neredeyse, sabah oluyordu. Nazilerin eline düşmek ve onurunun ayakla altına alınacağı düşüncesi, yaşamının bile önündeydi artık. Çünkü Yahudi ve antifaşist bir

düşünürdü o... İntihar ettikten birkaç saat sonra İspanyollar sınır kapısını açtılar ama artık onun için çok geçti.

Rus şair Mayakovski ise, düşlediği ve uğruna sayısız şiir yazdığı Komünist Devrim'in beklediği gibi olmadığını görünce, bu hayattan istifa etmişti. İçine ütopyalarını ve şiirlerini doldurduğu küçük kayığı, hayatın acımasız dalgalarına ve kayaları-na çarpıp parçalanmıştı...

Telefonun öbür ucundaki televizyoncu kız, sanıyorum bu anlattıklarımı not ediyordu. Arada bir, *"Çok ilginç; inanılmaz!"* gibi şeyler söylüyordu...

Alman romancı Stefan Zweig, Avrupa'yı kasıp kavuran Birinci Dünya Savaşı çıktığında eşiyle birlikte Arjantin'deydi. Ve bu savaştan dolayı kendisini de sorumlu tutmuştu. Üst düzeydeki sanatçı aydın duyarlılığı, onu böylesine derin bir sorgulamaya itmişti işte. İntihar etmeye karar verdiğinde karısı, *"Beni de yanına al!"* diyerek birlikte intihar etmek istemiş, Stefan Zweig'in bütün itirazlarına rağmen, onunla ayrılmıştı bu dünyadan. Görevliler evlerinin kapılarını kırıp içeri girdiklerinde, Stefan Zweig'le eşinin cesetlerini birbirlerine sımsıkı sarılmış bir durumda bulmuşlardı.

Ve neredeyse hepsinin birbirinden trajik ve birbirinden çarpıcı sonları olan diğer sanatçılar ve aydınlar: İlk Türk pozitivist ve yazar Beşir Fuat, Fransız şair Nerval, Rus şair Yesenin, Japon romancı Mişima. Hepsinin, bırakın, o görkemli hayatlarını, sadece intiharları bile, ayrı bir kitap konusu olabilir.

Anlatacaklarımın o an sonuna gelmiştim. Anlatırken hem derinden hüzünlenmiş, hem de bitkin düşmüştüm.

"Her sanatçının intiharı kalbinde gizlidir," diyerek bitirmiştim konuşmamı. Televizyoncu kız bu son sözümünden de çok etkilenmiş olacak ki *"Peki, ne zaman vaktiniz olur?"* diye sorduktan sonra, *"Bunları kamera önünde söylerseniz, harika olur!"* diye ekledi.

Görüntü faslını unutmuştum. "Peki, görüntüye alacaklarsa, beni telefonda neden bu kadar çok konuşturdu bu kız," diye düşünmeden de edemedim.

“Hayır,” demek olmazdı. Bir kere başlamıştık, sonunu getirmeliydi.

Beyoğlu'ndaki Leman Kültür'de buluştuk. Kameralar hazırlandı. Spotlar yandı. İşaret verildi. Ve ben neredeyse telefonda ne anlattıysam, belki biraz daha ayrıntılara inerek sanatçılar ve intihar meselesini kameralara bakarak anlattım. Ve şüphesiz, o son sözümü unutmadan: *“Her sanatçının intiharı kalbinde gizlidir...”*

Televizyoncu kıza, “Benden bu kadar,” der gibi baktığımı hatırlıyorum. Kızın yüzü biraz gerildi. Beklediğini bulamamış gibiydi sanki. Yanıma gelip, *“Hani, bana telefonda söylediğiniz o son sözü de söylerseniz, çok iyi olur,”* deyince şaşırmıştım. *“Benim telefonda söylediğim en son söz, ‘Her sanatçının kalbinde intiharı gizlidir,’ olmuştur, çok iyi hatırlıyorum,”* diye yanıt verdiğim halde, o yine üsteledi ve biraz da kızarıp bozarak: *“Siz de intihar etmeyi düşünüyordunuz ya, işte bunu söylemenizi istiyorum son olarak.”*

Birden derinden irkildiğimi hatırlıyorum. Oysa, ben asla böyle bir şey söylediğimi hatırlamıyordum.

“Nereden çıkarttınız, benim böyle bir şey söylediğimi?”

“Söylediniz ama ben çok iyi hatırlıyorum.”

“Ama ben intihar etmeyi düşünmüyorum. Yani bu sıralar. Düşünürsem, size haber veririm, merak etmeyin.”

Adeta düşünmediğim intiharım üzerinden bu genç televizyoncu kıza pazarlığa girişmişim.

“Ben böyle bir şey söylemedim.”

“Söylediniz. Unuttunuz mu gerçekten?”

“Yapmayın; bu bakkaldan yoğurt almayı unutacak gibi bir konu değil ki! Söz konusu benim intihar edip etmeyeceğim. Böyle bir konu unutulur mu? Yapmayın; üstüme geliyorsunuz! Ben bir gün önce söylediğimi unutacak kadar henüz buna madım.”

“Lütfen, kırmayın bizi; söyleyin, kapansın bu konu?”

“Kırmayın mı? Sizi kırmamak için insanlara yalan mı söyleyeyim yani?”

Televizyoncu kız intihar edeceğimi duymadan, beni bırakmayacak gibiydi. Çaresiz kalınca insanın aklına her şey geliyor: *"Evet, dün öyle bir karar vermiştim. Madem çok üstüme geliyorsunuz, vazgeçtim, etmiyorum işte; var mı, size inat, etmiyorum! Hadi, bakalım, ne yapacaksınız şimdi?"* diyerek ayağa kalktım. Televizyoncu kız, hâlâ, *"Lütfen, bizi kırmayın!"* diye ısrar ediyordu. Hayatım boyunca bana bu konuda böylesine yalvaran hiç kimse olmamıştı...

En sonunda kameraları kapattırıp oradaki herkesin duyaçağı bir şekilde: *"Yahu, daha yazacağım şiirler, yazılar, öyküler var, bana acımıyorsanız bari okurlarıma acıyın,"* diyerek orayı öfkeyle terk ettim.

Aslında bu yeni yetme televizyoncu kızın derdi açıktı: Ben onu kıramayıp *"İntihar etmeyi düşünüyorum,"* dersem, hani, olur da bu program gösterildikten bir süre sonra, aklıma eser intihar edersem, *"Ve, yazar Cezmi Ersöz, intihar edeceğini ilk ve son olarak bize söyledi,"* diye belki de ayrı bir program yapacak ve kanalındaki yöneticilerinden büyük bir aferin alacaktı. Benim olası intiharım, onun mesleki başarısı olacaktı...

Nitekim, çok iyi hatırlıyorum; benim de bulunduğum bir programda, intihar edeceğini söyleyen ve gazetelerde televizyon dizileri üzerine eleştiri yazıları yazan bir gazeteci, bu program yayınlandıktan birkaç hafta sonra evinde ölü bulunmuştu: İntihar etmişti!

GİTTİK, ŞIRNAK'I GÖRDÜK

Top mermisiyle tam ortasından parçalanmış, üç katlı bir evin tam önünde durdu, minibüsümüz... Mermi, evin arka tarafındaki duvarı da parçalamıştı. Oturma odasının yarısını, mutfak ve banyonun, neredeyse, tümünü alıp götürmüştü. Beyaz bir tül perde, yatak odasının camsız penceresi ve yanmış çerçeveleri arasından, günlerdir süren ve her şeyi mahveden şiddetten başı dönmüşcesine; dışarıya doğru uçuşuyordu. Bu evde artık kimse yaşamıyordu ve arka tarafında açılmış boşluktan, parçalanmış, yakılmış, yağmalanmış Şırnak görünüyordu. Ve artık Şırnak şehri, kimi ezik, kırgın ve derin yürekli insanlar gibi, neden her zaman bunca şiddete maruz kaldığını, hiç kolayına kaçmadan anlamaya çalışıyordu, suskun bir bilgelikle. Öyledir, bazı insanlar gibi bazı şehirler de, sık sık ve hiç beklenmedik anlarda, güçlerini ve otoritelerini kendilerine ve çevrelerine kanıtlamak isteyenlerce, hiçbir sınır tanınmadan ve zincirlerden boşanılmışcasına küçümserir, hırpalanır, ezilir, yakılır, yağmalanır...

Yanımda, vahşete her zaman en yakından tanık olduğu halde; dünyaya adeta okşarmış gibi bakan o adam, birden kendini tutamayıp *"Nasıl yaparlar bunu, korkunç bir şey!.."* diye iniltiyle haykırınca; gördüklerimden bir an için sıyrılıp *"Sende görüyor musun?"* diye sorarken buldum kendimi, küstah bir dalgınlıkla...

Acıyla yıpranmış yüzünü usulca bana doğru çevirdi, bunca vahşet nasıl görülmez, der gibi baktı. Kendini kanıtlamak için sınırlarını yitirmiş bu zulüm tarafından öldürülen onca insan, paramparça edilen onca ev, kurşunlarla delik deşik edilip, sokaklara atılan onca hayvan, şimdi sır dolu bir yakarış ve

ancak korkusuzca adanınca aydınlanacak bir bilinmezlik halinde önümüzde uzanırken; ona, "Görüyor musun?" diye sorarak, adeta bu kutsallığa saygısızlık etmiş gibiydim. Sonra sustuk, ve o hep görmeye devam etti...

Kaldırımlardaki, yolların ortasındaki hiç kurumayan kan izlerini... Günler ve geceler boyu süren ve ağır silahların kullanıldığı çatışmalara rağmen; nedense bir tek kurşun izine bile rastlanmayan polis lojmanlarını, resmi ve askeri binaları... Kapıları panzerlerle parçalanıp yağmalanan bakkalları, eczaneleri, giyim mağazalarını... Yerlerden avuç avuç topladığımız, sadece devlet güçlerinin kullandığı Makine Kimya Endüstrisi'ne ait, saklanmasına gerek bile duyulmayan ve saplandığı hiçbir yeri affetmeyen tüfek mermilerinin kovanlarını... Evlerinin beş metre karelik bodrum katında, iki gün boyunca, aç ve susuz bir halde çatışmaların dinmesini bekleyen on altı nüfuslu bir ailenin, onca korku ve çaresizlikten sonra, artık her tür korkudan kurtulmuş, dünya dışı ve arınmış hallerini... Yanlarına hiçbir şey almadan ve ayaklarındaki ürkek, yıpranmış terlikleriyle Cizre'ye, ya da sadece güneşin altında uzayıp giden bu topraklara reva görülen acıyla dilsizleşen çöl yollarına, bir an önce kendilerini atmaya koşan Şırnaklıları... Picasso'nun, "Guernica" tablosundan fırlayıp, Şırnak'ın bir ara sokağında, zulmün mantığını anlamaya belki de çok kısa bir an kala can vermiş ve dehşeti, yüzünde kutsal bir sır gibi donmuş, o tuhaf, o tarih öncesi atı... Şırnak'tan, Cizre'ye dönerken, yaratıkları o alevden dehşete hâlâ doymayan uçakların, yolumuzun her iki yanında dumanlara gömülmüş köylerin üzerinde, bıkıp usanmadan ve tekrar tekrar, alçalıp yükselmelerini... Bütün bu olanlardan kendini sorumlu hisseden güneşin, sanki bir an önce geceye karışmak istercesine suçlu bir hüznle batışını...

O, hep görmüştü... Yalnızca o ve ben değil; sanatçılar, bilimadamları, avukatlar, yayıncılar, gazeteciler, yani minibüste bulunan herkes, bu vahşeti, yaban ve çıldırmış bir isyanla alıp başını gitmesin diye, yüreklerini sımsıkı tutarak görmüşlerdi...

Cizre'ye, kaldığımız otele geldiğimizde, o ağır, o ürkütücü sorumluluk bekliyordu hepimizi. Bu korkunç tanıklığı, bu tarifsiz zulmü kim kaleme alacaktı? Güç işti, bu tarihi anlatmak; güç işti, yakıp yıktığı yerleri adeta kutsal bir bilinmezliğe sürükleyen bu dehşete uygun sözcükleri, tarihin gizli ve hastalıklı derinliklerinden bulup çıkarmak...

Bu yüzden, hepimiz, bu ağır, bu ürkütücü görevden haklı haksız, bahaneler bularak uzaklaşmak istiyorduk... Aramızdan biri, dehşet yolculuğu boyunca minibüste, yanımda, pencerenin kenarında oturan ve dünyaya gönül gözüyle bakan adamı, Eşber Yağmurdereli'yi önerdi. "O, yazsın!" dedi. Ve aniden derin bir sessizlik kapladı ortalığı... Hiç şüphesiz, o yazabilir miydi yazamaz mıydı, sorusu geçmemişti, zulümle gölgelenmiş, yaralanmış zihinlerimizden... "Evet, ancak yaşadığı onca vahşete rağmen; yine de dünyaya sevgi dolu bir okşayışla bakan, bu adam yazabilirdi; ama biz bunu neden daha önce düşünemedik?" sorusu geçmişti, gecikmiş bir aydınlanışla... Ancak yine de acı gerçeği hepimiz çok iyi biliyorduk: Aramızda gözleri görmeyen bir tek oydu.

Bu teklifin er geç kendisine yapılacağından sanki eminmiş gibi; yaşadığımız bu mahcup sessizliği, o bozdu sonunda: "Peki, o zaman bir daktilo ve boş bir oda bulun bana!"

Daktilo ve boş oda hemen bulundu. Bir saat içinde yazdığı zulme tanıklık metni, "Şırnak'ı gördük," diye başlıyordu... Yaklaşık on beş yıl önce, bu ülkenin ve dünyanın belli başlı gazete ve yayın organlarının faksları, bu metni geçerken, saatler gece yarısını gösteriyordu...

Görüp anlamamanın ne olduğunu henüz bilmeyenler tarafından görmediği sanılan Eşber Yağmurdereli, yaşanan bunca zulüm karşısında parmağını kımıldatmayan ama yine de gördüğünü iddia eden onca insana, çok ama çok önemli bir gerçeği bir kez daha hatırlatıyordu: "Gittik, Şırnak'ı gördük!.."

SAHİ BİR MENDİL NİYE KANARDI?

Trajik bir öyküdür. Polatlı Topçu Yedek Subay okulu öğrencisiydim. Okula teslim olmaya gittiğimde; cebimden sadece dört tane leblebi çıktı. Leblebilere bile el koydular. *"Niye bu leblebilere el koyuyorsunuz?"* dediğimde, *"Dışarıdan gelen her şey yasak"* dediler.

Her şeye el koymalarını anlayamıştım. *"Artık siz bizim malımızsınız"* dediler. Büyük salonlara alındık. Benim tüylerimi diken diken eden bir uygulama başladı. Kafalarımızın mezurayla ölçülerini aldılar. *"Ne o, biz Nazi kampına mı geldik?"* dediğimde; bize verecekleri kepler için kafalarımızın ölçüsünü aldıklarını öğrendik. Ben kırk bir numara ayakkabı giyiyorum, bana kırk üç numara postal verdiler. Kırk üç numara postalla haftalarca eğitimlere katıldım. Yaklaşık yirmi bir gün orada kaldık.

Polatlı o bölgede; Ankara-Eskişehir arasında en soğuk yerdir. Ayazıyla bilinir. Hatta Erzurum'dan bile daha soğuk olduğu iddia edilir. Benim Polatlı'da yaşadığım o yıl Polatlı, tarihin en soğuk kışlarından birini yaşıyordu. Komutanlar, subaylar erlere rahatlıkla çok hoyrat davranıyorlardı. Soğuk kış, acımasızlık bazı erleri yıldırırdı. Dört ay boyunca üç intihar gördüm Polatlı'da. Bir er, nişangah üzerinde kendini astı. Bir başka er ağaca asmıştı kendini. Geçmişimden koptum orada. Askerliğe, militarizme, ordu yönetimine duyduğum naif inançlarım, tamamen sarsılmıştı. Orada Hasan Yoldaş diye Kırıkkaleli alevi bir er tanıdım. Hasan Yoldaş, postaydı. Sürekli bana çay getirirdi, çok severdim onu.

Yan tarafımızda çavuş talimghahı vardı, hatta bizim ders-hanemizden görünüyordu. Orada kıdemli çavuşlar, çavuş adaylarına eğitim verirlerdi. Bir gün yine ders görüyorduk; şöyle bir manzarayla karşı karşıya kaldım. Kıdemli çavuşların ellerinde coplar var; erlere kaz yürüyüşü yaptırıyorlar, şınav çektiriyorlar, mekik yaptırılıyor. Bu hareketleri yapamayan erlerin kafalarında coplar patlıyor. Tozla toprağın karıştığı bir arazi düşünün; kafasına cop yiyen erlerden bazılarının bayıldığını görüyoruz. Komutansa: *"İyi bakın, bu sınavları geçemezseniz sizin de yeriniz orası"* diyor. Orada yapamayan erler kanlar içerisinde yerlere yığılıyorlardı; ambulans geliyor yaralıları revire taşıyorlardı. Ben, o korkuyla birincilikle bitirdim okulu. İnsan evladına bu yapılır mı, diye düşünüyordum, Bunu yapanlar kıdemli çavuşlardı.

Hasan Yoldaş, Alevi kökenli, demokrat bir gençti. Ona yapmadıklarını bırakmadılar; bir keresinde beline kadar kuma bile gömdüler, soğukta bıraktılar, sıklıkla nöbet yazdılar. Canından bezdirdiler. Hasan Yoldaş kara saçlı, kara gözlü çok sevimli, yakışıklı bir delikanlıydı. Eğitim yaptığımız yerde, tepede camları olmayan bir oda vardı. İnanılmaz bir ayazı vardı bu tepenin. Orada biri *"Karadır kaşların, ferman yazdırır..."* türküsünü söylüyordu. O da kendisi kara saçlı, kara gözlü bir kıza aşık-mış. Türkü söylediği bir gece yanına gittim, hatırlarını sorduğumda bana *"Sağol Cezmi abi"* dedi. Yakın bulurdu beni, komutanım demezdi. Hasan Yoldaş ortaokul terkti ama birçok üniversite mezunundan daha bilgili ve dünyadan haberliydi. Nereli olduğunu sordumda, alevi olduğuna dem vurarak, *"Bir gün insanlar beni anlayacak, savaşlar olmayacak ve halklar kardeş olacak Cezmi abi. O zaman belki biz olmayacağız ama bizi anlayacaklar"* dedi. O bana Edip Cansever'in 'Mendilimde Kan Sesleri' şiirini okudu. *"Diş değil tırnak / bir mendil niye kanar?.. Cezmi abi"* diye sordu. *"Seni çok seviyorum Hasan"* dedim ve çaresiz onu o soğuk kulübesinde yapayalnız bıraktım. Ben uzaklaşırken; kulübeden onun yanık sesiyle *"Karadır kaşların ferman yazdırır..."* türküsünü söylüyordu.

Aradan bir ya da iki hafta geçti; bir gün biz tören provası yapıyoruz. Artık silaha el basacak ve subay olacaktık. Tören provasında yorulmuş, kaldırımlarda oturuyorduk. Hasan'ın bir arkadaşı yanıma geldi: "*Komutanım, Hasan intihar etmiş, size de şu notu bırakmış*" dedi. Hasan tepedeki o camsız kulübe-de kendini asmış.

Bıraktığı notta şunlar yazılıydı: "*Cezmi abi seni çok seviyorum, bana kızma ne olur. Dayanamadım bu şartlara; bu kadarmış. Bir gün savaşlar olmayacak, kardeşlik olacak, kimse eline silah almayacak. Dış değil tırnak değil / bir mendil niye kanar, niye kanar?*" Pusula elimde, çakılıp kalmıştım. Komutan geldi, "*Komutanım, kusura bakmayın kalkamıyorum*" dedim. "*Bir şey mi var?*" diye sorduğunda; ben yine "*Edemeyeceğim*" dedim. Beni revire götürdüler.

Böyle geçen yirmi bir gün sonunda; artık ailenizi görün, dediler. Gördüğümüz baskılar, küfürler, tanık olduğumuz intiharlar, acılarla ben bilincimi yarı yarıya kaybetmişim sanki.

Ankara'ya indiğimde, otuz iki bardak çay içmiş, simit yemiştım. Nergisler çiçek açmıştı. Kokladığım nergislerle yaşadığımı hissettim. Ayrıca İstanbul'u, ailemi, dostlarımı çok özlemiştim. Ailemden en uzun süre ayrı kaldığım dönemdi. Ayrıca askerlik süreci benim psikolojimi alt üst etmişti. 1982 yılı Aralık ayının 30'unda bizi bıraktılar. Özgürlüğüme kavuşmuştım ve memleketime gitmeye karar verdim. Bir gün önce İstanbul'a varıp yeni yıla dostlarım ve arkadaşlarımla girmeyi planlıyordum. Çok hevesli ve istekliydım... Cebimde sadece yol param vardı.

Malatya'dan gelen bir otobüse binmişim. Otobüs, Ankara'dan çıktı, Gerede yakınlarına geldiğinde meteoroljiden gelen haberler pek iç açıcı değildi. Kar fırtınası bekleniyordu. Birkaç yolcu indi otobüsten, 'Sonuçta gideriz' dedim. Birkaç saat sonra da kara saplandık. İzmit, yakınlarında çok sayıda tırın devrildiğini öğrendik. Hatta otobüsümüzün yanında Kara Kuvvetleri Komutanı'nın aracı da kara saplanmıştı. Saatler sürdü bekleyiş. Otobüsümüzün mazotu bitti ve donma tehlike-

si geçirdik. Kurtlar indi. Kadınlar ve çocuklar ağlamaya başladılar. Yiyecek bir şeyimiz yoktu. İnsanların yeni yıla sevdikleriyle girdikleri saatlerde, biz mazotu bitmiş bir otobüsün içerisinde; donmuş vaziyette; uluyan kurt sesleri arasında uzaklara bakıyordum. İstanbul'a vardığımda yılbaşı kutlamaları çoktan bitmiş, herkes evlerine dönüyordu.

Islak caddelerde Hasan Yoldaş'ın gülümseyen yüzü parlayıp sönüyordu. Arabalar, o yüzün üzerinden basarak geçip gidiyorlardı.

Sahi, bir mendil niye kanardı ki?!..

HALKIMIZ SENİ BEKLİYOR ABİ...

Uzun ve yorucu yolculuklardan sonra denize varmayı çok severim.

Hayatın tam içine girip göze aldığım ne varsa; dibine kadar yaşayıp sonra yine kendime dönmek bana hep iyi gelir. Coşkudan incecik bir kedere; güzel, anlamlı ve bazen acı çarşımalardan yaralarımı sarmaya geçmeyi yaşam biçimim sayarım. Kalabalıkların ortasından geçip aslında hep yalnız olduğumu hissetmek hüznü bir derinlik katar bana. Sevenin çoktur ama, yine sana senden daha yakın kimse yoktur duygusuna boğun eğmenin kederli hazzıyla sevişmek hayata boyun eğmek kadar başkaldırıdır aslında. Kalabalıklar arasında kendini kaybetmene de engel olur.

Tribünde olmayı sevmem. Hayatın içinde hırpalanmayı, öfkelerin, korkuların, yanlış anlamaların içinde hırpalanmayı severim. Yıpranmak güzeldir çünkü. Her şey, daha güzel olmak için yıpranır.

Neresi olursa olsun; yola çıkmayı severim. Yola çıkmak aşka benzer çünkü. Sonunda er geç yol da aşk da hakkını ister. Ya bir ödül kazanırsın ya da büyük bir diyet ödersin. Ya emeklerin, inançların geri döner sana; ya da terk edilirsin. Ama her ikisinde de yaşamış olursun. Her ikisinde de boşuna yaşamadım, demezsin.

Ancak sonucu ne olursa olsun, uzun ve yorucu yolculuklardan sonra denize varmayı çok severim. Çünkü bir tek deniz sarar benim yaralarımı. Bir tek acı çektirmeden o öper derinden. Saygı duyarsan onun derinliğine, kırmadan sarılır sana. Bırak kendini bana, der. Bak bana ve sus, der.

Hayat, cömert olmayabilir çoğu kez. Ama deniz onu seveni cömertliğiyle şımartır. Gelecek yazların, gelecek ilkbaharların kışkırtıcı umutlarıyla. Serseri vaatleriyle. Her vaadin için hep bir eksiklik olsa bile; hırslarımı yatıştırır, zaten her şey biraz eksik değil mi, derim. O eksiklik neyse, ona da boyun eğirim. Sessiz kalır ve haddimi bilirim.

İzmir'de Pasaport kahvesindeyim. Çayım önümden eksik olmuyor. Boyozumu yemiş, önümde uzanan engin maviliğe dalmışım.

Uzaklardan gelmiştim buraya. Ama nereden geldiğimi hatırlamayacak kadar bitkindim. Erzincan olabilir. Belki de Kars. Peki niye buradayım? Bu deniz için. Gerisi bende sır olarak kalsın.

Kimse dokunmasın bana, bir şey sormasın, bir şey sormasın, çünkü ben kendime dokunamadım. Kendime bir şey sormadım. Nasılsın, demedim kalbime günlerdir. İşte şimdi diyorum; nasılsın kalbim? Nasılsın?

Bunu sormaya kalmadan; yanı başımda bir genç adam belirdi. Toparlak, soluk soluğa, saçları kısacık kesilmiş. Dişleri bembeyaz. Tanımıyorum bu yüzü. Çok da iyi tanıyorum sanki. Kararlı bir tip bu: *"Cezmi abi ben de seni arıyordum. Şükür buldum. Abi iyi misin?"*

"Beni niye arıyorsun kardeşim? Tam ben kendime, nasılsın, orada mısın? derken."

"Anlamadım abi, kime nasılsın?" derken.

"Neyse, uzun hikaye, şimdi anlatamam. Kendimle ilgili. Gel otur, ne içersin?"

"Abi oturmasak, geç kalmayalım. Vakit nakittir."

"Nereye geç kalmasak?"

Beyaz dişleri biraz daha belirginleşiyor. Alnında ter tomurcukları. Bu çocuk niye böyle heyecanlı?

"Abi senin etkinliğin var? Günlerdir hazırlık yapıyoruz."

Yüzüne daha bir dikkatle bakıyorum. Yok, mümkün değil, tanıımıyorum onu. O zaman ben bu yaşta erken bunama yaşıyorum. Ya da ciddi bir hafıza kaybı. Bakalım, anlayacağız.

"Menemen'de konuşman var abi. Ardından imza günü . Günlerdir yolunu bekliyorum. Sormadığım yer kalmadı seni abi."

"Menemen'de mi? Peki, benim niye haberim yok bundan?"

"Abi, olmayabilir. Çünkü sana bir türlü ulaşamadık. Ama bir kere duyuru yapmış olduk."

Sakinleşmem lazım, diyorum kendime, ama olmuyor. Tam iç dünyamla buluşmuşken; onunla aramıza bir anda Menemen girdi. Bana kaderin ya da tanrıların bir oyunu mu bu? Bu çocuk bir çay içip gitse ve sonsuza dek çıksa hayatımdan. İçimden söylüyorum bunları. Duyarsa ayıp olur. Ama biraz daha ısrar ederse söylemek zorunda kalırım diye de endişe ediyorum.

"Bak kardeşim ben burada sakın sakın oturuyorum. Ne olur üzme beni. Nereden çıktı şimdi bu Menemen Hadisesi? O Kubilay'dı değil mi, pardon. Bu söyleşi ve imza günü."

"Sevgili kardeşim, adın neydi?"

"Murat, abi."

"Murat kardeşim otur bir çay iç, biraz dertleşelim, bana Menemen'i anlat, ne yetişir orada, insanları nasıldır, filan. Sonra biz ayrılalım olur mu?"

Gözleri dolar gibi oldu sanki. Ağzı kenetlendi. Denize uzun uzun baktı. Hayalleri ebediyen yıkılmış gibiydi. Düşerse tutmam lazım.

"Ne oldu Murat, neyin var senin?"

"Abi çok kötüyüm ben. Abi gelmezsen mahvolurum."

"Nasıl mahvolursun?"

"Abi halk seni bekliyor. Hem de günlerdir."

"Günlerdir halk beni mi bekliyor?"

İşte bu cümle beni can evimden vuruyor. Murat'ın gözleri kanlanıyor sanki. Durum ciddi galiba. Toparlanıyorum. İç dünyam ve sevgilim denizle şimdilik vedalaşıyorum. Onlarla aramıza halk giriyor. Bu durumda halk daha önemli o zaman. Evet, öyle; deniz bekler beni. Halk beklemez. Çabuk küser.

"Pekiye Murat, gidelim" diyorum. *"Halkı bekletmeye gelmez."* Bu cümleyi söylerken sesim titriyor.

O yıllarda kitaplarım İletişim Yayınları'ndan çıkıyor. Kıbrıs Şehitleri'ndeki İletişim Kitapevi'ne uğruyor biraz kitap alıyoruz. Otogar'dan gidip oradan binecek kadar vaktimiz yok. Halk bekliyor beni.

Bir taksiye atlıyor ve Menemen'e, halkın kalbine doğru büyük bir hızla gidiyoruz. Beklenen, halk devrimi bu defa yok belki de ilk kez Menemen'den başlayabilir. Heyecanım sonsuz. Tarihin altın sayfaları beynimde hissediyor. Gözler şimdiden üzerimde. Ellerim terliyor.

Bir saat sonra Menemen'deyiz. Çarşıya giriyoruz. Yanımızdan geçip giden insanların yüzlerine bakıyorum. Oldukça sakın görünüyorlar. Hatta kayıtsız. Hatta yarı uykuda. Sanki kimsenin kimseyi beklediği yokmuş gibi. Sakinleştirmeye çalışıyorum kendimi: Birden ortaya çıkar ve şaşırtırlar seni. Hikmetinden sual olunmaz.

Caddenin kenarında bir ayağı boşlukta tahta bir masanın önünde duruyoruz. Yanında küçük bir sandalye, hasırdan. *"Abi sen burada otur, ben bir masa örtüsü bulayım,"* deyip hemen koşarak kayboluyor ortadan. Bu Murat değişik bir çocuk!

Masanın başında bir garip Orhan Veli gibi oturup yanımdan geçip giden insanlara bakmaya başladım. Kimse beni fark etmiyor. Şöyle düşünüyorum: Fark etmiyorlarsa bunlar gerçek halk değil. Asıl halk daha başka bir yerde ve gizlendiği yerden birden ortaya çıkacak ve beni gelip kucaklayacak ve gökyüzüne fırlatacak. Ben beklerim. Sabırlıyım.

Birden yanımda orta yaşlı, bıyıklı, kibar gibi görünen, ama özünde asabi olan bir adam beliriyor: *"Ne yapıyorsunuz siz burada?"* diye soruyor. Olanca kibarlığımla ve aynı zamanda adamı tartmaya çalışarak: *"Halkı bekliyorum,"* diyorum. *"Halkımı."*

Adam hiç oralı değil. *"Beyefendi, kimi beklerseniz bekleyin, ama dükkanımın önünü kapatıyorsunuz, olmaz ki,"* diyor.

İşte o an, ne hürriyet, ne karım, toprak, güneş ve ben bahtıyarım durumları oluyor bende. Arkama dönüp baktım ki, adam haklı. Beyaz eşya bayisinin sahibi. Halkı beklerken esnafın ekmeğiyle oynuyoruz!

"Haklısınız. Bir arkadaş getirdi beni buraya. Gelsin, birazdan kalkarım," diyorum derin bir mahcubiyetle. Eğer mesele halksa; en derin mahcubiyetleri yaşasam ne gam diyorum, içimden, ama durumum pek parlak görünmüyordu. Dükkanının önünü daha ne kadar kapatabilirdim ki?

Murat, koşarak ve kan ter içinde geliyor. Elinde yırtık bir masa örtüsü var. Ama yanında halk yok. Halk görünür ve görünmez hiçbir yerde yoktu. Derin devlet gibi derin bir halktı bu. Derin de olsa ona güvenim sonsuzdu!

Murat yanımda. Bekliyoruz. Aklım, arkamdaki dükkanın sahibinde. Birden uzakta küçük bir kalabalık beliriyor. Beklediğim bu değil; ama, yine de kalbim heyecanla çarpmaya başlıyor. İyice yaklaşıyorlar. Yedi bilemedin sekiz genç, aralarında orta boylu, gözlüklü, saçları hafif kırlaşmış, güler yüzlü bir adam. Ben bu adamı tanıyorum: Can Dünder. Elinde bir buket çiçek. Can, sonunda beni görüyor. Ama nasıl görüyor, bir de ona sormak gerekiyor tabii: *"Cezmi sen burada ne arıyorsun?"* diye soruyor ama şaşkınlığı hiç bitecek gibi değil. Çaresizim, beni bir şey getirdi buraya ama ne, onu bulamıyor ve yıllardır dostum olan insana aynı şeyi söylemek zorunda kalıyorum: *"Can ben burada halkı bekliyorum ama bir türlü gelmiyorlar."*

Can gülmekle ağlamak arasında kalmış durumda. Ama daha çok acımak diyelim biz buna. Bir şeyler söylemek zorunda; ama ne söylesin garibim: *"Cezmi, halk dediğin işte burada, bu kadar genç, ama sen öyle diyorsan gelirler belki."*

Atatürkçü Düşünce Derneği'nin davetlisi olarak gelmiş. Sarılıyoruz birbirimize, ardından onu yanındakiler gökyüzüne fırlatıyor, o Ankara'ya uçuyor oradan. Ben yine o bir ayağı boşlukta masanın başında kalakalıyorum.

Arada bir Murat'ın yüzüne bakıyorum, ama o da her defasında bakışlarını masanın boşluktaki ayağına doğru çeviriyor. Masanın boşluktaki o ayağı hayatımız gibi çünkü; geleceğimiz, kaderimiz gibi. Durmadan sallanıyor.

Biliyordum, ama bilmezden geliyordum. Umutsuz ve halksız yaşanmıyordu.

Saatler geçiyor, gelen giden olmuyor. Kitaplarım önümde dağ gibi duruyor. Durdukça yükseliyor. Bir ara üstüme devrilir gibi oluyorlar. Önünü kapattığım dükkanın satışları yüzde elli düşüyor bu ara; ya da ben öyle hissediyorum. Suçluluk duygularım güçlüdür. Adam kibarlık rolünü ebediyen bırakıyor. Ebediyen özüne dönmüş, tepeden tırnağa asabi biri oluyor belki de. Benimse yazarlık hayatım onulmaz bir yara almış; uzun süre kendisine gelemeyecek gibiydi.

Masamızın önünden iki genç kız geçiyor. Çekirdek çiğniyorlar. Kabuklarını kitaplarımın üzerine atıyorlar. Kabuklar ıslak. Üzerine bassanız kayarsınız. Öyle ıslak ki herkesin kendi derdinde olması kadar ıslak ve kaygan. Akşam oluyor, güneş batıyor. Beklenen halk, bir türlü gelmiyor!

Murat'ın sesiyle kendime geliyorum: *"Abi ne yapalım, ben de kandırıldım. Geleceğiz, dediler, gelmediler. Şerefsiz bunlar. Kalk abi, bana gidelim, birkaç duble rakı içip kendimize gelelim."* Yazarlık kariyerim birkaç saat içinde büyük bir yara aldığı için; Murat'la kavga edecek hali kendimde bulamıyorum. Hatta o an göğsüne sarılıp ağlayacak tek insan o, bu ilk defa geldiğim diyarda.

Evine gidiyoruz. Sıradan bir bekar evi, ama garip bir sıcaklık var bu evde. Macera var.

O, mutfaka geçmeden önce üç arkadaşını daha çağırıyor. Öylesine yenilmişlik hissi içindeydim ki, sıradan, sade bir insan olmanın erdemleri üzerine düşünmeye başlıyorum. Köşe başında simit satan adama özeniyorum. Murat'ın evinin penceresinden onu çok net görebiliyorum. Simitleri kapış kapış gidiyor. Neden simit satmıyorum? Diye düşünüyorum o an. Halkla iç içe olurum hiç değilse o zaman

Arkadaşları geliyor Murat'ın. Şişe açılıyor. Mezeler ortada. Birkaç duble rakı içiyoruz. Ben yaralıyım. Az konuşuyorum. Biraz biraz kendime gelince; sormak ihtiyacı duyuyorum sonra: *"Murat, bana bugünü anlatsana. En baştan. Ben mutlu, mesut İzmir Pasaport'ta oturuyordum. Sonra sen geldin, 'Halkımız seni bekliyor,' dedin. Bir Allah'ın kulu yanıma gelip, 'hoşgeldin' bile demedi. Onca şeyden sonra ben şu an kendimi senin evinde rakı içerken buldum. Sahi, Murat ne oldu? Ben nerede hata yaptım? Ya da sen?"*

Murat'ın yüzü o an gururlu bir sevinçle parlıyor: *"Cezmi abi ben aylar önce bu arkadaşlarımla, seninle ilgili iddiaya girmiştim. 'Cezmi Ersöz'ü evime getirir, onunla rakı içerim,' demiştim onlara, ama bana inanmadılar. Ben de kafama göre bir senaryo yazdım. Senin en zayıf yerin bu halk abi. Seni iyi tanıyorum. Başta ne söylesem ikna olmadın; ama, 'halk seni bekliyor,' deyince, hemen geldin. İşte buradasın. Halkın seni beklediği filan yoktu abi, ben uydurdum. Halk biziz. Bu evdeki bu dört kişi. Hoş geldin abi evime. Hadi şerefe."*

Kadehlerimiz çarpıştı. Murat haklıydı. Evet, benim en büyük zaafım bu halktı. İşte gelmiştim. Bu da olmuştu. Biraz sarsılmıştım, ama pişman değildim. Yola çıkmıştım. Hiç olmazsa yaşamadım, diyemezdim. Yaşadım...

CEZMİ ERSÖZ

Hata Yaptıysam Aramızda Kalsın

(Yol Öyküleri)

Uzun ve yorucu yolculuklardan sonra denize varmayı çok severim. Hayatın tam içine girip, göze aldığım ne varsa dibine kadar yaşayıp sonra yine kendime dönmek bana hep iyi gelir.

Neresi olursa olsun yola çıkmayı severim. Yola çıkmak aşka benzer çünkü. Sonunda er geç yol da aşk da hakkını ister. Ya bir ödül kazanırsın ya da büyük bir diyet ödersin. Ya emeklerin, inançların geri döner sana ya da terk edilirsin. Ama her ikisinde de yaşamış olursun. Her ikisinde de boşuna yaşamadım, dersin.

Öyleyse çıkmalı yollara. Öyleyse gitmeli. Hep gitmeli...

ISBN:978-9944-61-013-1

9 789944 610131

**K.D.V. Dahil
10.00 YTL.**